

**1845 YILI TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE
SİMAV KAZASININ MERKEZİ**

Funda KÜPELİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tarih Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sema ALTUNAN**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Haziran, 2007**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

1845 YILI TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE SİMAV KAZASININ MERKEZİ

Funda KÜPELİ
Tarih Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, 2007
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sema ALTUNAN

Simav, tarih öncesi ve sonrası çağlardan beri varolan,içerisinde toplulukları barındıran bir yerdir.

Osmanlı döneminde ise Simav hiçbir zaman kendi kabuğunda yaşayan bir kaza olma özelliği taşımamıştır. Gerek Simav'ın içinde bilfiil yaşanan “suhte olayları” gerekse ayanların güçlenmesiyle adını duyuran Nasuhoğulları vakası, Simav'ın tarihte hareketli oluşunun belirtileridir.

Bu dönemden hareketle Simav'ı her açıdan anlayabilmek için Temettuat Defterleri'ne başvurulmuş ve kullanılmıştır.

Simav merkez kazasına ait Temettuat defterlerindeki veriler tablolar halinde sunulmuştur. Buna göre bölgede hakim Türk ve Müslüman nüfus ele alınmış, geçimlerinin sağladıkları tarım, hayvancılık ve ticaret hakkında bilgiler sunulmuştur. Kazanın mahallelerinde incelenen hanelerle, dönemin iş kolları, lakapları, soyları, adları, verdikleri vergi ve öşür miktarları, elde ettikleri gelirleri, sahip oldukları tarla, bağ bostan ve dükkânları... vs., ayrıntılarıyla incelenmiştir.

ABSTRACT

According to Census Registration Books in 1845: SİMAV

Funda Küpeli

Main Science Branch of History

The Institute of Social Sciences, Anadolu University, July 2007

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Sema ALTUNAN

Simav was a town which was situated down the ages and had a large group in their land.

At Ottoman term, Simav had never been a conservative town, “Student events” which happened in the town and Nasuhoğlu event, which was attacked by senators (ayan). The events showed Simav was very active at the history.

Referring to this Ottoman term, Census Registration Books used for understanding Simav from every side

Census Registration Books (Temettuat Defterleri) about Simav were presented in view of schedules. The explanations are about Turkish and Muslims, and their agriculture, stockbreeding and trading. With houses which were researched at the districts of the town, we examined term’s professions, nicknames, families, names, taxes and tithe (öşür) amounts, incomes, arable fields, vineyards and orchards, shops...etc. in detail.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Funda KÜPELİ'nin "1845 Yılı Temettuat Defterlerine Göre Simav Kazasının **Merkezi**" başlıklı tezi 27 Ağustos 2007 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Tarih** Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard.Doç.Dr.Sema ALTUNAN

Üye : Yard.Doç.Dr.Sedat BİNGÖL

Üye Yard.Doç.Dr.Meral BAYRAK

Prof.Dr.Nurhan AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.Ü.D.T.C.F.D	: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
Bkz	: Bakınız
B.O.A	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C:	: Cilt
H.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
İ.A.	: İslam Ansiklopedisi
km.	: Kilometre
m.	: metre
M.	: Miladi
İ.Ö.	: İsa'dan Önce
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Vb.	: ve benzeri
Vs.	: ve saire
Yay.	: Yayınları
y.y.	: yüzyıl
Türç	: Türkçeleştiren
İ.Ü.İ.F.M.	: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
OTAM	: Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
İ.Ü.E.T.D.D	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Dergisi

SÖZLÜK

Alil	: Kör, sakat, kötürüm
Asakir-i mansure	: Yeniçeri ocağı yerine kurulan ordu
Asiyab	: Su değirmeni
Attar	: Güzel Kokular, iğne iplik vs. satan. Aktar.
Bar-gir	: Beygir
Bedel-i öşr	: Ekilmesi bırakılmış tarla için öşre karşılık alınan bedel
Bezzaz	: Kumaş satan, manifaturacı
Debbağ	: Deri terbiye eden kimse
Dellal	: Tellal, satılacak şeyi satan
Duhan	: Tütün, duman
El-hac	: Hacı, hacca gitmiş
Erbab	: Ehil, muktedir; layık, sahip
Evlek	:Bağ, bahçe ve bostanlarda kullanılan 1/ 4 dönümlük bir ölçü birimidir.
Eyalet	: Bir valinin idaresi altında bulunan memleket, vilayet
Fukara	: Fakir
Ganem	: Koyun
Gars	: Ağaç dikme, dikilme
Harab	: Yıkık, viran
Hâsılat-ı senevîye	: Yıllık Gelir
Hınta	: Buğday
Irgat	: Rençber, işçi, amele
İane	: yardım parası
İcar	: 1. Kiraya verme 2.Kira parası
İcar-ı senevi	: Yıllık gelir
Karhane	: Ticarethane
Kıta	: Parça, bölüm, cüz
Kile	: Ölçek, 40 litrelik hububat ölçüsü
Merkum	: Yazılmış, adı geçmiş
Mezru	: Ziraat olunmuş, ekilmiş

Müstecir	: Kira ile tutan, kiracı
Namalum	: Bilinmeyen, belirsiz
Öşr	: Onda bir alınan vergi
Re's	: Baş, kelle
Sakin	: Oturan
Sene-i sabıka	: Geçen yıl
Tacir	: Ticaretle uğraşan kimse
Tahrir	: Yazma, yazılma
Temettü	: Kar, kar etme, fayda kazanç
Timar	: Beslediği sipahilere-öşrünü almak üzere-ayrılan arazi
Yekun	: Toplam
Yoz	: Kısır
Zaviye	: Küçük tekke
Zer	: Ekme, tohum saçma
Zevce	: Eş, hatun
Zuhurat	: Hesapta olmayan hadiseler

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo1. Simav Merkez Kazası Temettuat Defterleri	20
Tablo 2. Nüfus Hareketi	25
Tablo 3. Hizmet Sektörü.....	42
Tablo 4. Gıda Sektörü.....	44
Tablo 5. Dokuma ve Atölye Sektörü.....	46
Tablo 6. Deri İş Kolu.....	48
Tablo 7. Maden Sanatı	50
Tablo 8. Tüccar Grubu.....	51
Tablo 9. Diğer meslek grupları.....	52
Tablo 10. Hiç Geliri Olmayanlar.....	53
Tablo 11. Ortalama Gelir.....	54
Tablo 12. Toplam Gelir.....	55
Tablo 13. Hane Başına Düşen Gelir.....	56
Tablo 14. Mezru Tarla	58
Tablo 15. Yeni Dikilmiş Bağlar	60
Tablo 16. Miri Arazi	60
Tablo 17. Harab Dönüm	61
Tablo 18. Ekili Arazi	63
Tablo 19. Vakfı Babık Bey Zaviyesi	65
Tablo 20. Aktaş Zaviyesi	67
Tablo 21. Vakfa Ait Mezru Tarlalar	68
Tablo 22. Boya-Kök Boya Dönüm	69
Tablo 23. Yıllara göre Boya-Kök Boya dönüm	70
Tablo 24. Tarım Dışı Gelir	72
Tablo 25. Toplam Küçükbaş Hayvan Hâsılatı.....	74
Tablo 26. Küçükbaş Hayvancılık	74
Tablo 27. Büyükbaş Hayvancılık	77
Tablo 28. Binek Hayvanlar	78
Tablo 29. Arıcılık	79
Tablo 30. Vergi-i Mahsusa	80

Tablo 31. Geliri olup vergi vermeyenler	82
Tablo 32. Tahıl Üretimi	85
Tablo 33. Toplam AŞAR (kuruş)	86
Tablo 34. Öşür (Dönüm/Kuruş)	87
Tablo 35. Toplam Vergiler	87
Tablo 36. Kazadaki Kazançların Toplamı	88

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ	i
ABSTRACT	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZGEÇMİŞ	v
KISALTMALAR	vi
SÖZLÜK.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİMAV'IN TARİHİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1. Frigyalılar Dönemi.....	3
2. Bizans Dönemi.....	4
3. Germiyanogulları Dönemi	4
4. Osmanlı Devleti Dönemi.....	7
5. Kurtuluş Savaşı Yıllarında Simav.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

SİMAV MERKEZ KAZASINA AİT TEMETTUAT DEFTERLERİ

1. Temettuat Defterlerinin Hazırlanması ve Yazılımlarının Amacı	13
2. Temettuat Defterlerinin İçeriği	17
3. Simav Merkez Kazası Temettuat Defterleri.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1845 (H.1261) TARİHLİ TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE SİMAV MERKEZ KAZASININ İDARİ, DEMOGRAFİK, SOSYAL VE EKONOMİK GÖRÜNTÜSÜ

1.Coğrafi Durumu.....	21
2. Nüfus Durumu	23
2.1 Simav' da Nüfus Hareketi.....	25
3. Sosyal Durum	26
3.1. Simav' da Eğitim ve Medreseler	26

3.2 Simav'da Camiler	29
3.2.1 Ulucami	29
3.2.2. Nasuh Ağa Camii	29
3.2.3. Halil Ağa Camii	30
3.2.4. Üzüm Pazarı Camii	30
3.2.5. Hisarardı Camii	31
3.3 Yaren Teşkilatı	31
3.4. Aile, Şahıs Ad ve Lakapları	33
3.5. Ünlü Simalar	35
3.5.1 Abdullah-ı İlahi Simavi	35
3.5.2. Ali Suavi	37
3.5.3. Zekeriya Efendi	39
3.5.4. Şeyh Hazreti Kara Şemseddin-i Simavi	40
4. Ekonomik Durumu	40
4.1. Meslek Dağılımı	40
4.1.1. Hizmet Sektörü	41
4.1.2. Gıda Sektörü	43
4.1.3. Dokuma ve Atölye İş Kolu	45
4.1.4. Deri İş Kolu	46
4.1.5. Maden Sanatı	49
4.1.6. Tüccar Grubu	50
4.1.7. Diğer Meslek Grupları	51
4.1.8. Hiç Geliri Olmayanlar	53
4.2. Gelir Dağılımı	54
4.3. Toprak Dağılımı	57
4.3.1. Mezru Tarlalar	57
4.3.2. Ekili Arazi	59
4.3.3. Vakfa Ait Tarlalar (Araziler)	64
4.3.4. Boya - Kök Boya	69
4.4. Tarım Dışı Gelir	70
4.5. Hayvancılık	72
5. Vergi	79

5.1 Vergi-i Mahsusa	79
5.1.1. Geliri Olup Vergi Vermeyenler	81
5.2. Öşür	83
SONUÇ	89
EKLER LİSTESİ	92
KAYNAKÇA	94

GİRİŞ

Bu çalışmada, Hüdavendigâr eyaleti Kütahya sancağında yer alan Simav merkez kazasının 1261 (1845) yılındaki Osmanlı idaresi incelenmiştir.

Düzenleniş tarzı ve içeriği açısından farklılıklar gösteren, Temettuat Defterleri fertlerin iktisadi kaynaklarını tespit etmek ve buna göre vergi alınmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. 19. yüzyılda imparatorluk topraklarının büyük bir kesiminde Emlak, Arazi, Hayvanat ve Temettuat sayımları sonucu ortaya çıkan Temettuat Defterleri, Osmanlı Devletine ilişkin önemli veriler elde edilmesini sağlamaktadır. Temettuat defterlerinin ortaya çıkış nedeni yapılan bu çalışmada ayrıntılarıyla belirtilmiştir.

Simav merkezi ele alınırken ilk çağlardan başlayarak, Kurtuluş Savaşı dönemine kadar kısa bir tarihçesi verilerek merkez kazanın 19. yüzyıla kadar taşıdığı özellikler vurgulanmak istenmiştir. Daha sonra nüfusun gelişimi ve onu çevreleyen coğrafi durum ortaya konmuştur.

Ekonomik yapıyı tarihi gelişim sürecinde ele alırken kişilerin mesleklerinden yola çıkarak kazanın yapısı hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Gelir kaynaklarını incelerken ağırlıklı olarak tarım ele alınmıştır. Bölgenin iklim özellikleriyle, verimli topraklarıyla gerek yakın çevresi (Kütahya, Tavşanlı, Gediz) gerekse diğer bölgelerle olan farklılıkları anlaşılmasına çalışılmıştır. Toplam toprak miktarı, toplam ekili alan, ürün çeşidi ayrıntılarıyla verilmiştir. Diğer bir taraftan hayvancılığın kaza içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Verginin dağılımında ise toplam vergi miktarı, farklı vergilerin payı ayrıntılarıyla belirtilmiştir.

Bu çalışmada kazanın genel bir görüntüsü, yaşayışı, gelenekleri, hayat tarzı ele alınırken, ön plana çıkartılmak istenen arşiv kaynaklarının kullanılarak oluşturulan verilerdir. Bu bilgiler, tablolar ve eklerle görsel olarak da pekiştirilmiştir.

Simav kazası Temettuat defterlerinin incelenmesi ile sadece sosyal ve ekonomik yapı ele alınmamış, sahip olduğu özelliklerinin, fonksiyonlarının yansıtılması amacı güdülmüştür. Temettuat Defterlerinden hareketle o dönemin taşıdığı yapı sergilenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİMAV'IN TARİHİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1. Frigyalılar Dönemi

İ.Ö. 1200 yıllarında Mysler'le birlikte Trakya'dan gelen Frigler, boğazların üzerinden Anadolu'ya geldiler. Friglerin Anadolu'ya toplu olarak değil, çeşitli gruplarla göç ettikleri ve bir federasyon altında toplandıkları düşünülmektedir. Hitit Devleti'ni yıkarak Güney Marmara ve Orta Anadolu'da Sakarya boylarına yerleştiler. İ.Ö. 1000 yıllarında ise Frigya adı kullanılmaya başlandı.¹

Simav, Friglerce kutsal sayılan küçük Frigya'nın batısında yer almaktaydı.² Frigya, Ege kıyılarını doğudaki Suriye, Mezopotamya ve Doğu Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği bir ülke olduğu için, ulaşım ve ticaret bakımından büyük bir önem taşıyordu. Nitekim Sard'dan Mezopotamya'daki Sus'a kadar uzanan "Kral Yolu" Lidya'dan (Simav Dağlarının güneyinde Gediz vadisinden) ve Frigya'dan geçirdi. Bu ticaret yolu Frigya'nın zenginleşmesinde önemli bir rol oynamıştır.³

Bugünkü Simav eski çağların Synaos'unun yerini almıştır. Hatta bu küçük şehir, Hristiyanlığın yayılmasından sonra bir piskoposluk merkezi olarak seçilmiştir.⁴

Frigyalılar zamanında bu yörede Synaos kadar önemli başka bir belde daha mevcuttur ki, gölün yakınında, Boğaz Köprü'nün bir az uzağında bulunan Kilise Köyü (Hisar Köyü) olarak tespit edilmiştir. Buranın adı Ancyre olarak belirtilmiştir.⁵

¹ Ertuğrul Algan ve İrfan Ongar, **Kral Midas'ın Ülkesi Frigya**, (Eskişehir, Esbank Kültür Yay.1991), s.17-21.

² Charles Texier, **Küçük Asya**, Çev.Ali Suat, C.II, (Ankara:Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Yay., 2002), s.273.

³ Bilge Umar, **Phrygia**, (İstanbul, Ak Yay., 1982), s.32.

⁴ Besim Darkot, "Simav", **İ.A.**, C.10, (Ankara, 1997), s.649.

⁵ Charles Texier,**a.g.e.**,s.331.

Ancyre şehrine “Eski Simav” denilmekte ise de, gerçekte hangisinin daha eski olduğu kesin bir dille söylenemez.

2. Bizans Dönemi

Roma İmparatorluğu, batı ve doğu olmak üzere ikiye ayrılmadan önce Simav da bu Roma egemenliğinin içinde yer almıştır.

Ancak elde edilen yalnızca Synaus (Simav) ve Ancyra’nın (antik kent) Roma İmparatorluğu döneminde topraklarında uzunca bir süre sikke basılmış olmasıdır.⁶ Bu durum Simav’ın ekonomik açıdan güçlü bir durumda olduğunun göstergesidir.

Roma İmparatorluğu’nun 395 yılında ikiye bölünmesiyle Bizans Devleti (Doğu Roma) kurulmuştur. Simav’da bu tarihten itibaren Bizans’ın sınırları içinde kalmıştır.

Bizans döneminde Cenevizliler ülkenin her yerinde rahatça faaliyetler sürdürmeye başlar. Simav’la olan bağlantısı ise; Eynal Kaplıcalarından başlayıp Sarpın Yeri denilen yere kadar -yerli halk buraya “Cinibiz Yolu” demektedir- bir tonluk “cinibiz” küplerine rastlanmıştır. Bu sözcüğün Cenevizlilerden gelme olduğu düşünülürse; Cenevizlilerin burada -özellikle Simav’ın çok yakınındaki Şaphane’de- bir ticaret kolonisi kurmuş oldukları düşünülebilir.⁷

3. Germiyanogulları Dönemi

Simav’ın Türkler tarafından ne zaman alındığı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Halk arasında yaygın inanişaya göre; Türkler Simav’a mayısın ilk haftasına rastlayan Salı günü 1073’de gelmişlerdir. Bu düşünceyle Simav Yarenleri geleneksel “Dağdan İnme”

⁶ Besim Darkot, **a.g.e.**,s.649.

⁷ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **Doğası, Tarihi ve Folkloruyla Simav**, (Ankara: Simav İlçesi Halk Eğitim Derneği Yay, 1991), s.187-188; burada verilen bilgiler Simav halkından Muhasin Özata’nın notlarından faydalanılarak verilmiştir; Etem Ruhi Alper, **Yeşil Simav**, (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1956), s.9.

törenlerini bugüne getirirler ve böylece Simav'ın alınışını yeniden canlandırmış olurlardı.⁸

Malazgirt savaşının ardından Anadolu'nun büyük bir kısmına hakim olan Selçuklu Devleti'nin parçalanmasıyla XIV. Asrın başlarında Simav, Germiyanogullarının eline geçmiş oluyordu.

Moğol istilasının doğurduğu şartlar ile Fars ve Kirman havalisini bırakarak belki de Celaleddin Harzemşah ile, Malatya ve civarına gelen sonra Kütahya taraflarına gelip yerleşen – Oğuzların Afşar boyuna mensup olabilirler – bu Türk aşireti çok kuvvetli ve önemli bir siyasi teşekkül yaratmıştır.⁹

Germiyan Beyliğinin merkezi Kütahya olmak üzere bundan başka Uşak, Gediz, Armutlu, Gököyük, Selendi, Kula, Tavşanlı, Banaz, Işıkli, Baklan, Tanuzlu, Honaz, Dazkırı, Geyikler, Eşme, Hama, Eğrigöz (Emed), Simav gibi kazaları da barındırmaktaydı.¹⁰

Germiyanoglu Mehmet Bey'in ölümünden sonra (1361) yerine oğlu Süleyman Şah geçti. Süleyman Şah ise Karamanogulları tehlikesi karşısında beyliğini tehlikede görerek Osmanogulları ile ilişkiler kurmaya çalıştı.¹¹

Bunun sonucunda kendisini korumak için kızını Osmanlı hükümdarı Murat Hüdavendigâr'ın oğlu Yıldırım Beyazıt ile evlendirmeyi uygun gördü.¹²

⁸ Tülay Er, **Simav İlçesi ve Çevresi Yaren Teşkilatı**, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988), s. 76; 1967 senesinden itibaren bu merasim Simav'ın Yunanlılardan kurtuluşuna rastlayan 4 Eylül'e alınmıştır ve o günün bulunduğu haftaya yarenler haftası denmiştir.

⁹ Fuat Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, (Ankara: T.T.K. Yay., 1959), s.35-36.

¹⁰ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (Ankara: T.T.K. Yay 1988), s.40-41.

¹¹ M.Çetin Varlık, **Germiyanogulları**, (Ankara: T.T.K. Yay. 1974), s.73-74.

¹² İ.Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s.45; İ.Hakkı Uzunçarşılı verdiği dipnotta bu kızın, Mevlana Celaleddin Rumi'nin oğlu Sultan Veled'in kızı Mutahhare hatundan doğmuş olabileceğini yazar.

Süleyman Şah, Osmanlı Devleti ile münasebetler kurulmasını düşünürken, I. Murat oluşan bu durum karşısında Anadolu'daki durumu kuvvetlendirmek ve yeni fetihler yapmak gayesi ile Süleyman Şah'ın kızını oğluna almayı uygun gördü.¹³

Bunun üzerine Süleyman Şah kızını verirken çeyiz olarak da Kütahya'yı, Simav'ı, Eğrigöz'ü ve Tavşanlı'yı da vermiştir.¹⁴

Süleyman Şah'ın kızını Yıldırım Beyazıt'a vermesiyle yapılan düğün özellikle Neşri ve Hoca Sadettin Efendi'nin tarihlerinde ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Aşık paşazade ise düğünün 1 ay sürdüğünü belirtir.¹⁵

Kaynaklarda Kütahya, Simav, Eğrigöz ve Tavşanlı'nın çeyiz olarak verildiği belirtilmiştir. Ancak kimi yerde Kütahya'nın beyliğin merkezi olması sebebiyle verilemeyeceği ileri sürülmektedir. Ancak arşiv vesikaları Kütahya'nın da verilip Süleyman Şah'ın da Kula'ya yerleştiğini gösterir.¹⁶

Germiyanoglu Süleyman Şah ölünce yerine oğlu II. Yakup Bey geçti. II. Yakup Bey, daha önce kız kardeşinin çeyizi olarak Osmanlılara verilen toprakların bir bölümünün geri aldı.¹⁷ Böylece Simav, tekrar Germiyanoglu Beyliğinin topraklarına katılmış oldu.

Fakat Osmanlı tahtına çıkan Yıldırım Beyazid, bir süre sonra Aydınoğullarını, Menteşeoğullarını ve bu arada Germiyanogullarını yıkarak ortadan kaldırdı. II. Yakup Beyi de İpsala Kalesine hapsedti.¹⁸

¹³ Joseph van Hammer-Purgstall, **Osmanlı Devleti Tarihi**, C.1, (İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1983), s.205.

¹⁴ Mehmed Neşri, **Kitab-ı Cihan nüma Neşri Tarihi**, Yay.: Faik Reşit Unat, Mehmet Altay Köymen, C.I (Ankara: T.T.K. Yay., 1987), s.207-208.

¹⁵ Mehmed Neşri, **a.g.e.**, s.207-208; Hoca Sadeddin Efendi, **Tacü't-tevarih**, C.1, (Eskişehir: Kültür Bakanlığı Yay. 1992), s.148-152; Aşıkpaşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, Haz: Kemal Yavuz - M.A. Yekta Saraç, (İstanbul: K.Kitaplığı, 2003), s.117-119.

¹⁶ M.Çetin Varlık, **a.g.e.**, s.61.

¹⁷ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s.47-48.

¹⁸ Stanford j.Shaw, **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, C.1, (İstanbul: e Yay., 2004), s.51.

Ankara Savaşından¹⁹ sonra II. Yakup Bey tekrar beyliğinin başına geçti. Bir aralık Karamanlıların istilasına uğrayan beylik Çelebi Mehmet tarafından geri alınıp dayısına (II. Yakup Bey) geri verildi. (1414) , daha sonra Yakup bey'in ölümünde sonra beylik yıkılmış, toprakları Osmanlılara geçmiştir.²⁰

4. Osmanlı Devleti Dönemi

Germiyanogulları Yakup Bey'in ölümünden sonra bütün Germiyanlı toprakları gibi Simav'da Osmanlı ülkesine katılmıştır.

Simav'ın Osmanlı İmparatorluğuna geçmesinin ardından büyük boyutlara ulaşan ve yörede yaşayanları ilgilendiren “Suhte olayları” (Medrese öğrencilerinin ayaklanması) vardır. Özellikle 1572 yılında hızlanan olaylar Kütahya-Afyon suhteleri ve Karesi suhtelerinin karşı karşıya getirmiştir. Beylerbeyi, suhtelerin üzerine asker gönderdiyse de çatışmalar önlenemedi. Uzun bir süre yörede dirlik ve düzen sağlanamadı. Germiyan suhtelerinin Demirci ve Simav taraflarında birçok cemaatleri, evleri bastıkları, halkı soydukları söylenir.²¹

Bunlardan anlaşıldığına göre Simav, suhte ayaklanmaları sırasında hayli hareketli günler geçirmiştir. Hatta Simav medreselerinde okuyan suhtelerin de bu olaylara karışmış olmaları muhtemeldir.

Evliya Çelebi XVII. yüzyılda Simav'a geldiğinde gördüklerin şöyle anlatır:

“Simav kalesi, İskender asrında Ptolemeos yapısıdır. Tarihlerde Fındıcak kalesi diye yazılır. Şehrin güneyinde yüksek bir kayada yuvarlak bir kaledir. Ama nursuz Timur, bazı yerlerini harab etmiştir. İçinde ev yoktur. Germiyanogulları Babık Bey, Simavna adlı Urum Kralı elinden aldığı için Simav derler. Bir rivayete göre de Simab (gümüş) suyundan gelmektedir derler. Hakikaten suları gümüş gibi berraktır. Kütahya sancağında 150 akçe kazadır. Hakimi, serbest zeamet sahibidir.

¹⁹ Ankara Savaşıyla ilgili ayrıntılı bilgi bkz; Münecimbaşı Ahmet Dede, **Münecimbaşı Tarihi**, c.I, Türc: İsmail Erünsal, (Ankara: Tercüman 1001 Temel Eser, 1996), s. 143–155.

²⁰ Besim Darkot, **a.g.e.**, s.649.

²¹ Mustafa Akdağ, **Türk halkının dirlik ve düzenlik kavgası**, (Ankara: Bilgi Yay.1975), s. 194–195.

Şeyhülislamı, nakibi ve kethüda yeri, serdari, ayamı vardır. Şehir dört mahalledir. Yukarı, orta, aşağı, ve yeni mahallelerdir. 1200 bağlı bahçeli evleri vardır. Yolları iniş yoktur. 17 mihraptır. Dördü camidir. Ulucami Babık Bey yapısıdır.”

“... Şehirden yarım saat uzaklıkta ılıca vardır. (Eynal kaplıcalarından bahsetmektedir.) Böylesi dünya yüzünde yoktur. Ona yakın çifte Osim ılıcası, ona yakın Nazlı Ilıcası, ona yakın Cennet Köyü Ilıcası... velhasıl yedi hamamdır. Her birinin bir çeşit hassı vardır...”²²

XVIII. yüzyılda ise Anadolu’da ayanların ve ağaların güçlendiği görülür ki Simav’da da adlarını duyuran Nakıboğulları (1683-1723) ve (1723-1816) Nasuhoğulları vardır.²³

Bu ayan ve ağalar arasında çatışmalar gerçekleşmiş, Nasuhoğulları oldukça güçlenmiştir. Hatta bugün de Konak Mahallesi olarak geçen 1911 yılı büyük bir yangında yanan, Nasuhoğullarının derebeylik konakları da Simav’da bulunmaktaydı.²⁴

1826’da II. Mahmut zamanında ise ortadan kaldırılan yeniçeri ocağının suçsuz görülen bazı kişileri aileleriyle birlikte Simav’a gelir. Osmanlı ordusundaki adlarıyla anılan bu kişiler, Simav köylerinde ikamet etmeye başlar: Solak ve Akıncılar [bu aile reisi emektar çavuş olduğu için hamam akarat (gelir sağlayan mallar) olarak verilmiştir]. Yağcılar, çadırcılar, Alemdarlar... vb.²⁵

1831’de Kütahya, Anadolu Eyaletinin Sancağıdır. 1841’de Kütahya sancağı Hüdavendigâr eyaletinin merkezi olduysa da, 1842’de eyalet merkezi Bursa’ya alınmıştır. 1877’e kadar Kütahya sancağı, Hüdavendigâr eyaletine bağlı bulunuyordu. 1877’de sancağın; merkez kaza, Eskişehir, Simav, Uşak ve Gediz olmak üzere toplam 5 kazası vardı. Bu sayı 1892 ve 1903’de devlet Salnamelerine göre değişikliğe uğramamıştır.²⁶

²² Mehmet Zılhoğlu Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, C.13, Türç: Zuhuri Danışman, (Ankara: Üçdal Neşriyat, 1969), s.60-61.

²³ Alaattin Gürırmak, **Tarihte Simav**, (İzmir: 1989), s.55; Bkz.: Yücel Özkaya kitabında Nasuhoğlu Nasuh için Uşak Voyvodası diye bahseder. Yücel Özkaya, **Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık**, (Ankara: T.T.K. Yay. , 1999), s.167.

²⁴ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.11.

²⁵ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.197.

²⁶ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.198.

1865-1866 yıllarında Simav'a gelen, Hüdavendigâr Eyaleti valisi Ahmet Vefik Paşa'nın da önemli bir rol oynamasıyla Simav ilk kaymakamına kavuşur. Bu kişi İstanbul'dan Halil Kamil Bey adında bir kişidir.²⁷

1904 yılında Simav kasabasında üçü kâgir, sekizi minareli olmak üzere 10 camii, 9 mescit, 2 tekke, 6 medrese, 1 rüştiye mektebi, 1 mekteb-i iptidai, 8 sıbyan mektebi, 1 kütüphane, telgrafhanesi bulunan bir ahşap hükümet binası, ahşap bir belediye dairesi, yarı kagir bir kışla, kagir bir askeri depo, 5 han, 2 hamam, 25 tabakhane, 12 fırın, 29 ağdacı dükkanı, 6 halı mağazası, 18 un değirmeni, 315 dükkan vardır.²⁸

Simav'da çoğu binanın ahşap olması nedeniyle de yangınlar zaman zaman büyük zararlara yol açmıştır. Simav'da bilinen en eski yangın 1843'de çıkmıştır. Daha sonraki yangın ise 1873 yılında olmuş ve kasabanın bütünüyle yanmasına yol açmıştır. Hatta halk arasındaki inanışa göre o gün evlenen bir gelin barınacak bir ev bulamamış, halk onu bugün Harmancık mahallesinde bulunan bir kaba ağaç kavuğuna sokmuşlar. Bundan dolayı da bu yangına “Gelini kaba ağaca dayandıran yangın “ diye ad vermişlerdir.²⁹

5. Kurtuluş Savaşı Yıllarında Simav

15 Mayıs 1919'da Yunanlılar İzmir'e asker çıkartınca, memleketin her tarafında olduğu gibi, Simav halkında da kaygı ve umutsuzluk başlamıştır.

Diğer taraftan memleketin birçok yerinde, yurdu korumak ve düşman sürülerine karşı koymak için yer yer teşkilatlanmalara gidilmiştir.

Yurdun birçok yerinde kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine Simav'da da rastlanmıştır.

²⁷ Etem Ruhi Alper, a.g.e., s.10.

²⁸ 1904 Yılı Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi, s.434.

²⁹ Etem Ruhi Alper, a.g.e., s.10.

Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasında başrol oynayan kişi Binbaşı İsmail Hakkı Beydir. Simav'a gelen İsmail Hakkı Bey, kasabanın ileri gelenleri ile Belediye'de yapılan toplantıda, Yunanlıların ilerlemesini durdurmak için kurdukları teşkilata sekiz bin lira ve iki yüz süvari ile Simavlıların da katılmasını istedi. Bu öneriden sonra Simav'da da bir dernek kurulması için faaliyete geçildi ve derhal seçim yapıldı.³⁰

Derneğin birinci başkanlığına Hafız Rasih Efendi, ikinci başkanlığına Mehmet Nuri, üyeliklere de Nasuhoğlu Şevket, Alaiyeli Abdullah, Yağcıoğlu Abbas, Hamzaoglu Ahmed, Şahbazoglu Mustafa, Nasuhoğullarından Hafız Hulusi ve Belediye reisi Ahmet'i seçtiler, İsmail Hakkı Bey teşkilatı kurduktan sonra, Simav'da Kaka Mehmet adındaki bir komutanın emrinde küçük bir milis birliği bırakarak ayrıldı.³¹

Bu örgüt Devlet otoritesinin bulunmadığı bir dönemde, asker kaçaklarının çete adıyla yaptıkları soygunları önleyerek, yiyecek, giyecek ve nakil vasıtalarını temin etmeye çalıştı. Soygunlar yapan ve Kuvayi Milliye teşkilatına karşı gelen eşkıyalardan Mamaklı Mehmet'i yakalatıp öldürttü. Halkı, Halife ve Yunanlılar lehine kandırmaya çalışanlara karşı da uyardı.³²

Bu yıllarda, Kuvayi Milliye yurt savunmasını yaparken, Simav Müftüsü Hacı Mehmet Arif (Eren) de Simavlıların adına, Şeyhülislam Dürriyade Es-Seyyid Abdullah'ın Mustafa Kemal ve arkadaşlarını vatan haini ilan eden fetvasına karşılık, Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'nin hazırladığı karşı fetvaya 153 Anadolu Müftüsüyle birlikte imzalanmıştır.³³

Kuvayi Milliye Teşkilatı zor şartlar altında görev yaparken silahlı asker kaçaklarından oluşan ve durumdan yararlanma yoluna giden çeteler, kendilerine Kuvayi Milliye süsü vererek adam öldürmeye ve soygun yapmaya başladılar.

³⁰ Reşat Özalp, **Simav Camileri ve Hayratı İmar Derneği**, (Ankara: Yenigün Matbaası, 1984), s.12.

³¹ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.16.

³² Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.12.

³³ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.** s.210.

Kuvayi Milliye adını sömüren bu çetelerin, köy basmaları, adam öldürmeleri Simav'ın Giraman köyünde de yapıldı. 12 Haziran 1920 günü, Emet ve Gediz çevresinde kendilerinin Kuvayi Milliye olduklarını bildiren silahlı bir grup, köy halkının mallarını yağma etti ve adam öldürdü.³⁴

Haberler yayılınca Hisar köyünde Kuvayi Milliye'nin soygunculuğundan kurtulmak için Halaskaran Derneği kuruldu. Hisar köylü Şalgam oğlu İsmail³⁵ kumandasında bu kuvvet, Simav'a geldi. Simav'ı dışarıdan gelen kuvvetlere karşı müdafaa maksadıyla tertibat aldı.³⁶

Kuvayi Seyyare Komutanı Ethem Bey'le, Kütahya teşkilatı komutanı İsmail Hakkı ve Müdafî hukuk reisi Doktor Fazıl Bey arasında yapılan telgraf muhaberatında, bunların Halife ve Yunan ordusu yandaşları oldukları belirtilmiştir.³⁷

29 Temmuz 1920 günü sabahı ise Ethem Kuvvetleri Simav'a dört yönden hücum ettiler. Bu kadar büyük kuvvetin karşısında dayanamayan Halaskarlar kısa zamanda kayıplar verdi. Çerkez Ethem birçok kişiyi öldürtüp, astırdıktan sonra ilk işi Simav'daki Hristiyanların erkeklerini Uşak yolu ile göçe mecbur etti.³⁸ Bundan başka, Hisarbey köyü ve Çitköy halkı, Halaskaran kuruluşuna yardım ettikleri gerekçesiyle köyleri yakılmak suretiyle cezalandırılmışlardır. Ethem Bey'in Simav'dan ayrılırken yanında yüz bin liraya yakın nakit parası ile muhtelif kıymetli eşyayı alıp götürdüğü belirtilir.³⁹

Bu konu üzerinde Garp Cephesi Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) imzasıyla Eskişehir'den 30 Temmuz 1920 günü 12. Kolordu Komutanlığına gönderilen telgrafta şöyle denilmektedir:

³⁴ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.13.

³⁵ Şalgamlar, Avşar aşiretine mensup bir cemaattir; Bkz: Recep Albayrak, **Simav Türkleri ve Osmanlı Döneminde Simav**, (Ankara, 1997), s.3; Çerkes Ethem, **Anılarım**, (İstanbul: Berfin Yay., 1998), s.40-41.

³⁶ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.17.

³⁷ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.13.

³⁸ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.18; 1844-1845 tarihli Temettuat Defterlerinde Simav merkezinde hiçbir Hristiyan bulunmamakla birlikte, sadece bir köyün Hristiyanlara ait olduğu görülür, **BOA.ML.VRD.TMT. 09222** nolu Elinviran köyünde Hristiyanlar bulunmaktaydı.

³⁹ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.19.

“... Kütahya mıntıkasında düşmanın ileri karakol vazifesini deruhte eden Simav’daki isyanın Ethem Bey tarafından vaki olan teslim teklifine ateşle mukabele etmeleri üzerine başlayan çarpışmanın iki saat devam ettiği ve asilerin bozguna uğramasıyla asilerden 50 ölü olup 50 de esir alındığı, müfrezeden dört şehit, beş yaralı bulunduğu Ethem Bey’den alınan 29.7.1920 tarihli raporda bildirilmiştir.”⁴⁰

21 Temmuz 1920 tarihinde ise Yunan kuvvetleri Demirci’yi işgal etmiş ve Simav’a doğru ilerlemeye başlamışlardır. 1 Eylül 1920 Çarşamba günü Yunan Kuvvetleri Simav’ı da işgal etmiştir.⁴¹

Yunanlılar ilçeyi işgal ettiklerinde orada kendi taraftarlarından Hafız Kamil’i Kaymakam – kurtuluştan sonra Simav halkı bu kişiyi öldürmüştür –, Hacı Arif’i de belediye reisi yaparak ilçeyi yönettiler. Bazı cami, okul ve evleri de işgal ederek karargâh yaptılar, müdafaa-i hukuk cemiyeti üyelerinden dördünü de Girit Adasına sürdüler.⁴²

26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan Büyük Taarruz’dan sonra Başkomutanlık Meydan Muharebesinde, Dumlupınar’da çember içine alınan Yunan ordusu teslim olurken, bir kısım birlikler de kaçmaya başlamıştır.⁴³

3 Eylül 1922 günü Milli Kuvvetlerin Simav’a doğru gelmekte oldukları öğrenildi ve 4 Eylül günü Yunanlıları kovalamakta olan 159. Türk alayının öncü birlikleri Gökçeler Köyü yönünden Simav’a geldi.⁴⁴

⁴⁰ Ali Fuat Cebesoy, **Bilinmeyen Hatıralar**, (İstanbul: Temel Yay., 2005), s.402-404.

⁴¹ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.16; Türk İstiklal Savaşında Simav, Yunanlılar tarafından üç kez işgal edilmiş ve kurtarılmıştır ancak çeşitli kaynaklar bu tarihleri birbirinden farklı olarak yazmıştır. a) Besim Darkot, Simav’ın Yunanlılar tarafından 17 Temmuz 1921 tarihinde işgal edildiğini ve 1 Eylül 1922 tarihinde kurtarıldığını yazar; Besim Darkot, **a.g.e.**, s.650 b) Şevki Baykal, Yunanlıların 22 Ağustos 1921 günü Simav’ı 1. defa, 25 Eylül 1921 günü 2. defa işgal ettiğini ve 4 Eylül 1922 günü kurtulduğunu bildirmektedir; Şevki Baykal, **İşte Simav**, (Kütahya, Çamlıca Matbaası, 1966), s.3 c) Etem Ruhi Alper, Simav’ın 1. defa 22 Ağustos 1921 günü, 2. defa 25 Eylül 1921 günü işgal edildiğini yazar., Etem Nuri Alper, **a.g.e.**, s.:20.

⁴² Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.18-19.

⁴³ Fahri Belen, **Büyük Türk Zaferi**, (İstanbul, 1970) s.64-67.

⁴⁴ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.27-28.

İKİNCİ BÖLÜM

SİMAV MERKEZ KAZASINA AİT TEMETTUAT DEFTERLERİ

1. Temettuat Defterlerinin Hazırlanması ve Yazılımlarının Amacı

Temettü, Arapça kökenli bir kelime olup, kar, kar etme, kazanma, fayda gibi anlamlar taşır. Çoğulu temettüat'tır.⁴⁵ “Temettü vergisi” ise, herkesin kazancıyla mütenasip olarak devlete verdiği vergi,; esnaf vergisi anlamına gelmektedir.⁴⁶ Temettü vergisini, Tanzimat'tan önceki dönem ve Tanzimat'tan sonraki dönem olmak üzere, iki ayrı grupta incelemek mümkündür.

16. yüzyıl Osmanlı tarihinin önemli bir kırılma noktasıdır. Bu yüzyılda içten ve dıştan gelen faktörlerin etkisiyle, Osmanlı toplum düzeni çözülme sürecine girerek kurumlar geleneksel yapılarını kaybetmişlerdi.

Bu yüzyılda en önemli sorun, nizamlarına aykırı olmasına rağmen kışlalardan çıkarak ticari, sınaî ve zirai bir takım faaliyetlere girmek zorunda kalan yeniçerilerin, özellikle köylü halk üzerinde baskı kurmasıydı. Bir yandan da maaşlı asker sayısındaki artış nakit ihtiyacını şiddetlendiriyordu. Halktan savaş zamanında alınan avarız vergisi de yükseltilmişti. Bir taraftan da ülke ekonomisi önemli ölçüde mali darlığa girmişti.⁴⁷

⁴⁵ M. Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.3 (Ankara:1993), s.453.

⁴⁶ Mustafa Serin, “Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri”, **T.C. Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası**, (Ankara:1998), s.717.

⁴⁷ Mehmet Öz, **Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumları**, (İstanbul: Dergah Yay., 1997), s.30-46.

Osmanlı yöneticileri, bu sarsıntının daha ilk dönemden itibaren farkındaydılar. Bu nedendir ki birçok ıslahat risaleleri oluşturuldu. Islahat risalelerinde özellikle bozulan tımar nizamı üzerinde duruluyor, çözüm önerileri sunuluyordu.⁴⁸

18. yüzyılın ikinci yarısı ve 19.yy başlarında ise Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonomik sıkıntı ciddi boyutlara ulaşmış ve başta padişah olmak üzere bu durumun ortadan kaldırılması için bir takım tedbirlerin alınması hususunda çalışmalara başlanılmıştı.

III. Selim zamanında devrin ileri gelen devlet adamlarından devletin iktisadi, siyasi, askeri, mali, dini ve ilmi durumu ile ilgili yapılması düşünülen ıslahatları içine alan lahiyalar hazırlanılması istenmiştir.⁴⁹ Ancak hükümetin ekonomi ve toplum alanlarında çağdaşlaşma için genel bir çabası yoktu, yalnızca eski yöntemlerle bölük pörçük bir şeyler yapılabiliyordu. III. Selim'de sorunların çözümü için geleneksel paranın değerini düşürme, zengin tüccarların mallarına el koyma ve vergileri arttırma yöntemlerine başvurdu.⁵⁰

II. Mahmut ise batı kurumlarının devleti içinde uygulanması örnek alınması amacıyla devleti batıya yakınlaştırmayı tercih etmişti. II. Mahmut'un son dönemlerinde maliyede yenileşme çabalarına girilerek, vergi tahsilinde bazı yenilikler yapıldığı, iltizamla yönetilen bir kısım hazine gelirlerinin doğrudan tahsil edildiği bilinmektedir.⁵¹ Yine bu dönemde adil vergilendirmenin gerçekleşmesi için Hüdavendigâr ve Gelibolu sancaklarında tahrir denemeleri yapılır.⁵² Bu yapılan çalışmalar Tanzimat döneminde yapılacakların öncüsü konumunda olacaktır.

⁴⁸ Abdüllatif Şener, "Osmanlı Mali Düşüncesinin Çağdaşlaşması", **Tanzimatın 150. yılında Uluslararası Sempozyumu**, (Ankara, 1989), s.215.

⁴⁹ Yusuf Akçura, **Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri**, (Ankara: 1940), s.40; Sipahi Çataltepe, **19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedit Ordusu**, (İstanbul: Göçebe Yay., 1997), s. 76.

⁵⁰ Stanford J. Shaw, **a.g.e.**, s.322.

⁵¹ Musa Çadircı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, (Ankara: T.T.K. Yay., 1997), s.208.

⁵² Nuri Adıyeke, "Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri", **OTAM**, S.11, (Ankara: 2000), s.770; Reşat Kaynar, **Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat**, (Ankara: T.T.K. Yay., 1985), s.225.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Tanzimat'ın ilan edildiği 1839 yılına kadar geçen beş buçuk asra yakın bir zaman içinde vergiyle ilgili iki önemli ayrım söz konusuydu. Bunlar:

- i – Şer-i Vergiler (Tekalif-i Şeriyye)
- ii – Örf-i Vergiler (Tekalif-i Örfiyye)⁵³

Bunlardan birincisi daha önce İslam devletlerinden intikal eden ve dini inanç ve esaslara göre alınan vergilerdir.⁵⁴ Çiftçi reayadan alınan öşür, çift resmi, ağnam ve şehirlerde ticari faaliyetlerden alınan bağlar bu tür vergilerdir.⁵⁵ İkincisi ise; ilk uygulaması II. Beyazid zamanında gerçekleşen devletçe alınan vergilerdir. Olağanüstü bir vergidir ve savaş finansmanı olarak alınmıştır. Bu vergi de şer-i vergilerde olduğu gibi nasıl toplanacağı bir takım kanuni düzenlemelerle belirlenmiştir.⁵⁶ Son olarak da bütün Müslüman olmayanlar padişah tarafından korunmaları kendi yasa ve geleneklerine sahip olmaları ve askerlik hizmetinden bağışık tutulmaları karşılığında bir vergi(cizye) öderlerdi.⁵⁷

Ancak Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle birlikte (3 Kasım 1839) Osmanlı Devleti'nin idari yapısında bir takım değişikliklere gidilerek özellikle de mali sıkıntının ortadan kaldırılmasının gerekliliği anlaşılabaktı. Nitekim Gülhane-i Hatt-ı Hümayunun içerisindeki hükümlerde, tebanın hukuki eşitliği ve güvencesi ilkesi ile adli ve mali ıslahat yeni oluşturulacak düzenin en mühim iki ilkesi olarak yer almakta idi.⁵⁸

Tanzimatla birlikte oluşturulan ilk kanunlar da tahrir-i emlak ve vergiye ait kanunlardı. Tanzimat Hareketinin Osmanlı vergi sisteminde getirdiği en büyük değişikliklerden biri, “ancemaatin vergi” diye adlandırılan tek bir verginin getirilmesi

⁵³ Coşkun Çakır, **Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi**, (İstanbul: Küre Yay., 2001), s.48.

⁵⁴ İsmet Demir, “Temettü Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”, **Osmanlı Ans.**, C.5 , (Ankara, 1999), s.315.

⁵⁵ Cevdet Türkay, “Osmanlı İmparatorluğunda Vergi”, **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, (Ankara:1972), s.17-22.

⁵⁶ Coşkun Çakır, **a.g.e.**, s.48-49.

⁵⁷ Stanford J. Shaw, **a.g.e.**, C.2, s.130.

⁵⁸ İlber Ortaylı, **Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler**, (Ankara: T.T.K. Yay.,1974), s.16.

olmuştu.⁵⁹ Yine bu dönemde iltizam usulü feshedilerek yerine herkesin vergi ödemesi için emlak ve nüfus tahrir-i getirilecekti. Bu sayımlar Temettuat Defterleri'ni ortaya çıkaracaktır.⁶⁰

Bu yapılan yeni düzenlemelerle “muhassıl-ı emval” ünvanlı maliye memurları, yanlarına kâtip verilerek, sancaklara gönderilmişler, mal mülk sayımı yaparak herkesten gelirine göre yılda belirli oranda (şimdilik %10) bir tek vergi almaları görev olarak verilmişti.⁶¹ Ne var ki dönemin sosyo ekonomik yapısı, süregelen alışkanlıklar, bilgi yetersizliği sonucu uygulamaya koydukları yeni vergi toplama biçiminden vazgeçerek ilk yenilgiyi almışlardı ve yeniden iltizam usulüne dönüldü. Muhassıllık kaldırıldı. Ülke yönetimi yeni baştan düzenlendi. Köy ve mahalle muhtarlarına, kaza müdürlerine, kaza, sancak ve eyalet meclislerine vergileri belirleyip, toplama görevi verildi.⁶² Bundan sonra vergilendirmede eski kurallara dönülmüş, ancak 1856'dan sonra bu alanda yeni düzenlemelere gidilebilmişti.

1858'de ve belirtilen tarihten sonra vergi yeniden gözden geçirilmiş ancemaatin vergi tamamen kaldırılarak emlak, arazi ve temettü vergilerinin ayrı ayrı toplanması için yeni talimat ve nizamnameler hazırlanmıştır. 1858 Tahrir Talimatı ve 1860 tarihli Tahrir-i Umumi Nizamnamesi gereğince temettü vergisi adı altında emlak, arazi ve senelik kazancın %30'u oranında vergi alınmıştır. Bu talimatlara 1864 ve 1865'de ilaveler yapılmış, 1880 tarihli Emlak ve Ağnam ve Aşar Kararnamesiyle temettü vergisinin oranı %40'a, 1885'te ise %50'ye çıkartılıp, ticaret ve sanat ehlinde alınan vergi, maaş sahiplerinden de alınmaya başlanmıştır.⁶³

⁵⁹ Coşkun Çakır, **a.g.e.**, s.49.

⁶⁰ Ahmet Akgündüz ve Sait Öztürk, **Darende Temettuat Defterleri**, (İstanbul, 2000), s.47.

⁶¹ Musa Çadircı, **a.g.e.**, s.340.

⁶² Musa Çadircı, “Tanzimat'ın uygulanmasında karşılaşılan bazı güçlükler”, **Tanzimat'ın 150. yıl dönümü uluslararası sempozyumu**, (Ankara, 1989), s.296.

⁶³ Musa Çadircı, 1997, **a.g.e.**, s:341-344; İlber Ortaylı ise 1863'e kadar Osmanlı İmparatorluğunda düzgün ve sistemli bir bütçe olmadığını belirtir, Bkz: İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, (İstanbul: İletişim Yay., 2002), s.132.

İlk bağımsız temettü vergisi nizamnamesi 1907 tarihinde çıkarılmış ve 1907'ye kadar geçen bu dönemde, temettü vergisinin ayrı bir kanun ve nizamnamesi olmamış vergi tahrir sonuçlarına göre bir komisyon kararıyla tahsil edilmiştir.⁶⁴

Temettü vergisi, Cumhuriyet Döneminde 1926 yılında kaldırılarak yerine Kazanç Vergisi konulmuştur.

2. Temettuat Defterlerinin İçeriği

Osmanlı Devleti, sosyal ve İktisadi tarihinin anlaşılması yönündeki çalışmalara imkân tanınması açısından 16. ve 19. yüzyıla ait iki defter serisine sahiptir. Bunlardan birincisi klasik dönem içerisinde adlandırılan ve özellikle 16. yüzyılda bütün imparatorluğu kapsayan düzeyde yapılan tahrir çalışmaları sonucu oluşan defterler; diğeri ise düzenleniş tarzı ve içeriği açısından bir kısım değişiklikler barındıran 19. yüzyılda ve imparatorluğun önemli bir kesiminde emlak, arazi ve hayvanat sayımları sonucunda oluşan ve kısaca adına Temettuat Defterleri adı verilen defter koleksiyonlarıdır.

Maliye Varidat Kalemi defterlerinden oluşan Temettü Defterleri, 19. yüzyılda ülkede yaşayan nüfusun yerleşim düzeni, zirai üretim, hanelerin servet ve gelirleri ve vergileme konularında çok zengin bilgiler sunmaktadır.⁶⁵

16. ve 19. yüzyıl arasındaki defterlere bakacak olursak bilindiği gibi tahrir defterleri sancaklara göre düzenlenmiş; alt idari birim olarak kaza ve nahiyeler alınmıştır. Önce mahalle mahalle nefisler, ardından köy ve mezralara yer verilmiştir. Temettü defterlerinde şehirlerle birden fazla mahalleden oluşan köylerde genellikle her mahalle için bir defter düzenlenmiştir. Defterin sayfalarının tepesinde sırasıyla eyalet-sancak-kaza adları kaydedildikten sonra defter bir şehre /kasabaya aitse şehir/kasabanın

⁶⁴ Mustafa Serin, *a.g.e*, s.720.

⁶⁵ Tevfik Güran, "19. Yüzyılda Temettuat Tahrirleri", *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, (Ankara, 2000), s.79.

ardından mahallenin adı yazılmıştır. Mahallesi olmayan küçük köylerde de köyün adı yazılmıştır.⁶⁶

Temettuat Defterleri, her şahsın gelir sağlayan tüm mallarını sırasıyla vermektedir. Kişilerin ekili ve nadasa bırakılan arazisini, bu arazinin miktarını, yıllık gelirini, dükkan, değirmen gibi gelir kaynaklarını ve yıllık vergilerini, ticari, sınai ve hizmet gelirlerini tek tek açıklamaktadır. Dolayısıyla şahısların ekonomik faaliyetleri, gelirleri, servetleri ve sosyal statüleri hakkında yapılacak araştırmalar için veri sunmaktadır.⁶⁷

Temettuat defterlerinde tüm bilgiler ayrıntılarıyla yazılmasıyla bu sayede bölgelerin nüfusuna ve etnik yapısı ortaya konmuştur. Böylece alınan sonuçlarla Müslim-Gayri Müslim nüfus arasındaki farkı da tespit etmek mümkün olmaktadır. Söz konusu defterler vergi mükellefinin ayrıntılı dökümünü vermesi itibarıyla toplam nüfus rakamlarına ulaşma imkânı da vermektedir. Her hanede ortalama 5 kişinin ikamet ettiği düşünülürse toplam hane sayısı ile 5 rakamını çarparak yaklaşık nüfus bulunabilmektedir.⁶⁸

Bu defterlerde vergi mükellefinin isim ve şöhretleri, unvanları, lakapları, meslekleri, resmi görevleri, etnik yapıları bütün ayrıntılarıyla belirtildiği için dönemin sosyal tarihi hakkında da bilgi sahibi olmak mümkündür.

Defterlerde genellikle her hanenin mal varlığı yazıldıktan sonra toplam vergi miktarı da ayrıca belirtilmiştir. Bunun yanında hane reisinin bir önceki sene vermiş olduğu temettü vergisi ile aşar ve rüsum miktarı, tarla, bağ ve bahçeden alınacak hâsılat miktarı ve bir sonraki yıl vermesi gereken tahmini temettü vergisi miktarı yazılmıştır.⁶⁹ Yalnız H.1260 ve H.1261 sayımları olarak adlandırılan temettü vergilerinin miktarının yazılımında en önemli husus kişinin sahip olduğu menkul ve gayrimenkul mallarının

⁶⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, **Belleten**, C.59, (1995), s.397.

⁶⁷ Tevfik Güran, **a.g.e.**, s.80.

⁶⁸ Ömer Lütfi Barkan, “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Devleti”, **Türkiyat Mecmuası**, C.10, (1965), s.1-26.

⁶⁹ Mustafa Serin, **a.g.e.**, s.726.

H.1260 yılı gerçek geliri ile H.1261 yılı tahmini gelirinin verilmesidir. Daha önceki sayımda sahip olunan menkul ve gayrimenkul malların kıymetleri verilmekteydi.⁷⁰ Tüm bunlar yazıldıktan sonra da mahalle ve köyden alınacak toplam temettü miktarı yazılmıştı.

Temettuat Defterlerinin amacını irdelersek kısa dönemde “toplam vergi yükünün bölgeler ve kişiler arasında daha adil dağılımını sağlamak”, uzun dönemde ise amacı, geniş bir mali reformun verilerini tespit etmektir.⁷¹ Ancak bugün açısından değerlendirilirse, Temettuat Defterleri, tutulduğu dönemin nüfus yapısını, etnik yapısını, fertlerin gelir düzeyini ve yıllık kazancını yörede yaşayanların mesleklerini, tahriri yapılan bölgenin arazi ve zirai durumunu, yetiştirilen ürün ve hayvanların çeşitliliğini, ticari müesseselerin sayısını bize kolayca ulaştırmaktadır.

Günümüzde Temettuat Defterleri, Maliye Varidat Kalemi defterlerinden olup, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde muhafaza edilmektedir. 1988’e kadar Kamil Kepeci ve Maliye’den Müdevver defter tasnifi içinde yer almış 1988 yılında ayrı olarak sınıflandırılıp dokuz ciltten oluşan Temettuat Defterleri Katalogunda toplanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu katalogda 17.747 Temettuat Defteri bulunmaktadır.⁷² Bu dokuz katalogda Ankara, Aydın, Bolu, Cezayir, Bahr-i Sefid, Edirne, Erzurum, Hüdavendigâr, Konya, Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Sivas, Üsküp ve Vidin Eyaletleri ve bu eyaletlerin kazalarına ait defterler bulunmaktadır.⁷³

⁷⁰ Ahmet Akgündüz ve Said Öztürk, **a.g.e.**, s.65.

⁷¹ Nuri Adıyeke, **a.g.e.**, s.774.

⁷² Mübahat S. Kütükoğlu, **a.g.e.**, s.395; Bununla birlikte defter sayısı Tevfik Güran’a göre 17540, İsmet Demir’e göre de 17449’dur. Tevfik Güran, **a.g.e.**, s:76; İsmet Demir, **a.g.e.**, s.318.

⁷³ İsmet Demir, **a.g.e.**, s.319-320.

3. Simav Merkez Kazası Temettuat Defterleri

Tablo 1. Simav Merkez Kazası Temettuat Defterleri

Gen. S. No	Özel No	Ebat	Başl.	Bitiş	Maiyeti
9194	9194	16,7 x 43,8	1260	1261	Simav Kasabası Tepecik Mahallesinin Emlak, Arazi ve Temettuat Defteri (80 s.)
9204	9204	17,0 x 79,6	1260	1261	Simav Kazası, Cum'a Mahallesi ahalisinin emlak, arazi, hayvanat ve temettuatına havi defterdir. (126 s.)
9205	9205	17,5 x 50,5	1260	1261	Simav Kazası, Debbaghane Mahallesi ahalisinin temettuatına havi defterdir. (124 s.)
9238	9238	18,0 x 45,0	1260	1261	Simav Kazası, Dere mahallesi ahalisinin emlak, arazi ve Temettuat defteri (36 s.)

Kaynak: Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1845 (H.1261) TARİHLİ TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE SİMAV MERKEZ KAZASININ İDARİ, DEMOGRAFİK, SOSYAL VE EKONOMİK GÖRÜNTÜSÜ

1.Coğrafi Durumu

Simav, Kütahya iline bağlı bir ilçedir. 11.875 km² lik Kütahya ilinin 1.557 km² ile batı ucuna yerleşen Simav, il sınırları içinde kuzey-güney yönünde uzanır. İlçe toprakları ilin %13'ünü oluşturur.⁷⁴

Haritaya bakıldığı zaman, kuzeyde Emet, doğuda Gediz, güneyde Selendi ve Demirci, batıda ise Sındırgı ilçeleri bulunur. (1988 ve 1990 yıllarında çıkan yasalarla Simav-Emet arasında Hisarcık, Simav-Gediz arasında kalan Şaphane ve yine Simav'ın Pazarlar kasabası ilçe olmuştur.)

Simav ilçesi Simav dağı, Akdağ, Eğrigöz dağı ve Gölcük Dağı ile çevrelenmiş verimli topraklara sahip bir ovada kurulmuştur.⁷⁵

Sözü edilen dağlarda büyüklü küçüklü düz ve engebeli yaylalar vardır. Kırvadi, Hamzabey, Pazarlar, Orhanlar ve Simav Çayı vadisi belli başlı ovalardır.⁷⁶

Simav ovasını çok sayıda akarsu sulamaktadır. Bunların başlıcaları: Simav Çayı, Kalkan Çayı, Eğridik Suyu, Hamzabey Deresi, Sarıbeyin Çayı, Öreyler Çayı, Çaysimav Çayı ve Çelek Deresidir.⁷⁷

⁷⁴ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.1.

⁷⁵ Şevki Baykal, **İşte Simav**, (Kütahya, Çamlıca Matbaası, 1966), s.3.

⁷⁶ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.8.

⁷⁷ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.5.

İlçe sınırları içerisinde Gölcük ve Simav adlarının taşıyan iki de göl vardır. Bunlardan Simav Gölü 1412’de vakfedilmiştir. Göl Vakfı Yakup Çelebi Hüdavendigâr zamanında Timur Taş Beyin hassı imiş, Yakup Çelebi’nin kılıcı ile alınmış, mülk imiş, Timur Taş Beyin yedugile, hudut ve sınırı ile Yakup Çelebi kendi imaretine vakfeylemiştir.⁷⁸

Simav gölünde yetişen ürünler 1-2 yıllığına “Göl Ağası” denilen bir şahsa maliyece ihale edilirdi. Maliye,elde edilen geliri,Osmanlıların Avrupalılara olan borçlarına karşılık Düyun-u Umumiye (Genel Borçlar) Dairesine yatırırdı. Gölde elde edilen sazların senevi hasılatın ise 250.000 kuruşluk kısmı Aydın, Denizli, Saruhan, İzmir ve Karesi illerine sevk olunurdu.⁷⁹

Bu gölde 1961 yılında Devlet Su İşlerinin çalışmalarıyla Boğazköy’de açılan bir kanalla gölün suları Simav Çayına akmaya başlamıştır. Böylece, çevresinde 11 köyün yer aldığı göl alanı 22,000 dönümlük bir araziye dönüşmüştür. Fakat bu kez, çevre köyle arasında bu toprakların paylaşımı konusunda anlaşmazlıklar çıkmıştır. Gölün geçici paylaşımı ve ekimi sorun olmuş, silahlı çatışmalarda ölümlere neden olmuştur.⁸⁰

Göl kurutulmadan önce gölden elde edilen kamışlarla, Simav’da semerciliğin, hasırcılığın gelişmesine katkıda bulunulmuştur. Örneğin, Kalemeyenice ve Çay karyelerinde toplam 1140 kamışlık vardır. Kimi hanelerde bu kamışlardan hâsılat alınmıştır.⁸¹

Ege bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi iklimlerinin geçiş noktasında bulunduğu için de ılıman bir iklim sürmektedir.

Kış ayları karlı, ilkbahar ve sonbahar bol yağmurlu, yazlar ise kurak geçer. Yıllık yağış oranı 900–1200 mm.dir.⁸²

⁷⁸ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devletinde Medhal**, (Ankara: T.T.K. Yay., 1984), s.161.

⁷⁹ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.199; Muhasin Özata adlı kişinin notları; Bkz: **1904 yılı Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi**, s.433.

⁸⁰ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.6.

⁸¹ **BOA. ML. VRD. TMT 09249, 09258**

⁸² Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.34-35.

Yağışlar en çok ocak, şubat, kasım ve aralık aylarında görülür. En sıcak ve az yağış alan aylar temmuz ve ağustos aylarıdır. Rüzgâr daha çok batıdan, güneydoğudan ve güneybatıdan eser.⁸³

2. Nüfus Durumu

Tahrir defterlerinde Simav kaza olarak geçmektedir. II. Beyazid (1481-1512) devrine ve muhtemelen XV. Yüzyıl sonlarına ait defterde, nefs-i Simav aşağı, yukarı ve orta mahalle olarak üç mahalleden meydana gelmektedir. Aşağı mahalle 56 hane, 9 mücerred, 1 hatib, 1 imam, 5 çift ve 7 bennak'dan müteşekkildir. Yukarı mahalle 86 hane, 7 mücerred, 1 imam, 3 emin-i muhassıl, 8 çift, nim*, 8 bennaktan ibarettir. Orta mahalle 20 hane, 4 mücerred, 1 imam, 2 müezzin, 1 emin-i muhassıl, 3 çift, 1 bennak, 4 nim, 1 karadan meydana gelmektedir.⁸⁴ Bu rakamlara göre Simav merkezindeki mahallerin ortalama nüfusu 910 kişidir.⁸⁵

1520 tarihlerindeki tahrire göre Aşağı mahalle 82 hane, 3 çift, 4 bennak, 12 mücerred, 2 imamdır. Yukarı mahalle, 141 hane, 8 çift, 2 nim, 3 bennak, 27 mücerred, 3 imam, 1 sipahizade'dir. Orta mahalle 58 hane, 2 çift, 15 mücerred, 2 imamdır.⁸⁶ Bu dönemde nüfus sayısının hızla arttığı anlaşılmakta ve nüfus 1675 kişi gözükmektedir.

Simav, yapılan ilk tahrire göre kaza olarak görünmesine rağmen 1534 tarihlerindeki defterde Eğrigöz (Emet) ile beraber bir kadılık bölgesidir ve kadının günlüğü 30 akçadır.⁸⁷

1534 tarihindeki tahrire göre Aşağı mahalle 91 hane, 2 sahib-i berat, 2 pir, 2 a'ma, 11 mücerreddir. Yukarı mahalle 152 hane, 1 imam, 4 pir, 6 sahib-i berat, 1

⁸³ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.4-7.

⁸⁴ M.Çetin Varlık, "nim*" şeklinde vermiştir. M.Çetin Varlık, XVI. yy'da Kütahya Sancağında yerleşme ve vergi nüfusu, **Belleten**, C.52, (1998), s.149; Recep Albayrak ise "nim*" yazılan yeri "3nim" olarak belirtmiştir, Recep Albayrak, **a.g.e.**, s.126.

⁸⁵ Ö.Lütfi Barkan, hanelerden yola çıkarak nüfus hesaplarken toplam hane sayısının 5 ile çarpılması gerekliliğini belirtmiştir, o yüzden bu yol izlenerek nüfus sayısı verilmiştir. Ö.Lütfi Balkan, **a.g.e.**, s.1-26.

⁸⁶ M.Çetin Varlık, 1998, **a.g.e.**, s.150.

⁸⁷ M.Çetin Varlık, 1998, **a.g.e.**, s.151.

meremmetci-i köprü, 2 ma'lul, 13 mücerreddir. Orta mahalle 28 hane, 1 imam, 4 pir, 1 ma'lul, 7 mücerreddir.⁸⁸ Bu tahrirde ise nüfus 1,510 olarak hesaplanmıştır.

Bu tahrirlerde belirtilen Aşağı Mahalle'nin Tepecik, Yukarı Mahalle'nin Cuma, Orta Mahalle'nin ise Debbağhane mahallesi olması ihtimali yüksektir.

XVII. yüzyılda Osmanlı ülkesinin birçok yerlerini dolaşan, gezdiği yerlerin adetleri, gelenekleri, coğrafyası ve tarihi gibi konular hakkında bilgiler veren Evliya Çelebi, "Seyahatname"sinde yukarı, orta, aşağı ve yeni olmak üzere 4 mahallesinin olduğunu belirtir.⁸⁹

1845 yılı Temettuat defterlerinden yola çıkarak, Simav merkez kazasında bu yıllarda dört mahallenin hane sayısına göre nüfus 4.160 olarak hesaplanmıştır.

XIX. asrın sonlarında kasabanın nüfusu 5.000-6.000 olarak gösterilir. Bu yüzyılda Simav'da 9 cami, 3 mescid, 4 medrese, 5 han, 20 debbağhane vardır. 1904 yılında ise kasabanın 4 mahallesinde 1.253 evde yaşayan nüfus 5.203 olarak verilmektedir ki bu da 1845 yılı nüfus sayısı ile paralellik gösterir.⁹⁰

Simav 1883 Hüdavendigâr Salnamesine göre Kütahya'da hane sayısı 4479 iken Simav'ın hane sayısı 4727'dir.⁹¹

Devlet İstatistik Enstitüsü kaynaklarına göre Cumhuriyetten sonraki yıllara göre Simav'daki kent nüfusuna bakılırsa, 1950 yılı 5.121, 1955 yılı 5.769, 1960 yılı 6.528, 1965 yılı 8.003, 1970 yılı 10.183, 1980 yılı 10.723, 1990 yılı 15.352 dir.⁹²

1985'ten sonra sanayileşmenin hızlanması kent nüfusunu arttırmıştır. Simav'ın nüfusunun gündüz çok artmasının nedeni Simav'ın çevresinde bulunan köylerin

⁸⁸ Recep Albayrak, **a.g.e.**, s.126.

⁸⁹ Mehmet Zillioğlu Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.60.

⁹⁰ Besim Darkot, **a.g.e.**, s.650; **1904 yılı Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi**, s.434.

⁹¹ Alaattin Gürırmak, **Tarihte Simav**, (İzmir, 1989), s.55-56.

⁹² Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.34.

merkeze oldukça yakın bulunmasıdır. Bu köylerdeki kişiler köylerinde oturmalarına karşın, gündüz işleri gereği Simav merkezindedirler.

2000 yılına göre ise şehir-köy oranları %30-%70 dir. Simav'ın yüzölçümü 1.557 km² dir ve nüfus yoğunluğu (km²) 80 dir.⁹³

2.1 Simav'da Nüfus Hareketi

Öncelikle bu tablodan mahalleler arasında yoğun bir şekilde göçün var olduğu görülür. Simav içinde gerçekleştirilen bu göçlerin, merkezin bugün de dahil olmak üzere küçük olduğu düşünüldüğünde bu durumun ne sebeple olduğu bilinmemektedir. Çünkü iş nedeniyle olsa bile kişiler bugün de evden işe yürüyerek kolayca varmaktadır. Özellikle Cuma Mahallesi 5 kişinin nakil olduğu fark edilebilir. Dere Mahallesiinde hiçbir nakil gerçekleşmemiştir.

Tablo 2 . Nüfus Hareketi

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Belirsiz				2	2
Tepecik Mahallesi		2		1	3
Debbağhane Mahallesi				1	1
Dere Mahallesi					
Cuma Mahallesi	3	1	1		5
Aşık Kariyesi			1		1
Saruhan Kazası			1		1
Kasumlar Kariyesi	1				1

Kaynak: BOA

Tablo 2.'de yer alan Aşık Karyesi, Simav merkez kazası Temettuat Defterlerinde görülmemektedir. 1844–1845 (H. 1260-1261) tarihli Temettuat Defterlerine dahil edilmemiş yahut yazılmamış olabilir. Ancak Eğrigöz ya da Gediz kazasında bulunan Aşıklar karyesi de olabilir mi diye düşündürmektedir.⁹⁴

⁹³ Kütahya, 2002, Kütahya Valiliği-İl Özel İdaresi Yayınları, s.35.

⁹⁴ BOA. ML.VRD.TMT. 07776, 07912.

Kasumlar karyesi ise Simav'ın köylerinden biridir. Tepecik mahallesinin 172. hanesinden nakil olan bu kişinin 53 haneli Kasumlar karyesinin 31 nolu hanesinde ikamet ettiği düşünülmektedir.⁹⁵

Dere mahallesinde Saruhan (Manisa) kazasına nakil olmuş 1 kişi vardır. Belirsiz diye yazılan kişilerin nereye nakil olduğu belirtilmemiştir. Sadece “nakil” yazısı mevcuttur.

3. Sosyal Durum

3.1. Simav'da Eğitim ve Medreseler

Çok geniş bir coğrafya üzerinde kurulu olan Osmanlı Devletinin gelişmesinde sosyal, ekonomik, hukuki ve dini müesseselerin oynadığı rol önemlidir.

İslam ülkelerindeki ilmi hayatın gelişmesinde, halkın kültürel anlamda ilerlemesinde hiç kuşkusuz medreseler faal rol oynamıştır. Bu bakımdan, Osmanlı şehirlerinin fiziki gelişmesinde de medreselerin yeri yadsınamaz.

Osmanlı Devleti yeni bir devlet kurarken idari ve siyasi alanda Selçuklu tecrübesini bünyesine alırken medrese yapısında da Selçuklunun etkilerini almıştır.

İlk Osmanlı medreselerinin Orhan Gazi tarafından 1331'de İznik'te kurulduğu belirtilir. Osmanlı Devletinin sınırları genişlemeye, nüfus artmaya başlayınca İznik'te açılan medrese herkese yeterli olmamaya başlamış ve bunu Bursa ve Edirne'de açılan medreseler izlemiştir.⁹⁶

Medreselerin mükemmel bir kurum haline getirilmesi ise Fatih Devrinde olmuştur. Bu devirden sonra hükümdarlar başta olmak üzere sultanlar, vezirler, ilim adamları, bazı saray mensupları ve maddi durumu iyi olan halk tarafından pek çok medrese inşa olmuştur..⁹⁷

⁹⁵ BOA. ML.VRD.TMT.09253, s.16.

⁹⁶ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde İlimiye Teşkilatı*, (Ankara: T.T.K. Yay., 1965), s.1-5.

⁹⁷ Ziya Kazıcı, “Osmanlı eğitim ve Öğretim sisteminde genel Medreseler”, *Osmanlı*, C.4 (1999) s. 162.

Osmanlı medreselerindeki eğitim-öğretim diğer İslam devletlerinde olduğu gibi bir usul takip etmiştir. Osmanlı medreseleri, nakli ilimlerde Şam-Mısır, akli ilimlerde de Bağdat-Semerkant bölgelerindeki ulemadan yararlanılarak yürütülmüştür. Osmanlı medreselerinde mantık, belagat, lügat, nahiv, matematik, astronomi, felsefe gibi ilimlerin yanında, kuran ilimleri ile hadis ve İslam Hukuku (fıkıh) gibi ilimlerde gösterilmekteydi.⁹⁸

Medreselerdeki hocalara “müderris”, yardımcılara “mürid”, medrese talebesine “danişment”, “suhte “adı verilirdi.⁹⁹

Kanuni’den sonra ise medreselerde bir gerileme görülmüştür. Dönemin aydınlarından Koçi Bey de yazdığı risalesinde ilim yolunun bozulduğundan, eser vermediklerinden, Kanuni Kadiminin işlenmediğinden bahsetmektedir.¹⁰⁰

1703 yılında ise padişah olan III. Ahmet ve Sadrazam Damat Ferit Paşa ilmiye sınıfına çekidüzen vermek üzere Hatt-ı Hümayun çıkartmıştır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi de bu dönemde kurulmuştur.¹⁰¹

1306/1889–1307/1890 Hüdavendigar Vilayeti Salnamelerine göre Simav İlçesinde merkezde 4 medrese vardır. 1904 Hüdavendigar Vilayeti Salnamesine göre merkezde 6 medrese varken, 1903 Maarif Salnamelerinde Kütahya Sancağındaki medrese öğrencilerinin (3441), üçte biri (1103) Simav’da bulunmaktaydı.¹⁰²

1903 Maarif Salnamelerine göre Cuma mahallesinde Cami-i Kebir Medresesi (Ulu Camii Medresesi) vardır. Bu yılda medresenin 80 tane talebesi vardır. Bir diğer bilinen medreselerden biri de Ali Suavi’nin müderrislik ettiği Kuşulu (Harmancık) Medresesi’dir. Yine Maarif Salnamelerine göre bu medresenin de 1903 yılında öğrenci

⁹⁸ Ziya Kazıcı, **a.g.e.**, s.164

⁹⁹ Ahmet Cihan, “Osmanlı Medreselerinde Sosyal Hayatı”, **Osmanlı**, C.4 (1999), s.181-182.

¹⁰⁰ Yılmaz Kurt, **Koçibey Risalesi**, (Ankara: Akçağ Yay. , 1998) s. 40-41.

¹⁰¹ Ziya Kazıcı, **a.g.e.**, s.166.

¹⁰² **1904 yılı Hüdavendigar Vilayeti Salnamesi**, s.434; **1903 Maarif Salnamesi**, s.584; Yaşar Bozyiğit, **Simav’da Medreseler ve Müderrisleri**, (Yayınlanmamış Eser)

sayısı 160 kişidir. Simav merkezde bu yıllarda toplam 490 öğrenci bulunmaktadır. 1901 ve 1902 yılı Maarif salnamelerinde de merkez kazanın talebe sayısı aynı rakamları verir. Simav merkezi dışına çıkıldığında ise Yağıllar köyünde bulunan Yağıllar medresesi 310 talebe sayısı ile en fazla öğrenciye sahiptir.¹⁰³

Simav Medreselerinde okuyan birçok kişi icazet olmak üzere Bursa'ya, Konya'ya, İstanbul'a hatta Mısır'a gitmiştir. Bu yüzden Simav eğitim ve öğretim de oldukça güçlüdür denilebilir. Hatta 17. yy.da görülen – önceden belirtilmiştir- suhte olaylarının da Simav'da yansımalarının büyük oluşu bunun bir göstergesidir.

1898 Devlet Salnamelerine göre ise Kütahya Merkez, Gediz ve Simav kazalarında birer rüştiye (ortaokul) bulunmaktadır. Bu üç okulda toplam 169 öğrencinin 61 öğrencisi Simav Rüştiyesi'ne aittir.¹⁰⁴

Verilen bilgilere göre Cuma Mahallesi'nde Hisar civarında Elhac Halil Efendi Mektebi vardır.¹⁰⁵ Bu mektebin adının da Tepecik Mahallesinde yüksek geliri bulunan Mehmet oğlu Elhac Halil Ağa bin Halil'den gelmiş olması muhtemeldir.¹⁰⁶

Simav'da eğitime önem verildiğinin bir diğer göstergesi de 1903'de kurulan kütüphanedir.¹⁰⁷ Bugün ise Ulucami, Belediye ve Yüzüncüyıl Kütüphaneleri ilçede bulunmaktadır.

¹⁰³ **1901 Yılı Maarif Salnamesi**, s.1173, **1902 Yılı Maarif Salnamesi**, s.1310, **1903 Yılı Maarif Salnamesi**, s.584.

¹⁰⁴ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.** s.200.

¹⁰⁵ Yaşar Bozyiğit, **Simav'da Medreseler ve Müderrisleri**, (Yayımlanmamış Eser)

¹⁰⁶ **BOA. ML.VRD.TMT. 09194.**

¹⁰⁷ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.200.

3.2 Simav'da Camiler

3.2.1 Ulucami

Bu cami Evliya Çelebi'nin yazdığına göre, Germiyanoglu beyi Babık (Namık) Bey tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi bu caminin Niksar'da bulunan Niksar Gazi İbni Danişment Camii gibi büyük olduğunu belirtir.¹⁰⁸ Kapısı üzerindeki taş kitabeden anlaşıldığı üzere yapılış tarihi 1542'ye rastlamaktadır. İlk yerleşim yeri olan bu camiye, yaşlı Simavlılar tarafından Fındıklı Camii de denilmektedir.¹⁰⁹ Bu camii Cuma Mahallesiinde bulunmaktadır.

Ulu Caminin minaresinin temel kısmında yerden 5–6 metre yükseklikte eski bir enkazdan alınarak kullanılan büyük bir taş vardır. Bu taşın üzerindeki yazının, Simav Gölünde boğulan bir kızın mezar taşının bir parçası olduğu söylenmektedir.¹¹⁰

Bu cami kargır taştan yapılmış olup yangınlardan zarar görmemiştir. Halk arasında da bu caminin önceden kilise olduğu inancı vardır ki bu doğru değildir.¹¹¹

3.2.2. Nasuh Ağa Camii

1784 yılında Emet'ten Simav'a gelen Nasuhoğlu Nasuh tarafından caminin yerinde bulunan ahşap bir mescidin yerinden kaldırılarak güneye taşınmasıyla bugünkü cami 1789'da yapılmıştır. 1872 yılında Simav'da çıkan büyük yangında zarar görmemiştir fakat kitabesi yanmıştır.¹¹² Caminin 10 dükkân, 2 ev ve türbe değirmeni vakfı vardı.¹¹³

¹⁰⁸ Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.60; Bknz: Hasan Akar ve Necati Güneş, **Niksar'da Vakıflar ve Tarihi Eserler**, (Niksar,2002), s.224-228.

¹⁰⁹ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s. 38.

¹¹⁰ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.36.

¹¹¹ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.38.

¹¹² Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.39.

¹¹³ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.39.

3.2.3. Halil Ağa Camii

İlk yapılış tarihi bilinmemektedir. Vakıflar Umum Müdürlüğünde bulunan kayıtlara göre ilk imam Hafız Mehmet'tir. 1812'de imamlık, bu zatın oğlu Abbas Halifeye geçmiştir.¹¹⁴

Dere mahallesinde bulunmaktadır. Temettuat Defterlerinde Dere mahallesinde 1 tane imamı vardır. Hacıoğlu Hacı Mustafa bin İbrahim'dir. Kendisi bu caminin imamı olabilir. (Defterde caminin adı yazmamaktadır)¹¹⁵

Halil Ağa Camii 1911 yılında yanmış, 1914 yılında halk tarafından ahşap olarak yeniden yaptırılmıştır. Simav'ın işgali sırasında bu camii Yunanlılar tarafından koğuş olarak kullanılmıştır.¹¹⁶

3.2.4. Üzüm Pazarı Camii

Evliya Çelebi, ilçe hakkında bilgi verirken, çarşı içinde henüz inşa edilmemiş bulunan Yeni Camii'nden [inşa tarihi H.1081(1670)] söz eder.¹¹⁷

1837 yılında Hafız Salih'in imamlığa atandığı belirtilir¹¹⁸ Temettuat defterlerinde Tepecik Mahallesinde bulunan "Hacı Hafız oğlu Seyyid hafız Salih bin Abbas" ın bu kişi olması muhtemeldir.¹¹⁹

Bu caminin Kâbe'nin şekline uygun bir şekilde yapılması da onun bir özelliğidir.¹²⁰

¹¹⁴ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.28.

¹¹⁵ **BOA. ML.VRD.TMT. 09238**, s.2.

¹¹⁶ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.28.

¹¹⁷ Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.60.

¹¹⁸ Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.36.

¹¹⁹ **BOA. ML.VRD.TMT. 09194**, s.2.

¹²⁰ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.39.

3.2.5. Hisarardı Camii

Simav’da en eski camilerden biri kabul edilen Hisarardı Camii 1763 yılında Çavdarlı bir kişinin yaptırdığı belirtilir.

1911 yılında çıkan yangından sonra Bozoklu Hacı Ahmet tarafından yeniden yaptırılmıştır.¹²¹

Bu camiinin 1845 yılında imamı “Uzun Hafız Zade Seyyid elhac Hafız Efendi bin Mehmed” dir.¹²²

3.3 Yaren Teşkilatı

Yaren, Farsça yaran sözcüğünden gelmektedir. Dost, arkadaş anlamlarını içerdiği gibi, bir amaç için bir araya toplanmış; aynı görüşü paylaşmış topluluğa da denir.¹²³

Yarencilik, aynı ahilikte olduğu gibi birer mesleki dayanışma örgütü olarak kurulmuş, daha sonraki yıllarda ise bu niteliğini kısmen yitirerek, eskiden beri var olan eğitim kurumu olma niteliğini geliştirmiştir. Ayrıca Osmanlı Devletinin merkezi otoritesinin zayıfladığı dönemlerde eşkıyalığa karşı bir öz savunma örgütü olarak da görev üstlenmiştir. Bunların yanısıra yarencilik, toplumun eğlence gereksinimini de yerine getirmiştir ki, bu yanı son yıllarda daha ağırlık kazanmıştır.¹²⁴

Simav halkı, Orta Asya’dan göç eden ve Malazgirt Savaşı’ndan sonra Anadolu’ya gelen ilk uç boylarının soyundandır.¹²⁵ Özellikle Oğuzlar’ın Kınık ve

¹²¹ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.40

¹²² **BOA. ML.VRD.TMT. 09194**, s.12.

¹²³ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.78.

¹²⁴ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.79.

¹²⁵ Tülay Er, **Simav İlçesi ve Çevresi Yaren Teşkilatı**, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. ,1988) s.15.

Çavdar boyunun Simav'a yerleştiği belirtilir.¹²⁶ Bugün de Simav'da varlığını sürdüren Yaren Teşkilatı'nın kaynağının Orta Asya'ya kadar uzandığı söylenmektedir.¹²⁷

Ayrıca Simav'da ilk Yaren toplantısının, bu yöreye yerleşenlerce, kadın-erkek birlikte yapıldığı bilinmektedir. Daha sonra Yavuz Sultan Selim'in halifeliği almasından (1517) sonra, İslamiyet'in etkisi ile toplantılarda kadın-erkek beraberliği son bulmuştur.¹²⁸

Yarenciliğin kendine özgü töreleri vardır. Bunları incelediğimizde, eğiticilik yanının ağır bastığını görürüz. Yarenin bu işlevi, yarene girenlerin belli yaş gruplarında olmasına bağlıdır. Bir yaren topluluğunun oluşmasına örnek verecek olunursa; dörtte birinin 55 yaşından büyük, dörtte ikisinin 25-55 yaşları arası, dörtte birinin de 16-25 yaşları arası olması gerekmektedir.¹²⁹

Yarende zenginlik-yoksulluk gözetilmez. Önemli olan yaş sınırıdır. Toplantılarda oturmalar, söz almalar hep yaş sırasına göre olur. Başköşeye köşe ihtiyarı (onursal başkan) ve yarenbaşı oturur. Diğerleri ise, yaş sırasına göre sağına soluna sıralanırlar. En küçükleri kapı kenarına oturur.¹³⁰

Yarene girmek yemin töreniyle kesinleşir. Önce yaren başından başlanarak şu yemin edilir:

“Ben, Simav'dan oğlu..... doğumlu olarak tarihinde kurulan yarenimin yarenbaşılığına seçimle geldiğim şu andan itibaren atalarımızdan gelen gelenek ve göreneklere, yaren törelerine uyacağıma, yarendeki bütün arkadaşlarımı yaşlarına göre kardeş ve evlat olarak kabul edeceğime, bu görevden

¹²⁶ Mustafa Demir, “Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı”, **Türkler Ansiklopedisi**, C.6, (1999), s.326.

¹²⁷ Tülay Er, **a.g.e.**, s.31.

¹²⁸ Tülay Er, **a.g.e.**, s.31.

¹²⁹ Tülay Er, **a.g.e.**, s.33.

¹³⁰ Tülay Er, **a.g.e.**, s.36.

azledilirse bile yarenimden ayrılmayacağıma Allah'ım, Kuran'ım, silahım ve namusum üzerine and içerim.”¹³¹

Yarenin en önemli özelliklerinden biri de cezalandırma şeklidir. Alışılmış törelere uymayanlar; uyarma, falakaya çekme ve kovulma cezalarına çarptırılır. Bu cezalar, yarenbaşının başkanlığında bir kurul tarafından yargılama sonucunda verilir. Kovulma cezası alanların cezası sözlü iletilmez, kovulan kişinin ayakkabıları yönü dışarıya dönük vaziyette konur. Kovulma cezası alan kişi, toplumdan soyutlanmış demektir. Bu kişinin iş düzeni sarsılır, hatta memleketi terk etmek zorunda kalanlar bile olur.¹³²

Yaren teşkilatı, toplum içerisinde önemli fonksiyonlar üstlenmiştir. Teşkilat, kimi zaman bir eğitim kurumu, kimi zaman ise sosyal güvenlik kuruluşu kimliğine bürünmekte, üyelerini yaşamlarının her anında bir güvence ortamı içinde tutmaktadır. Teşkilatın ayrıca grup denetimi ve halk hukuku açısından da önemli fonksiyonları vardır.

3.4. Aile, Şahıs Ad ve Lakapları

Temettuat Defterlerinde, bir yörenin tahriri yapılırken verginin esas olduğu hane reisinin ismiyle başlanmıştır. İsimler, tahrir defterlerinde “Ahmed Veled-i Hamza” gibi, bir önceki şahsın oğlu veya kardeşi olması halinde “Süleyman veled-i o” yahut “İbrahim birader-i o” şeklinde “veled” kelimesi kullanılarak yazılırken, Temettü defterlerinde “Feyzullah oğlu Salih” şeklinde, “oğlu” kelimesi tercih edilerek yazılmıştır. Simav Kazasına ait Temettuat defterlerinde genellikle “Alemdar oğlu İsmail bin Mustafanın”, “Arifoğlu Hacı Osman bin Mehmedin” vb. kelimeleri kullanılmıştır. Akralalık dereceleri de “Arifoğlu damadı Kara Hafız Oğlu Süleyman bin İbrahimin”, “Merhumun karındaşı İbrahim bin İsmailin” vb. şeklinde verilmiştir.

¹³¹ **Kaynak kişi:** Mehmet Bayrak, 1951 doğumlu, 14 yıldır yaren teşkilatındadır.

¹³² Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.80-81.

1256'daki defterlerde, şahısların isimleriyle birlikte, şahısların eşkâllerine de yer verilmiştir. “Uzun boylu aksakallı İmam-ı Cami-i Çarşı”, “Odabaşı damadı Mehmet Veled-i Ali'nin emlakı” gibi.¹³³

1261 de tanzim edilen defterlerde bu tarzda eşkâllere rastlanmaz. Genellikle babanın adı, lakabı veya ailenin adı yazılmıştır. Bu şekilde adların yazılması da mahalle ve köydeki akrabaların tespitini mümkün kılmaktadır. Örnek olarak verilmesi gerekirse; Simav'da ayrı mahallelerde iskân edip de aynı lakapları taşımaları akrabalık derecelerinin fazla olduğunu göstermektedir. Torunoğlu, Gökçelerlioğlu, Araboğlanoğlu, Terzioğlu, Koçakoğlu, Cezayiroğlu, Kethüdaoğlu, Kırkuzoğlu vb.¹³⁴

Yine Simav'ın ayrı mahallerinde sıkça görülen Gökgözoğlu, Kütahya Kazasının Tavşanlı nahiyesinde de görülmektedir.¹³⁵ Bu durum bir aile bağının var olup olmadığını akla getirmektedir.

Simav merkez kazasının dört mahallesinde yaşayanların son derece değişik ve diğerlerinden ayırt edilebilmesine imkân kılacak şekilde adlar taşımaları da ilgi çekicidir. Bunlara; Taktakoğlu, Budakoğlu, Köseoğlu, Tiryakioğlu, Kıbaroğlu, Eğrioğlu, Uyuzoğlu, Dingiloğlu, Tosunoğlu, KocaKaşıkoğlu, Kincioğlu, Behrüderoğlu örnek verebilir.¹³⁶ Simav nahiyesindeki aile adlarına bir diğer örnek de ailenin kökenlerinin nereden geldiğini belirtenlerdir. Alakiliselioğlu, Karamanlıoğlu, Cezayirlioğlu, Bursalıoğlu, Sincanlıoğlu, Emedlioğlu vb.¹³⁷

Temettuat Defterleri'nin birçoğunda Kara, Koca, Küçük, Hacı Molla, Hafız, Şeyh gibi sıfatlar her zaman kullanılmıştır. Bu adlarla da herhangi bir akrabalık ilişkisinin kurulması oldukça zordur. Simav nahiyesinde de “Hafız” ve “Seyyid” kelimelerine oldukça sık rastlanmaktadır: “Kör hafız oğlu”, “ Hacı Hafız oğlu”, “ Sarı

¹³³ Mübahat Küçüköğlu, a.g.e., s.398-399.

¹³⁴ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, 09205, 09194, 09238.

¹³⁵ Mesut Kocaman, 1845 tarihli Temettuat Defterine göre Hüdavendigâr eyaleti Kütahya kazası Tavşanlı nahiyesine bağlı Maymul, Tepecik ve Kara köylerinin iktisadi ve içtimai durumu, (Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006), s.32.

¹³⁶ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, 09205, 09194, 09238.

¹³⁷ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, 09205, 09194, 09238.

İsmail oğlu Seyyid Mustafa”, “Baki oğlu Seyyid Salih” vb... Ancak bu durum tüm Seyyid kelimesini kullananların Hz. Muhammed ve onun soyundan geldiğini açıklamaz.

Kişilerin mesleklerinden dolayı aldıkları birçok lakaplar bulunmaktadır. Lakabı taşıyan kişi, baba veya dede mesleğini icra etmese de o lakabı devam ettirdiği farkedilir. Terzioğlu, Kalaycıoğlu, Ağdacıoğlu, Kethüdaoğlu, Şehrülkethüdasıoğlu... vb.

Debbağhane Mahallesinde Araboğlu, Araboğlanoğlu, Arab Osmanoğlu gibi adların çokluğu dikkati çeker. Sadece Tepecik Mahallesinde var olan “Nasuhzade” adı ise 1816 (H. 1232) yıllarında yaşayan Gediz ve havalisi voyvodasından gelmektedir.¹³⁸ Yine bu mahallede çoğu kişilerin isimlerinden önce “Seyyid” ve “Elhac” kelimesi oldukça fazladır.¹³⁹

Temettü Defterleri, sadece aile adlarının değil yörede kullanılan şahıs adlarının tespiti bakımından da mühim bir kaynak vazifesi görmektedir. Simav merkez nahiyesinde daha çok Mehmet, Ali, Hasan ve Hüseyin adları kullanılmıştır. Şahıs adlarında dikkati çeken bir nokta da baba-oğul aynı adı taşıyanların sayısının fazlalığıdır.

3.5.Ünlü Simalar

3.5.1 Abdullah-ı İlahi Simavi

Anadolu’da gelişen tasavvufi düşüncenin ilk temsilcilerinden biri olan Abdullah İlahi, Simav’ın Tekellüf Köyünde doğmuştur. Abdullah İlahi’nin doğum tarihi de bilinmemektedir.¹⁴⁰

Kaynaklarda “Molla İlahi”, “Şeyh-i İlahi” ve “Abdullah-ı Simavi” isimleri ile anılan; şiirde “ilahi” mahlasını aldığı için, daha ziyade “Molla ilah-i Simavi” unvanı ile de anılmaktadır.¹⁴¹

¹³⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, (1936), s.154.

¹³⁹ **BOA. ML.VRD.TMT. 09194.**

¹⁴⁰ Mustafa Kara, **Bursa’da Tarikatlar ve Tekkeler**, (Bursa:Uludağ Yay.,1990), s.146.

İlk tahsiline doğduğu yer Simav'da başladı. Daha sonra devrin ilim merkezi İstanbul'a giderek Zeyrek Medresesinde tahsiline devam etti. O dönemde Horasan bölgesi ilim irfan açısından en cazip olan yerlerden biriydi. Bu nedenledir ki kendisinden ders okuduğu Mevlana Ali Tusi (öl. 887/1482) ile beraber Horasan bölgesine gitti.¹⁴² Burada ihtisasına devam ederken tasavvufi hayata meyletti. Bu halin etkisiyle sufilerle olmaya başladı. Tasavvufa karşı meyli, tüm kitaplarını satıp, parasını fakirlere dağıtacak derecede hayatını etkilemiştir.¹⁴³ Bir süre sonra Semerkant'a gidip devrin en meşhur mutasavvıflarından Übeydullah Ahrar'ın (öl. 895/1490) müritleri arasına girdi.¹⁴⁴

Abdullah-i ilahi, Übeydullah Ahrar'ın yanında, bir müddet bulunduktan sonra, icazet alıp Anadolu'ya – Simav'a – geri dönmüştür. Simav'da tam bir Nakşibendî dergâhı kuran Şeyh İlahi'nin etrafında süratle toplananların sayısı arttı.¹⁴⁵ Abdullah-i İlahi, Simav'a geri dönerken ona Emir Külal soyundan Seyyid Ahmed Buhari (öl. 922/1516)'de refakat etmiştir.¹⁴⁶

Emir Buhari Simav ile ilgili hatıralarını şu şekilde anlatır:

“Abdullah-i İlahi ile Simav'da bulunduğumuz zamanda; beş vakit namazda bize imamlık görevi vermişlerdi. Hazret-i şeyhin bir merkep ve katırı vardı. Güneş doğduktan sonra, her gün onları sürüp öğle vaktine kadar dağdan odun getirir idim. Öğle namazını kıldıktan sonra, sürülecek çift varsa, çift sürerdim. Orak vaktinde, orak biçerdim. Diğer zamanlarda sırtımda çalı çırpı götürürdüm. Hazret-i Şeyh'in bağı ve bahçesi duvarını bend ederdim. İkinci namazını kıldırdıktan sonra ise şeyhin huzuruna varırdım.”¹⁴⁷

Abdullah-i İlahi'nin Simav'daki hizmetleri devam ederken İstanbul'dan teklif geldi. Fatih Sultan Mehmet kendisini İstanbul'a davet ediyordu. Daveti itiyatla

¹⁴¹ Yaşar Bozyiğit, **Simav'ın Manevi Mimarları**, (Kütahya, Erkam Matbaası:2001), s.16.

¹⁴² Mustafa Kara, **a.g.e.**,s.146.

¹⁴³ Mustafa Kara ve Hamid Algar, “Abdullah-ı İlahi”,**İ.A.**, C:1, (1988), s.110.

¹⁴⁴ Mustafa Kara ve Hamid Algar, **a.g.e.**,s.110.

¹⁴⁵ Kasım Kufralı, “Molla İlahi ve Kendisinden Sonraki Nakşibendiye Muhiti”,**İ.Ü.E.T.D.D.**, C:3, Sayı:1-4,1948, s.132.

¹⁴⁶ Yaşar Bozyiğit, **a.g.e.**, s.19.

¹⁴⁷ Mustafa Kara, **a.g.e.**,s.157.

karşıladı. Davette ısrar olunca, müridi Emir Ahmed Buhari'yi İstanbul'a gönderdi.¹⁴⁸ Vazifesi İstanbul'un durumunu tespit edip mürşidine haber vermektir.

Ancak Fatih'in ölümünden sonra Manisa'lı Kazasker Çelebi Muhyiddin'in ısrarlı davetleri üzerine İstanbul'a gitmeye razı oldu. İstanbul'a gelerek Zeyrek Medresesi'ne yerleşti. Bu suretle Nakşibendilik İstanbul'a, tam bir tarikat halinde, ancak Molla İlahi ile girmiş oldu.¹⁴⁹

Kısa sürede Abdullah-i İlahi'nin etrafını büyük kalabalıklar sarınca daha sakin bir yer aramayı düşündü ve Evrenoszade Ahmed Bey'in teklifini uygun bularak Selanik'e 40 km. uzaklıkta bulunan Vardar Yenicesi'ne gitti. Abdullah-i İlahi ölümüne kadar da buradan ayrılmamıştır.¹⁵⁰

Simav'ı ziyareti sırasında Abdullah-i İlahi'nin dergâhını ziyaret eden Evliya Çelebi ise Abdullah-i İlahi hakkında da "Seyahatname" sinde şu bilgileri vermektedir:

"Burada Şeyh İlahi Simavi hazretlerinin makamı vardır. Sonra o asrın "Kutbul aktabı izni ile kendine Rumeli halifelîği verilip Vardar Yenicesinde Gazi Evrenos yöresine yakın yerde iken 861'de vefat etmiştir."¹⁵¹

Abdullah-i İlahi, Vardar Yenicesi'nde, eserleri, hizmetleri, telif ve sohbetleri, Vahdeti Vücut akidesine bağlı tasavvufi çevresi ile son zamanlara kadar bu havalide yaşayacak olan bir Nakşibendiyye muhitinin meydana gelmesine sebep olmuştur.¹⁵²

3.5.2. Ali Suavi

XIX. yüzyıllarda kısa bir süreliğine de olsa Simav'da yaşayan önemli kişilerden birisi de Ali Suavi'dir.

¹⁴⁸ Kasım Kufralı, **a.g.e.**, s.133.

¹⁴⁹ Kasım Kufralı, **a.g.e.**, s.133.

¹⁵⁰ Mustafa Kara, **a.g.e.**;s.111.

¹⁵¹ Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi **a.g.e.**, s.62.

¹⁵² Kasım Kufralı, **a.g.e.**, s.135.

Ali Suavi, Çankırı'nın Çerkeş kazasının Viranşehir nahiyesinden İstanbul'a gelip yerleşen Cepkenoğlu ailesine mensuptur. Suavi, devrinin bütün çocukları gibi Sıbyan mektebinde ilköğretimini gördükten sonra Davutpaşa Rüştîyesine devam etmiştir.¹⁵³ Ali Suavi, İstanbul ve Simav dışında Bursa, Sofya, Filibe kentlerinde bulunmuştur.

1858 yılında Simav'daki Rüştîye'de ve Kurşunlu medresesinde hocalık yapmıştır.¹⁵⁴ Ancak Simav'a kesin olarak ne zaman geldiğini bilinmemektedir. Hadis İlmi ile olan meşguliyetini anlatırken kullandığı ifadeler dayanarak onun Bursa'dan sonra Simav'a gittiği söylenebilir.

Suavi'nin Simav hayatıyla ilgili olarak ayrıntılı bir bilgi yoktur. Ali Suavi, Simav'daki günlerini anlatırken özellikle devlet eliyle, daha doğrusu devlet memurları tarafından işlenmiş zulümlerden söz eder ve örnekler verir. Birincisi, kendisinin Koşulu Medresesinden talebesi Yörük Hüseyin'in başına gelen olaydır. Suavi'nin anlattığına göre Hüseyin kendisini medreseye vakfetmiş bir talebedir. Bu yüzden köyüne gidip varını yoğunu satar. Kasabaya dönüşte bazı Yörükler önünü keserek hayatta sahip olduğu beş bin kuruşunu elinden alırlar. Hüseyin parasını eşkıyaya kaptırmamak için karşı koyar, fakat yara bere içerisinde medreseye gelerek derdini hocası Suavi'ye anlatır. Suavi hırsızları zaptiyeyle söylemesini tembihler. O da söyleneni yapar. Hırsızlar yakalanır ve hapse atılır, fakat nahiye müdür 600 kuruş rüşvet alarak onları serbest bırakır. Bu arada Suavi işe karışır ve nahiye meclisi toplantısında rüşvetçi Nahiye Müdürü'nü ifşa eder. Bununla da yetinmez, Kütahya'ya giderek nahiye müdürünün yolsuzluklarını kaymakama anlatır. Nahiye müdürü azledilir ama Yörük Hüseyin'in paraları gider.¹⁵⁵

Suavi'nin şahit olduğu diğer zulümse yukarıda sözü edilen nahiye müdürünün azledilmesinden sonra Hacı Hafız oğlunun nahiye müdür vekilliğine tayin edilmesiydi.

Suavi'nin Hacı Hafızoğlu'nun yanında olduğu bir gün fakir kadın gelir. Kadının bazı malları köylülerden biri tarafından gasbedilmiştir, bunun için dava etmeye

¹⁵³ İsmail Doğan, **Tanzimatın İki Ucu, Münif Paşa ve Ali Suavi**, (İstanbul: İz Yay.,1991), s.180.

¹⁵⁴ Abdullah Uçman, "Ali Suavi", **İ.A.**, C.2, (Ankara.,1997), s.445.

¹⁵⁵ Hüseyin Çelik, **Ali Suavi ve Dönemi**, (İstanbul, İletişim Yay 1997), s.46-47.

gelmiştir. Hacı Hafızoğlu, “Şer’an kayd-ı tescili lazımdır” deyip bir kâğıt alarak kadının ifadesini ve malları yazar. Sonra da kadına şahit bulamazsa haklı çıkamayacağını söyler. Kadın bunun üzerine tam çıkacakken kayıt parası 60 kuruş ister. Parası olmayan kadın son çare olarak, oğlunu bir esnafın yanına yıllık 40 kuruşa çırak verir ve peşinat olarak aldığı 20 kuruşu Hacı Hafızoğlu’na getirmeyi bulur. Ancak böylelikle serbest kalabilir.¹⁵⁶

Ali Suavi Simav’da tüm bu yaşananların ardından Simav’da oturmaktan vazgeçip Bursa’ya gitmiştir.¹⁵⁷

Ali Suavi’nin ileriki dönemlerde bazı vezirlere karşı geliştirdiği muhalefet yani zulme isyan duygusunun ilk örneğini Simav kazasında olanlar üzerine gösterdiği tepkide görmek mümkündür.¹⁵⁸

Ali Suavi, Türk dilinin en eski ürünlerini tanıtan yayınlar yapmış, 1789 Fransız İhtilalinden de etkilenmiştir. Bu yüzden 1859 yılında Simav Kuşulu medresesinde modern eğitim ile klasik medrese eğitimini bir arada yürütmüştür.¹⁵⁹

Ali Suavi, Simav’da Kuşulu Medresesinde iken Yılıkoğlu Şeyh Mehmet’in kız kardeşi Esmâ Hanımla nişanlı iken İstanbul’a dönmek isteyince nişanı bozulur ve Esmâ Hanım Hacı Memişoğlu ile evlendiği belirtilmektedir.¹⁶⁰ Simav temettuat defterlerinde sadece Memişoğluna rastlanmıştır. Bu kişi Cuma mahallesinde ikamet etmektedir.¹⁶¹

3.5.3.Zekeriya Efendi

Zekeriya Efendi’nin bugün Simav’da bir türbesi bulunmakla birlikte, Evliya Çelebi “Seyahatname”sinde Simav’a ziyaretinde kısaca ondan bahsetmektedir:

¹⁵⁶ Cihat Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.196-197.

¹⁵⁷ Hüseyin Çelik, **a.g.e.**, s.48.

¹⁵⁸ İsmail Doğan, **a.g.e.**, s.220.

¹⁵⁹ Hüseyin Çelik, **a.g.e.**, s.48.

¹⁶⁰ İsmail Doğan, **a.g.e.**, s.188; Ayrıca bkz: M.Cemal Kuntay, **Namık Kemal Devrinin Olayları ve İnsanları**, (İstanbul: T.T.K Yay., 1944)

¹⁶¹ **BOA.ML.VRD.TMT.09204**, s.28.

“Karşıyaka denilen yerde Al-i Aba fukaralarından Hacı Baba, biraz aşağıda Cabi Sultan, Cavlı Mahallesine yakın Şeyh Zekeriya Efendi... Zekeriya Efendi'nin pek çok kerametleri görülmüştür. Hayatları boyunca bu şehre taun ve humma girmemiş diye buyurmuşlar, 125 senedir bu hastalıklar görülmemiştir. Çünkü bu duayı 25 yaşlarında iken yapmışlardı.”¹⁶²

Bugün Karşıyaka Dağı eteklerinde Şeyh Cavlı Mahallesinde türbesi bulunan Zekeriya Efendi'nin Şazeli Tarikatına mensup olduğu iddia edilmekte olup, türbenin tamir edilmeden önce, içinde Zekeriya Efendi'ye ait sancak ve eşyalar bulunduğu ancak şimdi kaybolduğu söylenmektedir.¹⁶³

3.5.4. Şeyh Hazreti Kara Şemseddin-i Simavi

Evliya Çelebi, “Seyahatnamesi”nde; Sadrazam Melek Ahmed Paşa ile çıkmış olduğu Rumeli seyahatinde, uğramış olduğu, Rumeli Zağra Yenicesi ve ziyaret yerleri hakkında bilgi verirken, Kara Şemseddin-i Simavi'nin, Halveti Tarikatı'na mensup bir şeyh olduğunu, binlerce müride sahip bulunduğunu, Çelebi Sultan Mehmet zamanı şeyhlerinden olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Zağra Yenicesi'ne sürgün olduğunu ve burada otururken vefat ettiğini söylemektedir.¹⁶⁴

4. Ekonomik Durumu

4.1. Meslek Dağılımı

Topluma baktığımızda insanların büyük bir çoğunluğunun hayatlarının belli bir döneminde veya hayat boyu mesleki bir faaliyet içinde bulunduklarını görürüz.

Meslek, fertlerin geçimini sağlayan genel sosyal statülerini belirleyen ve kendine özgü kanuni ve ahlaki kuralları olan görece sürekli bir faaliyet tarzı olarak tanımlanabilir.¹⁶⁵ Ancak günümüzün modern toplumlarına özgü meslek tanımlarının bir

¹⁶² Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, C.3, Trkç: Zuhuri Danışman,(Ankara: Üçdal Neşriyat Yay., 1969), s. 61-62.

¹⁶³ Yaşar Bozyiğit, **a.g.e.**, s.355-356.

¹⁶⁴ Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.45.

¹⁶⁵ Beğlü Eke, “Bir Sosyal Sınıf Belirleyicisi Olarak Meslek Faktörü”, **İ.Ü.İ.F Mecmuası Prof. Dr. Sabri F.Ülgener'e Armağan Özel Sayısı**, (İstanbul, 1987), s.377.

yüzyıl öncesinin toplumlarında da aynı değerlere sahip olup olmadığını bu dönemlerin meslek grupları ele alınarak açıklanabilir.

4.1.1. Hizmet Sektörü

Oluşturulan bu meslek grubunda, herhangi bir esnaf birliği içerisinde yer almayan ve geçimini ücret ve maaş ile kazanan kişiler dahil edilmiştir.

Simav merkez kazasında sayıları 17'i bulan imamların bazılarının kendisine ait meslekleri bulunmaktadır. Kimi bezzaz kimi rençber veya hasırcılıkla uğraşmaktadır. Debbağhane mahallesinde ağdacılıkla uğraşan bir imamın meslekten geliri de 1500 kuruştur.¹⁶⁶

Aynı zamanda imamlar mahalle sakinesi denilen topluluğun başıydı. Her şey onun bilgisi ve iznine bağlıydı. Bir kimsenin mahalleye yerleşebilmesi için mahalle sakinlerinden birinin ve imamın kefaleti şarttı. İmamın en önemli görevi; mahalle sakinlerine salınan verginin paylaşılması ve toplanması işini yürütmektir. Ancak 19. yüzyıl reformlarıyla mahalle ve köylerde muhtarlık kurulmaya başlayınca imama göre muhtar daha yetkili bir yönetici olmuştur.¹⁶⁷ Muhtarlık teşkilatının halkı imamların zulmünden kurtarmak ve istişare ile iş gördürmek için kurulduğu ileri sürülüyorsa da gerçekte teşkilat, ayanlık teşkilatına karşı kurulmuştur.¹⁶⁸ Burada istenen amaç asayişin sağlamaktır.

Simav merkez kazasında muhtar sayısı altı olmakla beraber iki tane muhtar-ı evvel vardır. Hane sayısının fazla olduğu Debbağhane Mahallesinde ise bir tane muhtar-ı sani yazılmış bulunmaktadır.¹⁶⁹

¹⁶⁶ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.3.

¹⁶⁷ İlber Ortaylı, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri*, (İstanbul: T.T.K Yay., 2000), s.108-109.

¹⁶⁸ Musa Çadırcı, "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme", *Belleten*, C.34, (1970), s. 411, bkz.: Osman Nuri Ergin, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, (İstanbul: İ.Ü.H.F. Yay., 1936)

¹⁶⁹ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.23.

Cuma mahallesinde görülen sahib-i arzla birlikte diyebiliriz ki burada tımar veya zeamet sahibi bir kişi bulunmaktaydı. Bu kişinin meslekten geliri de 500 kuruştur.¹⁷⁰

Simav şehrinde bulunan hatib sayısı 23 kişi olup meslekten gelirleri 5245 kuruştur. Tepecik Mahallesi'nde bulunan hatibin meslekten geliri olmayıp yetim torunu vardır. Torunu ve kendisi oldukça az bir Temettuat ödemektedir.¹⁷¹ Müezzin, hafız, zaviye müdürünün geliri bulunmamaktadır.

Diğer tarafta ise kitabet ve imamet sahipleri vardır. Kitabet sahibi kişi 600, imamet sahiplerinin ise 200 kuruş meslek geliri vardır. Tabiplerin toplam 260 kuruş meslek geliri olup iki kişiydiler. Yolcuların geliri 1000 kuruştur, askerlerin geliri 2050 kuruştur, rençberin meslekten geliri de 800 kuruştur.

Tablo 3. Hizmet Sektörü

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
İmam	7	5	1	4	17
Zaviye	1				1
Hatip	7	7	1	8	23
Müezzin	2	2		2	6
Muhtar	2	1	1	2	6
Aza	1				1
Kâtip	2			1	3
Asker	1		2	5	8
Hizmetkâr	1	1			2
Hademe	1				1
İmamet		1		2	3
Sevh				1	1
Kitabet				1	1
Hafız				1	1
Sahib-i Arz				1	1
Tabib		1		1	2
Kethüda		1			1
Irgat	7	27	1	5	40
İşçi				1	1
Amele			3	3	6
Yolcu	2	1		1	4
Natır		1		1	2
Rençber	2			1	3
Çoban		3	1	2	6
Tamirci			1	7	8

Kaynak BOA

¹⁷⁰ BOA. ML.VRD.TMT.09204, s.51.

¹⁷¹ BOA. ML.VRD.TMT.09194, s.12.

Tablo 3’de Cuma Mahallesinde görülen Şeyh, defterde “Halılağa Camii Şeyhi” olarak geçmektedir. Meslekten geliri de 100 kuruştur.¹⁷²

İki tane olarak görülen natırlara Debbağhane ve Cuma Mahallerinde rastlanmıştır. Bunlardan Cuma Mahallesinde ikamet eden natırın meslekten geliri var olup, geliri 200 kuruştur.¹⁷³

Tabloya bakıldığı zaman ekim ve mahsulün kaldırılması sıralarında faydalanan ırgatın çokluğu dikkat çekicidir. Özellikle Debbağhane mahallesinde sayısı oldukça fazladır. Buna nispeten amele ve işçi sayısı azdır. Irgatların geliri 5420 kuruşken amele ve işçilerin geliri toplam 1050 kuruştur. Aynı şekilde hizmet veren hademenin geliri 200 kuruş, hizmetkarın geliri ise 300 kuruştur.

4.1.2. Gıda Sektörü

Gıda Grubunun diğer meslek gruplarıyla karşılaştırılması gerekirse ve şehir nüfusu olarak da ele alınırsa toplam sayıyla birlikte şehir merkezinde gıda sektörü %12 oranındadır.

Gıda grubu içerisinde sayısı en fazla olan ağdacılıktır. Meslekten gelirleri de (12000 kuruş) diğer meslek gruplarına göre yüksektir. Ağdacılığın Simav’daki yeri de oldukça önemlidir. Simav’da kurulan pazarlardan birinin ismi de Üzüm Pazarıydı ki tüm ağdacı esnafı, üzüm ihtiyacını buradan karşılardı. Simav’da imal edilen ağdalar komşu kaza ve illere de gönderiliyordu.¹⁷⁴ Tablo 4’de görüldüğü gibi kalfa ve çıraqlarıyla birlikte 46 adet görünen ağdacılık 20. yüzyılın ilk yarısında da hemen hemen aynı rakamlardaydı.¹⁷⁵

¹⁷² BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.15.

¹⁷³ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.42

¹⁷⁴ Yaşar Bozyiğit, *Simav’da Ahilik ve Ahiler*, (Simav: Erkam Matbaası, 2000), s.130.

¹⁷⁵ Yaşar Bozyiğit, *a.g.e.*,s.134.

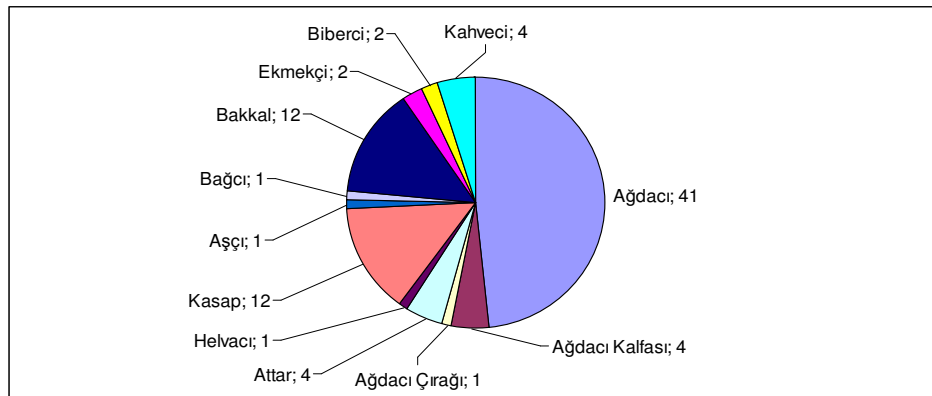
Tablo 4.'de yer alan bağcı sadece Tepecik Mahallesinde görülmekte olup geliri 750 kuruştur.¹⁷⁶ Bilecik kazasının merkezinde de bu işle uğraşan bir kişi bulunmakla beraber onun meslekten geliri 1000 kuruştur.¹⁷⁷

Tepecik ve Cuma Mahallelerinde bulunan kahvecilerin meslekten geliri 400 kuruştur.¹⁷⁸ Burada kahveci sayısının 4 olarak gösterilmesine rağmen tarım dışı gelir'de kahvehane sayısı 1 tanedir. 4 tane verilen Attarın geliri de 1050 kuruştur.

Tablo 4. Gıda Sektörü

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Ağdacı	18	12	1	10	41
Ağdacı Kalfası		4			4
Ağdacı Çırağı		1			1
Attar		2		2	4
Helvacı				1	1
Kasap	1	9	1	1	12
Aşçı		1			1
Bağcı	1				1
Bakkal	2	4	2	4	12
Ekmekçi	1			1	2
Biberici		1	1		2
Kahveci	3			1	4

Kaynak: BOA



¹⁷⁶ BOA.ML.VRD.TMT. 09194. s.34.

¹⁷⁷ Said Öztürk, *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik*, (İstanbul,1996) ,s.98, Said Öztürk kitabında “bağcılık” mesleğini dokuma işkolunda göstermiştir.

¹⁷⁸ ML.VRD.TMT. 09194, ML.VRD.TMT. 09204.

Tablo 4'deki 12 adet kasabın ise Simav merkezinde Ağa Camii'nin arkasında bulunan birinci şadırvanın bulunduğu yerde olduğu belirtilir. Ancak bugün kasaplar belirtilen yerde toplanmamıştır.¹⁷⁹ Kasapların toplam meslekten geliri 3950 kuruş olup en çok meslekten gelire Dere Mahallesinde ikamet eden “Birinci oğlu Ömer bin Ahmed” sahiptir. 1150 kuruş meslek geliri vardır.¹⁸⁰

4.1.3. Dokuma ve Atölye İş Kolu

Şehir merkezinde mutfalığın revaçta bir meslek olduğu görülür. Mutf, kıl dokuyan veya kıldan eşya yapan demektir. 36 kişinin bu meslekle uğraşmasının yanı sıra meslekten gelirleri toplam 7625 kuruştur. Bunlar Cuma mahallesinde faaliyet göstermektedirler.

Terzilik sadece Tepecik Mahallesinde bulunmaktadır. Beş terzi esnafının kendilerine ait bir yerleri olabilir. Ancak bu konuda bir bilgi yoktur. Meslekten gelirleri 3300 kuruştur.

Keçecilikle uğraşanlar ise yünlerini, bugünde yün pazarı olarak kullanılan Üzümlü Pazarı Camii'nin önünden almaktaydılar.¹⁸¹ Tabloya bakıldığında keçecilikle uğraşanların Debbağhane Mahallesinde bulundukları görülür. Bunların meslekten geliri de 850 kuruştur. Sadece Debbağhane'de bulunan külahçının geliri 500 kuruş olup toplam keçecinin gelirinden fazladır.¹⁸² 11 tane verilen bezzazların gelirleri 5775 kuruş iken çarıkçının 600 kuruş, kilimcinin 250 kuruş, hasırcının 600 kuruş, boyacının 200 kuruş, kalpakçının 150 kuruştur.

Toplam 65 kişinin dokuma ürünleri imal etmesi, satması ya da bu alanda ücretle çalışması göz önüne alınacak olursa dokuma işkolunun % 9,5 gibi bir oranda olduğu görülür. Mutfalıklık dışında diğer meslek gruplarına bakılacak olunursa şehir nüfusuna göre dokuma ve atölye sektöründe bir yaygınlık söz konusu değildir.

¹⁷⁹ Yaşar Bozyiğit, a.g.e.,s.126.

¹⁸⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09238, s.4.

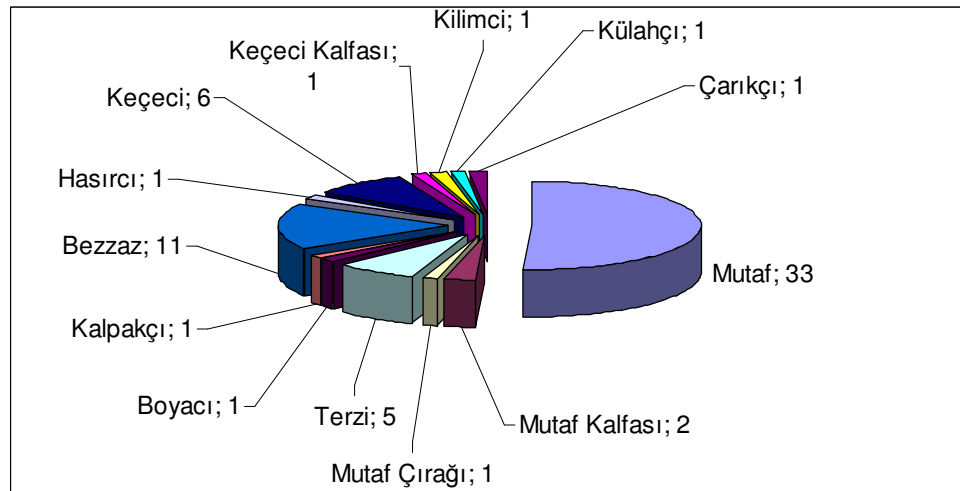
¹⁸¹ Yaşar Bozyiğit, a.g.e.,s.124.

¹⁸² BOA. ML.VRD.TMT..09205, s.29.

Tablo 5. Dokuma ve Atölye Sektörü

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Mutaf	6		7	20	33
Mutaf	2				2
Mutaf Çırağı	1				1
Terzi	5				5
Boyacı	1				1
Kalpakçı	1				1
Bezzaz	2	3		6	11
Hasırcı		1			1
Keçeci		6			6
Keçeci		1			1
Kilimci		1			1
Külâhçı		1			1
Çarıkçı				1	1

Kaynak: BOA



4.1.4. Deri İş Kolu

Dericilik sektöründe çalışanların toplam sayısı 206 'dır. Hemen hemen dört mahallede de bu dalda faaliyet gösteren kimseler bulunmaktadır.

Deri ürünleri üzerinde şehirde en fazla faaliyet gösteren meslek grubu -adını mahalleye veren- debbağlıktır. Debbağcılarının toplam sayısı 138 olup yıllık meslek gelirleri 47276,5 kuruştur. En yüksek meslek geliri 1500 kuruş olan 3 hane vardır ve

yine 3 hanenin hiçbir nesnesi olmayıp, meslekten geliri yazılmış debbağcılar bulunmaktadır.

Debbağ, meşin, kösele yapmak için hayvan derilerini sepileyen sanat sahipleri hakkında kullanılan bir tabirdir. Halk dilinde tabak suretinde kullanılır.¹⁸³ O zaman tabakçılık mesleğini de debbağlıkla bir tutulabilir. Şehirde bu kola ait 42 hane reisi vardır ve meslekten gelirleri toplam 10800 kuruştur. Ancak bu meslek dalına Cuma mahallesinde rastlanmaz.

Simav tabakhanesi öyle meşhurdur ki Diyarbakır'dan Simav'a deri almaya geldiği söylenir.¹⁸⁴ Yine aynı şekilde Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde Simav Tabakhanesi hakkında şu bilgiyi vermektedir.

“Cidden Tabakhanesi ab-ı revan icre pak ve Pakize çarşudur.”¹⁸⁵

Tabakçılığın öteden beri Simav'da yerleşmiş önemli bir sanat olduğunu gösteren diğer bir bilgi de Başbakanlık arşivinde bulunan bilgidir:

Başvekalet Arşiv dairesi İstanbul Sıra No: 487. Sene 1230 ilam

Uşak, Kula ve Simav kazalarında yapılan(okunamamıştır) ve siyah sahtiyanların kamilen İstanbul'a gönderilmesi...

... Bugün 33 tabakhaneden 28'i iş yapmaktadır. Bunlardan 40 tanesi usta, 60 tanesi kalfa, 50 tanesi çırak olmak üzere toplam 150 kişi çalışır. Bu tabakhanelerden 4'ü vaketa, telatin, usgar, elvan, terbiyeli kösele, terbiyeli meşin gibi zamanımızın arzu ettiği ince ve zarif işleri yapar. Diğerleri de gön, kösele, sahtiyan, meşin gibi eski işleri yapmakla uğraşırlar.”¹⁸⁶

Arapça bir tabir olan halk arasında Sarraç şeklinde kullanılan saraç ise at vb. hayvanlara eyer, yular, koşum yapan sanatkârlardır.¹⁸⁷ Saraçların meslekten gelirleri 1700 kuruştur. Üç tane saraç arasında en çok meslek gelirine sahip kişi Tepecik

¹⁸³ M.Zeki Pakalın, **a.g.e.**, s.408.

¹⁸⁴ Yaşar Bozyiğit, **a.g.e.**, s.55.

¹⁸⁵ Mehmet Zıllıoğlu, Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁸⁶ Etem Nuri Alper, **a.g.e.**, s.65.

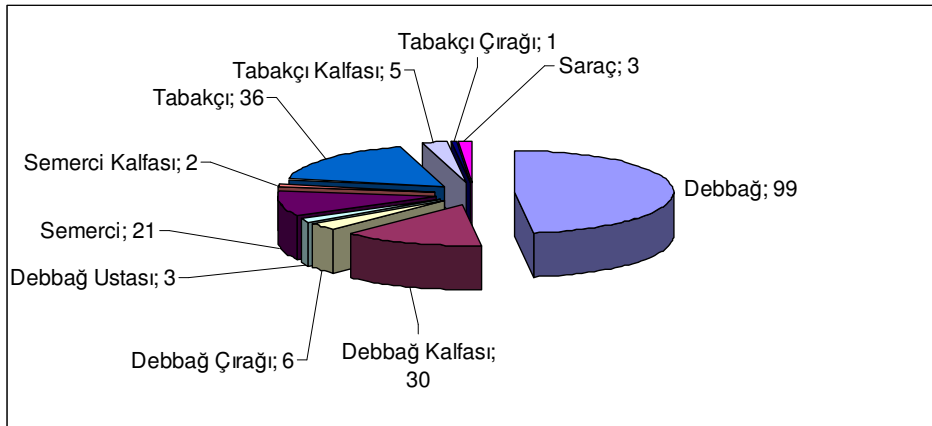
¹⁸⁷ M.Zeki Pakalın, **a.g.e.**, s.124.

mahallesinde bulunan 132. hanedeki “Saraçoğlu elhac Mehmet bin Mustafa” dır ve meslekten geliri 1100 kuruştur. Saraçlar arasında yine Tepecik Mahallesinde 1 tanesinin saraç dükkan vardır.¹⁸⁸

Tablo 6. Deri İş Kolu

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Debbağ	6	71	3	19	99
Debbağ Kalfası	4	17	5	4	30
Debbağ Çırağı		4		2	6
Debbağ Ustası		3			3
Semerci	12	2		7	21
Semerci Kalfası	2				2
Tabakçı	14	17	5		36
Tabakçı Kalfası	3	2			5
Tabakçı Çırağı		1			1
Saraç	2	1			3

Kaynak: BOA



Simav merkezinde bu tarihlerde toplam 23 adet semerci bulunmaktadır. Meslek gelirleri ise 8155 kuruştur. Yine semercilerin yeri Ağa Camii’nin tarafındaydı.

Darende Temettuat defterlerine baktığımızda ise şehir merkezinde semerciler toplam 9 kişi olup meslekte gelirleri 1571 kuruştur. Debbağcılığa ise burada

¹⁸⁸ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.53.

rastlanmamıştı.¹⁸⁹ Yine Şumnu kasabasında 200 hanenin deriş kolu ile uğraştığı belirtilir.¹⁹⁰ Simav'ın merkez mahallelerinde 206 tane bu işkoluyla uğraşan hanenin bulunması -Simav köyleri de göz önüne alınırsa- Simav'ın deri iş kolunun oldukça ileride olduğu söylenebilir.

4.1.5. Maden Sanatı

Bu iş kolu nalbant, bıçakçı, çakmakçı, çubukçu, kalaycı, barutçu ve çivici mesleğini yürütenleri içine almaktadır. Toplam 65 kişiden oluşmaktadır.

Şehirde 30 tane nalbantlıkla uğraşan kişi bulunmaktadır. Nalbantların geliri de dericilik sektöründen sonra gelir, meslek gelirleri de 12800 kuruştur. Hayvancılıkla ilgili bölüme bakıldığında nal ihtiyacı olan binek hayvanlarının sayısı toplam 435'tir. O halde nalbant ustaları köylerinde ihtiyaçlarını karşılamaktaydı.

Şehir merkezinde her mahallede 1 tane olmak üzere 4 tane barutçunun bulunmasının yanı sıra 1 tane kalaycı vardır. Tepecik Mahallesiinde olan kalaycının geliri de yoktur.¹⁹¹ Yine şehir merkezinde 1 tane olup Debbağhane Mahallesiinde bulunan çivicinin meslek geliri 150 kuruştur.¹⁹² Çakmakçının geliri 1450 kuruş, çubukçunun geliri de 3900 kuruştur.

Cuma ve Debbağhane Mahallesiinde görülen bıçakçıların meslekten gelirleri 2050 kuruştur. 11 hanede görülen bıçakçılar arasında Cuma Mahallesiindeki bıçakçının meslekten geliri bulunmayıp başkalarının ianesiyle geçinmektedir.¹⁹³

¹⁸⁹ Ahmet Akgündüz ve Sait Öztürk, **a.g.e.**, s.183.

¹⁹⁰ Osman Köksal, **XIX. Yüzyılda Bir Osmanlı Ordugah Kasabası Şumnu**, (Ankara: Araştırma Yay.. 2006), s.108.

¹⁹¹ **BOA. ML.VRD.TMT. 09194**, s.25.

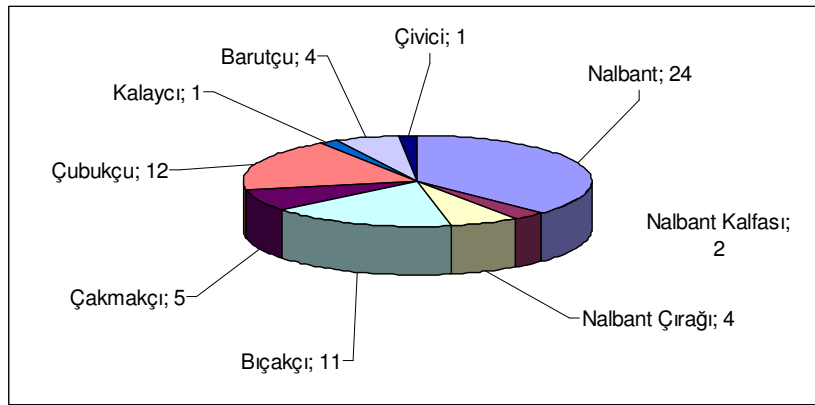
¹⁹² **BOA. ML.VRD.TMT.d09205**, s.21.

¹⁹³ **BOA. ML.VRD.TMT.d09204**, s.6.

Tablo 7. Maden Sanatı

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Nalbant	16	2		6	24
Nalbant Kalfası	2				2
Nalbant Çırağı	3	1			4
Bıçakçı		2		9	11
Çakmakçı	3			2	5
Çubukçu	7		2	3	12
Kalaycı	1				1
Barutçu	1	1	1	1	4
Çivici		1			1

Kaynak: BOA



4.1.6. Tüccar Grubu

Bu tanım içerisinde ticari faaliyet içerisinde bulunarak tüccar olanların yanısıra herhangi bir ticari geliri bulunanlar da alınmıştır.

Tüccar kategorisinde 13 kişi bulunmaktadır. Toplam elde ettikleri gelir 3820 kuruştur. Cuma Mahallesinde bulunan Terzi Kara Ali oğlu Hacı Mehmet bin Ali 1500 kuruşluk geliri ile toplam sayıyı yükselten kişidir.¹⁹⁴ Diğer mahallelerin toplam geliri de Cuma mahallesini geçememiştir.

¹⁹⁴ BOA. ML.VRD.TMT.d09204, s.52.

Tablo 8. Tüccar Grubu

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Tacir	1			2	3
Erbab-ı Ticaret		4			4
Dellal	1		3	1	5
Tüccar		1			1

Kaynak: BOA

En çok Dere mahallesinde görülen dellaller toplam 600 kuruş meslekten gelire sahiptir.¹⁹⁵ Dellal alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kişi olarak açıklanabilir.¹⁹⁶

Tabloda görülen diğer mesleklerden tacirin toplam geliri 1750 kuruş, ticaret erbabının 1270 kuruş, tüccarın ise 200 kuruştur.

4.1.7. Diğer Meslek Grupları

Bu grupta bir işyeri veya atölye sahibi ya da bu yerlerde iş ve hizmet sahibi veya ücret alan ile serbest faaliyetlerde bulunan kişiler vardır.

Bu grupta topladığımız kişilerin sayısı 107'dir. En büyük çoğunluğu da erbab-ı ziraat oluşturmaktadır ve bu grubun %85'i Debbağhane mahallesindedir.

Diğer meslek gruplarından eskicilerin de sayısı fazladır. Toplam 19 kişi olan eskicilerin toplam yıllık geliri 3580 kuruştur. Diğer meslek grubundakilerin yıllık gelirleri sıralanırsa dülgercinin 5110 kuruş, mumcunun 100 kuruş, duhancının 900 kuruş, değirmencinin 350 kuruş, hayvancının 600 kuruş, döşekçinin 100 kuruş, çerçicinin 750 kuruş, çobanın 700 kuruştur. Sabuncunun ve bardakçının ise meslekten gelirleri bulunmamaktadır. Bardakçılık mesleğinde topraktan yapılan künklerle, çeşmelere, evlere su getirilirdi. Yine yapılan testi ve küplerle de evlerde faydalanılırdı. Ancak zamanla bardakçılık sanatı da yok olmaya başlamıştır.

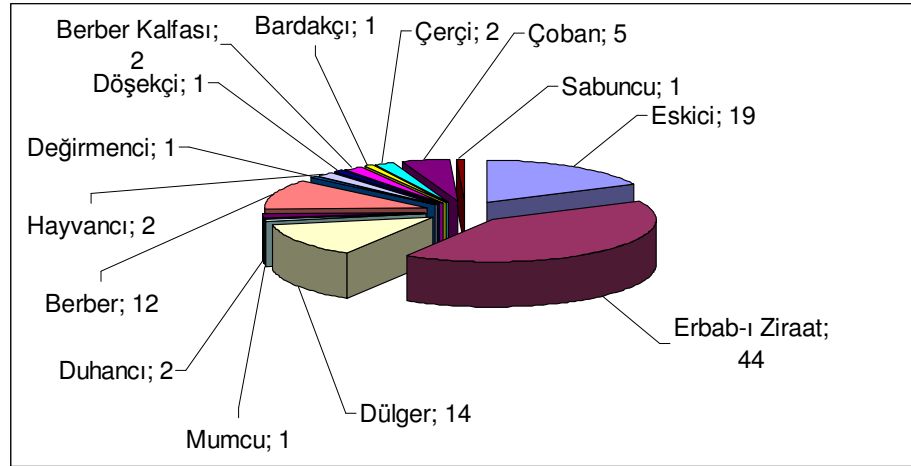
¹⁹⁵ BOA. ML.VRD.TMT. 09238.

¹⁹⁶ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Lügat**, (Ankara: Aydın Kitabevi,2000),s.173.

Tablo 9. Diğer meslek grupları

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Eskici	3	4	3	9	19
Erbab-ı Ziraat	7	33		4	44
Dülger	3	3	1	7	14
Mumcu				1	1
Duhancı				2	2
Berber	1	8	1	2	12
Değirmenci				1	1
Hayvancı				2	2
Döşekçi				1	1
Berber Kalfası		2			2
Bardakçı		1			1
Çerçi		1		1	2
Çoban		3		2	5
Sabuncu	1				1

Kaynak: BOA



Berberler ise toplam 14 kişidir. Hane sayısı 204 olan Tepecik mahallesinde, sadece 1 tane berber dükkânı bulunmaktadır.¹⁹⁷ Bu grubun içerisinde en çok meslek gelirine sahip kişi Debbağhane mahallesinde 19. hanede bulunan Çolakoğlu Ali bin Mehmedin'dir. Toplam yıllık geliri 1000 kuruştur.¹⁹⁸ Berber esnafının toplam meslekten geliri 4700 kuruştur.

¹⁹⁷ BOA. ML.VRD.TMT. 09194

¹⁹⁸ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.11.

4.1.8. Hiç Geliri Olmayanlar

Simav şehir merkezindeki Temettuat defterlerinde bulunan belirli meslek sahipleri ve meslekten oluşturulan grupları yukarıda incelenmiş bulunmaktadır. Burada yıllık hiçbir geliri olmayan kişilerin tespiti yapılmıştır.

Bu grup içerisinde iane ile geçinen, fukara, dilenci, firar, namalum gibi kişilerin yanı sıra iş göremeyen ihtiyar ve alil kimseler dahil edilmiştir.

Mahalleler ele alınacak olursa başkasının ianesiyle geçinen kişi sayısı en fazla Cuma mahallesindedir. Burada 10 kişi şunun bunun, 2 kişi ise ailesinin ianesiyle geçinmektedir.¹⁹⁹

Tablo 10. Hiç Geliri Olmayanlar

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Fakir	1				1
İhtiyar	1	2		1	4
Alil		1	1		2
Dilenci		1			1
Firar		1			1
Namalum		1			2
Hiçbir Nesnesi Olmayan	2	2		4	8
Şunun bunun ianesiyle geçinen	6	7	2	10	25
Ailenin yardımıyla geçinen				2	2

Kaynak: BOA

Tepecik mahallesinde gösterilen fakir aynı zamanda sabunculuk mesleğiyle meşgul olmaktadır ve bu kimsenin 1 tane merkep ve düğesinden başka bir şeyi de yoktur.²⁰⁰

¹⁹⁹ BOA. ML.VRD.TMT. d09204

²⁰⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.50.

Tablo 10'da hiçbir nesnesi olmayan diye gösterilen 8 kişi ise tabakçı çırağı, nalbant çırağı... vb. işlerle uğraşır. Yine firar diye gösterilen kimsenin yanında şurada burada gezmekte diye bir ifade vardır.

Tablo 10'da gösterilmeyen ancak Debbağhane mahallesinde bulunan ve herhangi bir gelir gösterilmemiş ve adını değiştirmiş diye yazılan bir kimse vardır.²⁰¹

Debbağhane mahallesinde ise alil olarak yazılmış ırgatlık mesleği ile uğraşan bir kişi de bulunmaktadır. Sadece hayvanı olan bu kişinin meslekten geliri de yoktur.²⁰²

4.2. Gelir Dağılımı

Gelir bir kimsenin veya kurumun belirli bir dönem içinde elde ettiği satın alma gücünün ekonomiye yönelik para, mal ve hizmet ile ifadesidir.²⁰³ Gelir, ferdin ve toplumun refah seviyesini belirleyen en önemli göstergedir.

Tablo 11. Ortalama Gelir

Mahalle	Hane Sayısı	Temettuat	Ortalama Gelir
Tepecik	204	63328,5	310,43
Debbağhane	313	103357,5	330,22
Dere	61	8688	142,43
Cuma	254	60194,5	236,99
Toplam	832	235568,5	1020,06

Kaynak: BOA

Tarım toplumlarında, tarımdan elde edilen gelirler ilk sırada yer alırken, toplum yapısının sanayileşme ve ticari gelişme yönünde değişmesiyle birlikte gelir dağılımı da

²⁰¹ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.117.

²⁰² BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.15.

²⁰³ Halit Seyidoğlu, **Ekonomik Terimler : Ansiklopedik Sözlük**, (Ankara: Güzem Can Yay., 1992), s.293.

buna paralel bir değişim arz etmektedir.²⁰⁴ Temettü kayıtlarının karşılaştırılmasıyla bu değişimi takip etmek mümkündür.

Tablo 12. Toplam Gelir

Mahalle	Hane Sayısı	Temettuat	Meslekten Gelir	Zuhurattan Gelir	Müşterek Temettuat	Toplam Gelir
Tepecik	204	63328,5	61704,50	3580	10408,5	139021,5
Debbağhane	313	103357,5	68668,50	2150	5408,50	179584,50
Dere	61	8688	14750,00		204	23642
Cuma	254	60194,5	73791,00	1000	6300,50	141286
Toplam	832	235568,5	218914,00	6730	22321,50	483534,00

Kaynak: BOA

Şehrin ekonomik yapısına baktığımız zaman meslekten gelirin yüksek olduğunu görürüz. Özellikle Cuma Mahallesinin meslekten geliri 73791 kuruşla en yüksek rakamdır. En çok nüfusu barındıran Debbağhane Mahallesinde 103357,5 kuruşla temettuatı fazladır.

Zuhurattan gelir de ise 3580 kuruşla Tepecik Mahallesi önde yer alır. Ençok zuhurattan gelire de Tepecik mahallesinde “Panayırıcı Ömer oğlu Seyd Mehmet bin Halil” 500 kuruşla sahiptir. Onu Debbağhane mahallesinden “Ömer oğlu Ali bin İsmail” 400 kuruşla takip etmektedir.²⁰⁵

Kütahya kazasının merkez mahallelerinden Cedid Mahallesi 97 hanesiyle toplam geliri 35,138 kuruştur. 61 haneli Dere Mahallesi ise 23642 kuruş toplam gelire sahiptir. Bu durumda Kütahya kazasının Cedid mahallesiyle Simav kazasının mahallesi kıyaslanacak olursa aralarındaki toplam gelirden büyük bir fark bulunmamaktadır.²⁰⁶

Tablo 12’de gösterilen müşterek temettuat ise temettuat miktarı gösterilirken “Değirmenciler kayrasının 2. hanesinde Mustafa oğlu Mustafa ile 5 dönüm müşterek

²⁰⁴ Said Öztürk, a.g.e.,s.66.

²⁰⁵ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.17; BOA.ML.VRD.TMT. 09194, s.30.

²⁰⁶ Türker Çetin, “1845 (H.1261) tarihli Temettuat Defterlerine göre Kütahya şehri Polat Bey, Efendi Bala, Ahi Mustaf, Cedid, Kadı Şeyh ve Şehreküstü Mahallerinin İktisadi ve İctimai Durumu,” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003), s.40.

mezruatı”dır şeklinde bir ifade ile geçmektedir. En çok müşterek temettuat miktarına Tepecik mahallesinden 11. hanede “Hacı oğlu Hacı Mustafa bin Mehmet” 1037 kuruşla sahiptir.²⁰⁷

Vergi tahsiline yönelik olarak hazırlanan, Temettuat defterlerinde gelirler muntazam kaydedildiği için idari birimlerin gelir dağılım tablosunu çıkarmada, bu defterler birinci elden kaynak hükmündedir. İdari birimlerin, toplam gelirlerini hane sayısına bölerek hane başına düşen ortalama geliri hesaplayabiliriz. Bu tablodan da yola çıkarak, o idari birimde ortalama gelirin altında ve üstündeki hanelerin tespiti yapılarak ekonomik yapı hakkında genel bir fikir edinilebilir.

Tablo 13. Hane Başına Düşen Gelir

Mahalle	Hane Sayısı	Toplam Gelir	Hane Başına Gelir
Tepecik	204	139021,50	681,48
Debbağhane	313	179584,50	573,75
Dere	61	23642,00	387,57
Cuma	254	141286,00	556,24
Toplam	832	483534,00	2199,05

Kaynak: BOA

Yukarıdaki tabloya bakarak hane başına düşen gelire göre Dere mahallesinde 10, Tepecik mahallesinde 54, Debbağhane mahallesinde 101,Cuma mahallesinde ise 68 kişi ortalamının üstündedir.

Üst grup olarak adlandırabileceğimiz bu gelir sahiplerinin içinde en yüksek miktara sahip kişi Tepecik mahallesinden Mehmet oğlu Elhac Halil Ağa İbni Halil’dir. 5595,5 kuruşla en yüksek gelire sahip kişinin gelir kaynakları içinde 50 dönüm mezru tarlası, 50 dönüm gayr-i mezru tarlası,3 dönüm bağı, 2 dönüm bostanı, hayvanları, 2 tane değirmeni, 10 tane dükkânı, Eğrigöz kazasının yaş karyesinde ise 70 dönüm arazisi

²⁰⁷ BOA. ML.VRD.TMT. 09205. s.8.

vardır. Kendisi Hatib'dir.²⁰⁸ Diğer yüksek gelirli kişi 3975,5 kuruş ile Cuma mahallesinden Hüseyin kulu oğlu Hacı Halil bin Mehmet'tir. 200 dönüm mezru tarlası, icara verdiği değirmeni dükkânıyla Simav merkezinde yüksek gelirli kişiler arasına girmiştir.²⁰⁹

4.3. Toprak Dağılımı

4.3.1. Mezru Tarlalar

Gelir Kaynaklarının dağılımında, zirai yapının hakim olduğu toplumlarda tarımdan elde edilen gelirle ön sırayı alır. Bu durum sanayileşme ve ticari organizasyon ve faaliyetlerin yoğunluk kazanmasıyla değişime uğrar. Tarım gelirleri vergiye tabi olduğu için, Temettuat defterleri bu gelirleri kaydetmesi yanısıra yapılan tarımın cinsi, tarıma ait arazinin dönüm cinsinden miktarı, ortakçı veya kiracısı varsa onların isimleriyle birlikte yazılmıştır. Dolayısıyla 19. yüzyıl tarım ve zirai üretimi konusunda defterlerde önemli bilgiler yer alır.

Simav merkez kazası ele alınırken mezru tarlaların alanları, miktarı ve H.1261 senesi sağlanacak gelir miktarları hesaplanmıştır.

Burada mezru tarlalar Simav Kazası Temettuat Defterlerinde yazıldıkları şekillerde altı bölüme ayrılmıştır.

Osmanlı ziraat istatistiklerinde işletmeler büyüklüklerine göre üçe ayrılarak incelenmiştir. Yüz ölçümleri 10 dönümden az olan işletmeler “imalat-ı sağıre”, 10-50 dönüm arası olanlar “imalat-ı mutavassıta”, 50 dönümden fazla olanlar “imalat-ı cesime” dir.²¹⁰ Bu kıstaslara göre Simav'ın merkezindeki mahallerinde 10 ile 50 dönüm arasında değişen 151 tane mezru tarlası, 50'den büyük 14 tane tarlası vardır. Diğer geri kalanların hepsi 10 dönümden küçük mezru tarlalardır.

²⁰⁸ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.3,

²⁰⁹ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.3,

²¹⁰ Said Öztürk,a.g.e ,s.75.

Mezru tarla olarak ayrılan bölümde en çok senelik hâsılatı bulunan Debbağhane Mahallesidir. En çok miri araziye de Cuma Mahallesinde rastlanmıştır. Müstecir ziraat denilen mezru tarla ise kira ile tutulan tarla anlamına gelmektedir. Gayri mezru tarlalar (ekilmemiş, nadasa bırakılmış) içerisinde ise Tepecik Mahallesi öndedir.

Müşterek ziraat edilen tarlalar içerisinde de Tepecik ile Debbağhane Mahallesi aynı dönüme sahipse de Tepecik Mahallesinin senelik hâsılatı fazladır.

Tablo 14. Mezru Tarla

Mahalle		Tepecik	Debbağhane	Dere	Cuma	Toplam
Mezru tarla	Dönüm	1603	2508	586,5	1790	6487,5
	1261 Yılı Hasılat (Kuruş)	31603	56626,5	3488	32332	124049,50
	İcar (Kuruş)	280	310	60		650
Kendi ziraat Ettiği Mezru Tarla	Dönüm	54	13			67
	1261 Yılı Hasılat (Kuruş)	1270	450			1720
Arazi Miri Mezru Tarla	Dönüm	17,5	1,5		24	43
	1261 Yılı Hasılat (Kuruş)	460	120		480	1060
Müşterek ziraat Ettiği Mezru Tarla	Dönüm	28	28		22	78
	1261 Yılı Hasılat (Kuruş)	1972	560		1060	3592
	Müşterek Mezruat	1793	212		254	2259
Müstecir Ziraat Ettiği Mezru Tarla	Dönüm		13			13
	1261 Yılı Hasılat (Kuruş)		190			190
Gayri Mezru Tarla	Dönüm	56	38	8	5	107

Kaynak: BOA

4.3.2. Ekili Arazi

İç Batı Anadolu'da yer alan Simav'ın değişik havzalara bölünmesi, önemli özelliklerindendir. Bölgenin en geniş havzasını Simav Çayı oluşturur. Bu arada ilçenin doğu bölümü Gediz Havzasına, kuzey bölümü ise Hamzabey Deresi ile Karaçay Havzasına ayrılır.

Simav toprakları Akdağ, Simav Dağı, Türkmen ve Eğrigöz Dağlarının arasında sıkışmıştır. Ova olarak da sözünü edebileceğimiz iki düzlük Simav ve Kıravadi Ovalarıdır. Dağard bölgesi ise bir plato özelliği gösterir. Toprak akarsu yataklarında ve az eğimli yerlerde ekime uygundur. Tüm bunlarda Simav'ın ekonomisinin büyük ölçüde tarıma dayalı olması etkindir.

Simav şehrinin merkezindeki ekili arazileri çeşitlilik göstermektedir. Debbağhane Mahallesi hane sayısının fazla olması nedeniyle dönüm sayısı da fazladır.

Cuma Mahallesi 271,5 dönüm bağa sahip olarak 460,3 dönüm bağa sahip Debbağhane Mahallesi 11080 kuruş hasılat ile geçmiştir.

906,8 dönümlük bağcılık üretiminin çok yaygın bir dikim alanı olmasının ağdacılık ve pekmezciliğin başlı başına bir iş kolu olarak Simav'da -özellikle merkezde- var olmasıyla açıklanabilir. Özellikle ağdacılık mesleği Simav'da fazlaca görülmekteydi. Ancak bugün önemini yitiren bir iş koludur.

Simav kazası temettuat defterlerinde bağın dönümü ve hasılatı verilmiştir. Bu defterlerde "59 senesi garsedilmiş bağ dönüm: 2,5", "60 senesi gars edilmiş bağ dönüm:1" şeklinde de yazılar mevcuttur. Bu bağlara yeni dikilmiş bağlar denilebilir.

Tablo 15.Yeni Dikilmiş Bağlar

Mahalle/Yıl	1258	1259	1260	1261	1262
Tepecik	9	15	15	0,5	
Debbağhane	8	19	18	27	2
Dere		5			
Cuma		5	7	2	2

Kaynak: BOA

1845 (H.1261) yılı bostan hâsılatına baktığımızda 539,8 dönüm araziden 14243 kuruş hâsılat (mahalleler alınmıştır) elde edilmiştir. 1938–1939 yılında ise 500 hektar arazi ekilmiş 4500 ton hâsılat miktarı (mahalle+köyler) alınmıştır.²¹¹

1845 yılı bağçe hâsılatında ise 121 dönüme 3695 kuruş hasılat alınmıştır. Merkezde görülmemesine rağmen köylerde lahana bağçelerine sıklıkla rastlanmaktadır. Özellikle Kilimi Yenice karyesinde lahana bağçeleri oldukça çoktur.²¹² Dutçuluğun Simav’da fazla olduğu belirtilse de²¹³ “Harir Bağçe” Simav merkezinde görülmemiştir.

Bağçe ve bostandan vergi alınıp alınmamasında birinci derecede önemli olan bunların satılıp satılmamak için yetiştirilmiş olup olmadığıdır. Dikilen sadece kişinin kendi ev ihtiyacın teminine sahip ise bundan hiçbir şey alınmamaktaydı. Satmak için dikildiyse o zaman vergi alınırdı.²¹⁴

Bostan, bağ, bağçelerde miri arazi dönümlerine de rastlanmıştır. Ancak aşağıdaki tabloda hâsılatları verilmemiş yalnızca dönümleri yazılmıştır. Hâsılatları diğer toplam hâsılatların (ekili arazilerde) içindedir.

Tablo 16. Miri Arazi

Mahalle	Bostan Dönüm	Bağ Dönüm	Bağçe Dönüm	Afyon Dönüm
Tepecik				
Debbağhane		4,5		
Dere		2,5		
Cuma	1	4		1

Kaynak: BOA

²¹¹ Etem Ruhi Alper, a.g.e, s.60.

²¹² BOA. ML.VRD.TMT. 09258

²¹³ Etem Ruhi Alper, a.g.e.,s.61.

²¹⁴ Ziya Kazıcı, **Osmanlılarda Vergi Sistemi**, (İstanbul: Şamil Yay.,1977), s.94.

Bağ ve bağçelerde ise miri arazi dışında bir de “harab” araziler vardır. Bunların herhangi bir hâsılatları olmamakla birlikte yalnızca dönümleri verilmiştir.²¹⁵

Tablo 17. Harab Dönüm

Mahalle	Bostan Dönüm	Bağ Dönüm	Bağçe Dönüm
Tepecik		10	
Debbağhane		13	
Dere		2	
Cuma		13	

Kaynak: BOA

Afyon diğer ekilenlere göre daha az girdisi olan ve yüksek gelir sağlaması açısından ekimi yaygın bir bitkidir. Simav Şehrinde Afyonun dönümü bağçe ve cevize göre az da olsa alınan hasılatı onlardan fazladır. (Bkz.: Tablo 18)

1845 yılı Simav şehrinin mahallelerinde baktığımızda 7 dönüm duhan (tütün) ekildiğini görürüz. Ancak bu rakamlar köylerde fazlalaşmaktadır. 7 dönüm duhan 470 kuruş hasılat getirmiştir. 1964 yılında ise Aksaz, Hisarbey, Hacı Hüseyin Efendi köylerinde deneme yapıldığı görülmektedir.²¹⁶ Bu durum 1845 yılında görülen duhan (tütün) arazilerinin Cumhuriyet’le birlikte devletçe belirlenen arazilerde tekrar ekimine başlandığının belirtisi olabilir. Tepecik mahallesinde görülen 7 dönüm Duhan tek bir kişiye ait değildir. Üç hanenin duhan arazileri vardır.²¹⁷

Simav’da yetiştirilen kestane ise yöre için oldukça önem taşımaktadır. Kestane adı çoğu zaman yörenin türkülerine dahi girmiştir.²¹⁸

²¹⁵ Bağların yazımı sırasında ölçü birimi olarak bazen dönüm, bazen de evlek kullanılmıştır. Hesap karışıklığı olmaması için hepsinin 4 evlek=1 dönüm üzerinden dönüme dönüştürülmüştür.

²¹⁶ Şevki Baykal, **a.g.e.**, s.8.

²¹⁷ **BOA. ML.VRD.TMT..09194.**

²¹⁸ Recep Albayrak, **a.g.e.**, s.35; Ayrıca Bkz: Alaattin Gürırmak, **Kestane Dağı**, (Simav,2003), s.30-48.

Cevizde kestane gibi masrafsız gelir getirdiği için 515 adet ağacı olmasıyla önem taşır. Cevizden sağlanan hâsılatta fazladır. 4411,5 kuruşla dördüncü sıradadır. (Bkz.: Tablo 18)

Afyon gibi kendir de sağladığı gelir açısından fazladır. 113,5 dönümlük bağçeye karşılık 22 dönüm kendir arazisi 2042 kuruşla bağçenin hâsılatına yakındır. (Bkz.: Tablo 18)

Simav'ın iklimi, ağaç yetiştirmeye müsait olduğu için Simav meyveciliğe müsaittir. Ancak sadece Debbağhane mahallesinde kiraz ağacına rastlarız. Ticaretle uğraşan İbrahim bin Mustafa 'nın 15 kuruş hasılatı olmuştur.²¹⁹ Bugün ise kiraz üretimi Simav'ın güneydoğusunda yaygındır.

Debbağhane mahallesinde bulunan Biberici oğlu İsmail bin Hasan'ın ise 0,5 dönüm yonca arazisi vardır.²²⁰ Bu yonca arazisi kiraza göre daha çok hâsılat getirmiştir.

Soğan ve keten arazilerinin senelik hâsılatları da birbirine çok yakındır. (Bkz. Tablo 18) Debbağhane mahallesi -daha önce de belirtildiği gibi- hane sayısının fazla olması sebebiyle soğan ve keten arazilerinde de en çok dönüme sahip olmuştur.

²¹⁹ BOA. ML.VRD.TMT..09205, s.3.

²²⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09205. s.75.

Tablo 18 . Ekili Arazi

Mahalle		Tepecik	Debbağhane	Dere	Cuma	Toplam
Hane Sayısı		204	313	61	254	832
Bostan	Dönüm	130,8	304	13	92	539,8
	1261 Yılı (Kuruş)	2755	7478	454	3555,5	14243
Bağ	Dönüm	147	460,3	28	271,5	906,8
	1261 Yılı (Kuruş)	2234	491,5	753	11080	14558
Bağçe	Dönüm	42,5	36	11,50	31	121
	1261 Yılı (Kuruş)	958	1285	490	962	3695
Keten	Dönüm	3	7,5		0,5	11
	1261 Yılı (Kuruş)	120	253,5		38	411,5
Afyon	Dönüm	27	57		4,25	88,25
	1261 Yılı (Kuruş)	1753	5387		710	7850
Kestane	Ağaç	1			31	32
	1261 Yılı (Kuruş)	25			415	440
Ceviz	Ağaç	129	246	15	125	515
	1261 Yılı (Kuruş)	827	2327	100,50	1157	4411,5
Kendir	Dönüm		17	1,5	3,5	22
	1261 (Kuruş)		1422	120	500	2042
Duhan	Dönüm	7				7
	1261 Yılı (Kuruş)	470				470
Soğan	Dönüm		3	1	2,5	6,5
	1261 Yılı (Kuruş)		86	120	282	488
Kiraz Kurusu	Ağaç		1			1
	1261 Yılı (Kuruş)		15			15
Yonca	Dönüm		0,5			0,5
	1261 Yılı (Kuruş)		54			54

Kaynak: BOA

4.3.3. Vakfa Ait Tarlalar (Araziler)

Zaviye tasavvufi bir müessese olarak, tarikatların gelişmesiyle birlikte yaygınlaşmış ve bu arada özellikle XI.-XV. Yüzyıl arasında Anadolu coğrafyasının tamamına hakim olmuştur.²²¹

Zaviyeler şehir, kasaba ve köy gibi iskân yerlerinde güvenliği sağlamak gayesiyle bunları birbirine bağlayan yollar üzerinde tesis edilmiş olup, bünyesinde barındırdığı belirli bir tarikata mensup şeyh ve dervişlerle bunlara tabi kimseler vasıtasıyla gelenlere hizmet etmekle yükümlü bir kuruluştur.²²²

Doğuş şartları ve gelişme tarzı ile hizmet ettikleri amaçlar ve kullandıkları usuller bakımından çeşitli türbe ve zaviye vakıfları bulunduğu gibi, zamanla aynı tesisin hayatında büyük değişiklikler meydana geldiği açıktır.²²³

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren başlayan ve gelişen Vakıflar iki kısma ayrılıyordu. Birincisi, bizzat kendisinden yararlanan vakıflar ki, buna “müessesat-ı hayriyye” adı veriliyordu. Bu grup içerisinde camiler, mescitler, medreseler, hanlar, zaviyeler, sebiller girmektedir. İkincisi ise birincilerin sürekli ve düzenli bir şekilde işlemlerini temin eden bina, arazi vb. gelir kaynaklarının teşkil ettiği vakıflardı ki, bunlara Osmanlılarda “asl-ı vakf” ismi verilmiştir.²²⁴

Bu bina ve kuruluşların devamı olarak işleyebilmesi için düzenli gelirlere ihtiyaç vardı. Bu sebeple vakıfların genel masraflarının karşılamak için taşınır. Ve taşınmaz mallar vakfedilir. Bunlar arasında arazi (bağlar, bağçeler, tarlalar...) binalar, dükkânlar gibi menkuller yer almaktadır.²²⁵

²²¹ A. Yaşar Ocak, “Zaviyeler”, **Vakıflar Dergisi**, C.12, (1978), s.250-261.

²²² A. Yaşar Ocak ve S. Faroqhi, “Zaviye”, **İ.A.**, C.13, (Ankara, 1997), s.468-470.

²²³ Ö. Lütfi Barkan ve Enver Meriçli, **Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri**, (Ankara: T.T.K. Yay 1988), s.136.

²²⁴ Bahaeddin Yediyıldız, “Sosyal Bütünleşme Açısından Türk Vakıfları”, **I. Vakıf Haftası**, (Ankara, 1983), s.34.

²²⁵ Yusuf Halaçoğlu, “Osmanlılarda Vakıf Müessesesi”, **I. Vakıf Haftası**, (Ankara, 1983), s.98.

Simav'da beş tane zaviye vakfına rastlanmıştır. Zaviye vakıflarında daha çok mezru tarlalara rastlanmıştır.

Babık Bey Zaviye Vakfı, Evliya Çelebi de Babık Bey'in Germiyan oğlu beyi olduğu ve Simavna adlı Urum kralı elinden aldığı için Simav'ın adının Simav olduğu şeklinde bir ifade ile geçer.²²⁶ Yine Ulu Cami Germiyan oğlu veziri Babık Bey tarafından yaptırılmıştır. [Kapısı üzerindeki tarih H.996(1587)]²²⁷ Ancak bugün bu cami vakıflar idaresince Namık Bey Cami adıyla tescil edilmiştir.

Namık Bey Zaviyesi olarak geçen vakfında Babık Bey Zaviyesi vakfıyla aynı olduğunu göstermektedir. Ancak yine de tabloda ayrı bir şekilde gösterilmiştir.

Babık Bey Vakfının oldukça fazla dönümü bulunmaktadır. Özellikle Dere Mahallesinin hane sayısına oranla 22 dönüm tarlası olması bu vakfın oldukça kuvvetli olduğunu gösterebilir.²²⁸ Babık Bey Vakfı 316 dönüm mezru tarlaya 8887 kuruş hasılat elde etmiştir. Aşağıda Babık Bey Vakfının ekili arazilerdeki dönüm miktarı verilmiştir.

Tablo 19. Vakfı Babık Bey Zaviyesi

Mahalle	Bostan Dönüm	Bağ Dönüm	Bağçe Dönüm	Afyon Dönüm
Tepecik				
Debbağhane	23,5	40,5	4	6
Dere	3	1,5	1	
Cuma				

Kaynak: BOA

27,5 bostan dönümüne sahip vakfın 718 kuruş hâsılatı vardır. 42 dönüm bağda 872 kuruş hâsılat, 5 dönüm bağçede 180 kuruş hâsılat, 6 dönüm Afyon'da ise 892 kuruş hâsılat elde edilmiştir. (Yukarıda verilen dönüm ve hâsılatlar ekili arazilerin içine eklenmiştir.)

²²⁶ Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.60.

²²⁷ Besim Darkot, **a.g.e.**, s.649; Reşat Özalp, **a.g.e.**, s.35-36.

²²⁸ **BOA.ML.VRD.TMT 09238.**

Namık Bey Zaviyesindeki 30 dönüm mezru tarla ile Namık Bey Camii adına 60 senesi gars edilmiş 1,5 dönüm bağ vardır.²²⁹

Babık Bey Vakfından sonra en çok hâsılata sahip vakıflardan biri Şeyh Kulgal Zaviyesidir. Ancak bu zaviye ile alakalı bir bilgi edinilememiştir. Kütahya merkez olmak üzere civarındaki kazalarda da Şeyh Kulgal Zaviyesi adına rastlanmamıştır.²³⁰ Tepecik Mahallesinde 79. hanede sakin Osman bin Salih'in zevcesi Esin'in mezru tarlası Şeyh Kulgal Zaviyesi icarıdır. 4 dönüm araziden 20 kuruş icar alınmaktadır. Yine Osman bin Salih'in de kendine ait 2 dönüm tarlası Şeyh Kulgal Zaviyesine aittir.²³¹

Aktaş Zaviyesiyle alakalı bir bilgi edinilememiştir ancak adının geçtiği kaynaklar bulunmaktadır. 1683-1723 yılları arasında Kayseri'den Simav'a Nakibüleşraf olarak gelen Ali Ağa'nın vefatından sonra Ağalık oğlu Hafız Hacı Hüseyin Efendi'ye geçer ve Nakipoğulları dönemi başlar. Fakat zamanla güçlenen Nasuhoğulları ağalık vasfını Nakib oğullarından alır.²³² Nasuhoğlu Nasuh Gediz ve Simav Voyvodalığına yükselir. Sultan Mahmut ise Nasuh oğlunun öldürülmesi emrini verir. Nasuh oğlunun öldürülmesi üzerine Şam'a nakledilen Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu Nakipzade Hacı Ahmet Efendi Şam'dan Simav'a gelir. Kendisine irade ile Aktaş zaviyedarlığı verilir. Oğlu Hacı Muhiddin Ağa 1889'da vefat edinceye kadar da Aktaş zaviyedarı olarak kalmıştır.²³³ 1845 yılı temettuat defterinde Tepecik Mahallesinde zaviye müdür olarak Nasuhzade Seydi Davud Ağa bin Nasuh geçmektedir.²³⁴

Aktaş Zaviyesinin mezru tarladan elde ettiği hâsılatta yüksektir. Tepecik Mahallesinin 6. hanesindeki Seyyid Ömer Lütfü 15 dönüm tarlasını bu zaviyeye 400

²²⁹ BOA.ML.VRD.TMT.09194.

²³⁰ Atilla Batur, Cevdet Dadaş ve Zekai Mete, **Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kütahya'da Sosyal Hayat**, (Kütahya: Kütahya Kültür ve Tarihini Araştırma Merkezi, 2002), s.100-110.

²³¹ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.42.

²³² İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, (1936), s.154; Nasuhoğlu Nasuh öldürüldükten sonra muhalefatı satılarak mevcudu 11000 kuruş ve büyük küçük hayvanların bedelleri de 24000 kuruş tutmuştur. O zamana göre iyi bir servettir. Nasuh oğlu Anadolu valilerinden Mustafa ve Alâeddin paşalara mütesellimlik ederek bu yüzden zengin olmuştur.

²³³ Etem Ruhi Alper, **a.g.e.**,s.11-12; Aktaş zaviyesiyle ilgili kısım sadece bu bilgiden ibarettir.

²³⁴ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.2.

kuruşa kiraya vermiştir. Yine bu mahallede bu zaviye adına 60 senesi gars edilmiş 1 dönüm bağ arazisi vardır.²³⁵

Tablo 20 Aktaş Zaviyesi

Mahalle	Bostan Dönüm	Bağ Dönüm	Bağçe Dönüm	Afyon Dönüm
Tepecik		1		
Debbağhane		3		3
Dere				
Cuma				

Kaynak: BOA

4 dönüm bağ arazisinden 27 kuruş hâsılat, 3 dönüm Afyon arazisinden ise 180 dönüm hâsılat elde edilmiştir.²³⁶

Şeyh Kulgal Zaviyesi Vakfı gibi Aşık Paşa Vakfı hakkında da bir bilgi edinilememiştir. Sadece Tepecik Mahallesinde bu vakfa rastlanmıştır. 79. hanede sakin Şeyhoğlu Ali bin Salih'in bu vakfa ait 5 dönüm mezru tarlası vardır. Bu kişinin bu vakıf dışında Namık Bey Camii Vakfına ait gars edilmiş 1,5 dönüm baği bulunmaktadır.²³⁷

Temettuat defterlerinde rastlanılan ancak tablolarda gösterilmeyen bir diğer zaviye Karaağaç Zaviyesidir. Cuma Mahallesinde 241. hanede bulunan kişinin Eğrigöz kazasında bulunan Karaağaç Zaviyesine ait 205 kuruş temettuatı vardır.²³⁸

Hüdavendigâr livası tahrir defterlerinde ise “Simav'da Genç Abdal adında bir dervişin zaviye bina edip zaviye yakınında kafir zamanından kalmış kör yerleri abdalları yardımını ile açıp ev yapıp sadekaata-ı müsliminden faydalanıp gelen ve gidene hizmet edip ol körden açıktan yerleri ziraat ederlermiş” denir.²³⁹

²³⁵ BOA. ML.VRD.TMT.d09194, s.5.

²³⁶ BOA. ML.VRD.TMT.09194,09205

²³⁷ BOA. ML.VRD.TMT.d09194, s.33.

²³⁸ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.115.

²³⁹ Ö.Lütfi Barkan ve Enver Meriçli, a.g.e.,s:141

Tablo 21. Vakfa Ait Mezru Tarlalar

	Mahalle	Tepecik	Debbağhane	Dere	Cuma	Toplam
Şeyh Kulgal Zaviyesi Vakfı Mezru Tarla	Dönüm	18	43		30,5	91,5
	1261 yılı (kuruş)	720	1328		240	2288
	İcar (kuruş)	20				20
Babık Bey Zaviyesi Vakfı Mezru Tarla	Dönüm	18,5	251	22	24,5	316
	1261 yılı (kuruş)	680	6507	640	1060	8887
Namık Bey Zaviyesi Vakfı Mezru Tarla	Dönüm	30				30
	1261 yılı (kuruş)	390				390
Aktaş Zaviyesi Vakfı Mezru Tarla	Dönüm	35,5	19	4,5	29	88
	1261 yılı (kuruş)	897	705	310	1450	3362
	İcar (kuruş)	400				400
Vakfı Aşık Paşa Mezru Tarla	Dönüm	5				5
	1261 yılı (kuruş)	90				90
Şeyh Kulgal Zaviyesi Gayri Mezru Tarla	Dönüm	3				3

Kaynak: BOA

Simav Temettuat Defterlerine baktığımızda zaviye vakıflarının tarla ve arazilere sahip oldukları, buralardan önemli derecede hasılat elde ettiklerini görürüz. Simav’da zaviye vakıflarının oldukça hareketli olduğu söylenebilir.

4.3.4. Boya - Kök Boya

Boya-kök boya tarlalar, ekilen tarlalardan ayrı olarak kaydedilmiştir. Bu tarlaların herhangi bir hâsılatı yoktur. Sadece Cuma Mahallesi'nde kök boya öşrü, 45 kuruş hâsılat olarak yazılmıştır.²⁴⁰

Genelde “61 senesi zer edilmiş kök boya dönüm:1” veya “60 senesi zer edilmiş boya dönüm:2” şeklinde yazılmıştır. 1262 yılı gösterilen 1 dönüm boya ise “62 senesi hasılat verecek” diye yazılmıştır.

Simav merkez mahallelerinde 1 tane kilimci gösterilse de bugün de dahil olmak üzere Simav’da halıcılık-kilimcilik önemlidir. Bu yüzden boya ve kök boya dökümleri bulunmaktadır. 1897-1900 yılları arasında Çömezoğlu Mustafa Efendi ve Hacı Ali Ağa’nın teşvikiyle halı dokuyuculuğu geniş çevrelere yayılmaya başlamıştı. İlk kez Gördes’ten gelen halı öğreticileriyle halı dokumayı öğrenen Simavlılar, Oriental Carpet Manufactures (Şark Halı Yapımcıları Şirketi) temsilcisi Alexander Kalefi’nin Simavlılarla ilişki kurması ve halı ihracına başlamasıyla, halıcılıkta adlarını duyurmuşlardır.²⁴¹

Tablo 22. Boya-Kök Boya Dönüm

Mahalle	Boya Dönüm	Kök boya Dönüm
Tepecik	6,5	3
Debbağhane	8	2
Dere		
Cuma	3,5	14
Toplam		

Kaynak: BOA

²⁴⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.59.

²⁴¹ Cihat Pala ve Ertuğrul Erdoğan, a.g.e., s.52; Şevki Baykal, a.g.e., s.15.

Tablo 23. Yıllara göre Boya-Kök Boya dönüm

	1259 yılı dönüm	1260 yılı dönüm	1261 yılı dönüm	1262 yılı dönüm
Boya	3,5	3,5	6	1
Kök boya	6	8		

Kaynak: BOA

4.4. Tarım Dışı Gelir

Simav merkezinde tarım ve hayvancılık oldukça önemlidir. Ancak burada kişilerin şahsi gayrimenkulleri sayılan ev ve ahırların dışında – ki bu gayrimenkullerin sayısı temettuat defterlerinde gösterilmiştir- değirmen, dükkân, han, kahvehane gibi gayrimenkulleri de bulunmaktaydı.

Simav merkezinde en çok dükkâna sahip kişi mahallenin yüksek gelirli kişisi Mehmed oğlu Elhac Halil Ağa bin Halil’dir. 10 tane dükkânı olup, 7 tanesi icar (kira) dadır. Senelik kira bedeli 450 kuruştur.²⁴²

Debbağhane Mahallesinde görülen kahvehane dükkânının sahibi Sarı Halil oğlu Hüseyin bin Halil’dir. Bu kişi kahvehane dükkânından 150 kuruş kira almaktadır. Kendisi debbağcılıkla uğraşıp debbağ dükkânı yine 25 kuruş’a verdiği bir dükkânı daha vardır.²⁴³ Evliya Çelebi Seyahatnamesinde 10 tane kahvehanenin bulunduğunu yazar.²⁴⁴ Ancak diğer kahvehaneler belirtilmemiştir.

Genelde dükkânlar sayıları, eğer kiraya verilmişse kira bedelleri ile bazen hangi meslek dalıyla uğraşıyorsa o meslek dalını yazarak kime verildiği kaydedilmiştir. Eğer dükkânı kendisi işletiyorsa “kendisine mahsus” “mülk dahilinde” şeklinde işaret konulmuş, eğer vakfa ait ise o da “... vakıf dahilinde dükkân” şeklinde yazılmıştır ki bu dükkânlarda en çok Babık Bey Vakfının adı geçmektedir.

²⁴² BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.3.

²⁴³ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.9

²⁴⁴ Evliya Çelebi, a.g.e., s.61.

Karhane olarak belirtilen yerler ise mutafçılıkla uğraşan kişilere ait yerlerdir. Genelde defterde “mutaf karhanesi” olarak belirtilmiştir.

Fakirhanesi bulunan kişi ise “Mehmet Cabi oğlu Hafız Mehmet bin Mehmet” dir Kendisi erbab-ı ziraatle uğraşıp fakirhanenin dışında kiraya verdiği ağıdacı dükkanı vardır.²⁴⁵

Evliya Çelebi “Seyahatname”sinde Simav’dan bahsederken şunları eklemektedir:

“İki han var. Biri Babık Bay, biri Kara Ahmed Paşa hanıdır. 255 dükkân vardır. Bütün imaretleri Gedüs gibi dere ve tepelerdedir.”²⁴⁶

Kervansarayların küçüklerine han denir. Eski büyük kervansaraylara da han dendiği görülmekte ise de genellikle bu tabir küçük kervansaraylar için kullanılır. Şehirlerdeki hanlar yalnız tüccar yolculara mahsus olmayıp bizzat tüccarların da yerleşip alışveriş ettikleri yerlerdir.²⁴⁷

Ticaret genellikle o hanların avlularında yapılır, kadının tayin ettiği görevli; hem alışverişe nezaret eder, malların tespit edilen rayiç fiyattan pahalı satılmasını önler, hem de devletin vergisini alırdı.²⁴⁸ Tehlikeli geçitlerde kervanları korumakla görevli derbentler bulunurdu. Eğer kervan sahipleri isterlerse derbentler ikinci menzile kadar kervana refakat ederlerdi.²⁴⁹

Simav da 3 tane han görülür ve bu hanların hâsılatları çok yüksek değildir. Hanların adları da verilmemiştir.

Simav’da değirmen sayısı da fazladır. Yel değirmeni olarak geçen varsa da genelde “asıyab” ifadesi kullanılmıştır. İçarda olan değirmen sayısı azdır. Elde edilen

²⁴⁵ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.50.

²⁴⁶ Evliya Çelebi, a.g.e., s.61.

²⁴⁷ Hasan Akar ve Necati Güneş, a.g.e.,s.41.

²⁴⁸ Hasan Akar ve Necati Güneş, a.g.e.,s.41.

²⁴⁹ Cengiz Orhanlı, **Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı**, (İstanbul:İ.Ü.E.D. Yay., 1967), s.28-29.

hasılat ise oldukça fazladır. Örneğin Debbağhane mahallesinin 3 hanesinin elde ettiği hasılat 1500 kuruştur.²⁵⁰

Tablo 24. Tarım Dışı Gelir

MAHALLE		TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
DEĞİRMEN	Adet	14	13		8	35
	İcar	2820	280		800	3900
	Hasılat	1000	4106		2400	7506
DÜKKAN	Adet	90,5	112	19	85,5	131
	İcar	2000	834	890	800	4524
	Hasılat		595		2400	2995
HAN	Adet		2		1	3
	Hasılat		900		500	1400
KARHANE	Adet	1		2		3
	Hasılat	300		700		1000
KAHVEHANE	Adet		1			1
	İcar		150			150
FAKİRHANE	Adet		1			
	İcar		40			

Kaynak: BOA

4.5. Hayvancılık

Simav'a ait Temettuat defterlerinde gayri- menkullerden sonra hayvanlar yazılmıştır. Böylece şehir merkezi veya köylerde en çok hangi hayvanların beslenip yetiştirildiği ve bunlardan ne ölçüde kazanç sağlandığının tespiti mümkün olmuştur. Simav şehir merkezinde ilk sırayı daima camus ve inekler almıştır. Mahallelerde, kişiler zanaat sahibi de olsa, çok fakir de olsa hemen hemen herkesin bir hayvanı hiç olmazsa merkebi vardır.

²⁵⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09205.

Her evde hangi hayvanlardan kaç tane bulunduğu gibi 1260-1261 sayımında inek,koyun, keçi ve kısırağa ait yıllık hasıllar ile arı kovanı sayıları ve bunlardan elde edilen yıllık gelir de kaydedilmiştir.

Sağman inekten yıllık gelir 40 kuruş, sağman camustan 100 kuruş, sağman koyundan 10 kuruş, sağman keçiden ise 6 kuruş olarak alınmıştır. Tavas kazasına baktığımızda bu oranların değiştiğini görürüz. Örneğin Tavas kazasında sağman inek için yıllık gelir 50, sağman koyun ve keçi için ise 10 kuruş alınmıştır.²⁵¹

Küçükbaş hayvancılığa baktığımızda Osmanlı Devletinde ağnam, beş sınıfa ayrılmaktaydı.

Bunlar:

a. Kıvırcık	}	Koyunu
b. Karaman		
c. Dağlıç		
d. Tiftik	}	Keçisi
e. Kıl		

Yukarıda isimleri geçen hayvanlardan alınan vergiler de şöyle sıralanabilir:

- Zeliha
- Selamat Akçası
- Ağnam Bacı
- Ağıl Resmi
- Aded-i Ağnam
- Ondalık Ağnam Resmi
- Otlak Resmi
- Canavar Resmi
- Diğer Hayvanların Resmi²⁵²

Simav bölgesine ait Temettuat defterleri incelendiğinde bu bölgede bulunan küçükbaş hayvanlar sağmal ve yoz koyun, sağmal keçi ve yoz keçi, kuzu, oğlak olarak

²⁵¹ Mübahat Kütükoğlu, **a.g.e.**, s.410.

²⁵² Ziya Kazıcı, **a.g.e.**,s.111.

tasnif edilmiş, koyun ve keçilerin cinsleri hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Koyun ve keçi ile ilgili kayıtlarda sağmal koyun ve keçi sayısı ile kuzu, oğlak sayısı arasında daima makul bir yakınlık bulunuyordu.

Tablo 25. Toplam Küçükbaş Hayvan Hâsılatı

Mahalle	Küçükbaş Hayvan (Adet)	Gelir Getiren Küçükbaş (Adet)	Toplam Hâsılat (Kuruş)
TEPECİK	389	264	2253
DEBBAĞHANE	93	58	343
DERE	34	21	154
CUMA	163	113	1031
TOPLAM	679	456	3781

Kaynak: BOA

Simav Merkez mahallelerinde keçi sayısının çok fazla olmadığını görürüz, Sağmal, yoz keçi ve oğlak olmak üzere toplam 150 adettir. Bu rakam Gediz kazasının merkez mahallesinden Gazi Kemal'e bakınca artmaktadır. Bir tek mahallede toplam 208 adet keçi vardır.²⁵³

Tablo 26. Küçükbaş Hayvancılık

Mahalle	Sağmal Koyun		Kuzu	Yoz Koyun		Sağmal Keçi		Oğlak	Yoz Keçi	
	Adet	Has. Kr.	Adet	Adet	Has. Kr.	Ad.	Has. Kr.	Adet	Adet	Has. Kr.
Tepecik	92	1640	92	103	379	33	198	33	36	36
Debbağha	22	220	22	16	36	13	80	13	7	7
Dere	13	130	13	8	24					
Cuma	61	898	48	39	88	6	36	2	7	9
Toplam	188	2888	175	166	527	52	314	48	50	52

Kaynak: BOA

²⁵³ Vedat Aka, “Kütahya Sancağında Gediz Kazası 1261 tarih ve 7862 Numaralı Temettuat Defterleri Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Dumlupınar Üniversitesi, 2002), s. 80.

Tablo 26'ya baktığımızda koyunun daha kolay beslenmesi ve daha çok yararlanılması açısından daha çok yetiştirildiğini anlaşılmaktadır. Özellikle Tepecik mahallesinde koyunun fazla yetiştirildiğine rastlanır. Toplam 287 tane koyun vardır. (Sağmal, yoz koyunu ve kuzusu) Bu mahallede sakın “Sabri oğlu Elhac Mehmed bin Mustafa'nın 150 adet koyuna sahiptir.”²⁵⁴ Debbağhane mahallesinde ise hane sayısına oranla küçükbaş hayvancılığın az olduğu gözlenir.

Simav kazası Temettuat defterlerine göre Büyükbaş hayvancılığın da oldukça yaygın bir şekilde yapılmış olduğuna rastlanılır.

Simav'da büyükbaş hayvancılığın yaygın olmasında ilk neden hayvanın, çiftçinin en önemli yardımcısının olmasının yanısıra etinden ve sütünden yararlanılmasıydı. Simav kazasında deri iş kolunun bir mahalleye adını vermesinden de anlaşılır olduğu üzere oldukça önemlidir. Bu alanda sayıca fazla insan çalışmaktadır. O zaman büyükbaş hayvancılık Simav kazasının deri ihtiyacını da karşılamaktaydı. Özellikle gön ve sahtiyan elde edilirdi.

313 haneli Debbağhane mahallesinde yetiştirilen inek sayısına bakılacak olursa bu mahallede inek yetiştirmeyen hanenin hemen hemen hiç olmadığı gözlenir. Burada camus da (manda) diğer mahallelere göre çoktur.

İnek ve camusların hâsılatları yazılırken genelde belli rakamlar alınmıştır. Yukarıda da yazıldığı gibi sağmal inekten 40, sağmal camustan 100 kuruş alınmıştır. Bu rakamlar kimi zaman farklılık göstermektedir. Bu farklılık defteri tutan memurun tutumuna göre de değişmiş olabilir. Kimi yerlerde sağmal camustan 40 kuruş hâsılatla alınmıştır. Mandanın doğum oranının düşük olması ve sulak yerleri tercih etmesi nedeniyle daha çok güçlü olduğu için, çift sürmesi için üretilmekteydi.

Dana ve düğe ise kimi zaman tek olarak verilmiş, kimi zamansa dişi-erkek olarak ayrılmıştır. Düğe sayısı dana sayısı ile orantılıdır. Bu hayvanların herhangi bir hâsılatı veya fiyatı bulunmamakla beraber sadece hayvanların sayıları verilmektedir.

²⁵⁴ BOA. ML.VRD.TMT. 09205. s.53.

Tepecik mahallesinde 79. hanede sakin kişinin camus düğesi 1,5 şeklinde yazılmış olması bize kimi zaman defterlerde tam sayıların verilmemiş olduğunu gösterir.²⁵⁵

Simav merkez kazasında inekten sonra en çok yetiştirilen hayvan buzağıdır. Bu rakamlar yine Debbağhane mahallesinde artmaktadır. Sayısı 112'yi bulan sığır öküzü yukarıda belirtildiği gibi tarımda kuvvetinden yararlanıldığı için tarım toplumlarında modern hayatın yardımcısı traktörün görevini üstlenmiş olduğu ve arazilerin sürülmesi için ihtiyaç vardı.

Simav merkez mahallerine baktığımızda büyük mezru tarla dönümlerine sahip kişilerin çok fazla büyükbaş hayvana sahip olmadığını görürüz. Cuma mahallesinde 3. hanede oturan kişinin 200 dönüm mezru tarlaya sahip olmasına karşın 1 tane malak, 1 tane buzağı 1 tane sağman camus, 1 tane erkek danaya sahiptir.²⁵⁶ Yine Debbağhane mahallesinde 191.hanede 120 dönüm mezru tarlaya sahip kişinin 2 sığır öküzü, 2 sığır camusu, 1 malak ve 2 buzağı bulunmaktaydı.²⁵⁷

²⁵⁵ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s.33.

²⁵⁶ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.3.

²⁵⁷ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.77.

Tablo 27. Büyükbaş Hayvancılık

Mahalle		Tepecik	Dere	Debbağhane	Cuma	Toplam
Sağmal İnek	Adet	65	9	108	94	276
	Hasılat (Kuruş)	262	360	4320	3760	11060
Yoz İnek		27	4	10	19	60
Sağmal Camus	Adet	32	5	40	24	101
	Hasılat (Kuruş)	3140	500	3880	2400	9920
Yoz Camus		12	5	10	7	34
Sığır Camus		3		20		23
Sığır Öküz		22		82	8	112
Tosun		8		3		11
Camus Tosun		3		1		4
Malak		30	3	35	20	88
Buzağı		66		105	73	244
Dişi Dana		5		15		20
Erkek Dana		8	2	32	28	70
Dana		6		1	4	11
Camus Dana		3	2		1	6
Kara Sığır Dana		5	1	1		7
Dişi Düğ		15	4	30	25	74
Erkek Düğ				2	1	3
Düğ		22		13	6	41
Camus Düğ		15,5		21	5	41,5
Kara Sığır Düğ		11	2	3	6	22
Sığır Tosun			1			1

Kaynak: BOA

Binek hayvanların ise çoğu zaman taşımacılık için kullanılırken hem ulaşım hem de taşımacılık için de kullanıldığı görülmektedir.

Simav merkez kazasında en çok yetiştirilen ve kendisinden faydalanılan hayvan merkeptir. İhtiyar, dul, yetim vb. hanelerde dahil işgücü oluşturan bu hayvanlar görülmektedir.

Defterlerde kısıraktan hâsılat alınmıştır. Sayılarının yanısıra hâsılatları da yazılırken dölsüz kısırak ve dölsüz katır ifadeleri vardır. Kısıraktan 80 kuruş hâsılat alınırken Tepecik mahallesinde bir tane katırdan -sadece tek hanede- 80 kuruş hâsılat alınmıştır. Kısırakların sayısı da fazla değildir. Cuma mahallesinde 1 tane dölsüz kısırak vardır.

Merkepten sonra hanelerde sayısı fazlaca bulunan hayvan bargir (at) dir. Ancak bu sayı mahallerin toplam hane sayısına bakılacak olursa oldukça düşüktür.

Tablo 28. Binek Hayvanlar

Mahalle	Merkep	Bargir	Kısırak		Dölsüz Kısırak	Tay	Katır		Dölsüz Katır
	Adet	Adet	Adet	Has.Kr	Adet	Adet	Adet	Has.Kr	Adet
Tepecik	73	22	3	240		1	6	80	3
Debbağhane	140	29	3	240		4	4		
Dere	11	9	1	80		1			
Cuma	82	33	3	240	1	3	3		
Toplam	306	93	10	800	1	9	13	80	3

Kaynak: BOA

Simav merkezinde arıcılık faaliyetlerinin de yapıldığı görülmektedir. Ancak bu faaliyetlerin yapılırken defterlerde ne kadar doğru yazıldığı tartışılmalıdır. Çünkü kimi zaman kovan öşrü verilen hanenin kovanı bulunmamakta ya da yazılmamıştır. Kovan sayısı mahallelerde az görülmekle birlikte Dere mahallesinde arıcılıkla uğraşanlar bulunmamaktadır.

Bu nedenle arıcılığın kazada bir geçim kaynağı olmaktan uzak olduğu görülmektedir. Debbağhane mahallesi 14 adet kovana sahip olmasının yanısıra hâsılatını H. 1261 senesi alacaktır ve alacağı hasılat yüksek bir rakamdır. Simav’a ait kaynaklarda 1956 yılında bir yılda 7500 kilo balın elde edildiği belirtilmektedir.²⁵⁸

Aşağıdaki tabloda arıcılık hakkında bilgi verilirken kovan sayıları H.1260-1261 (1844-45) yılı hasılatları ile öşr-ü asel (bal öşrü) ve kovan öşrü de verilmiştir.

Tablo 29. Arıcılık

Mahalle	Kovan (Adet)	1844 Yılı Hâsılat (Kuruş)	1845 Yılı Hâsılat (Kuruş)	Öşr-ü Asel	Kovan Öşrü
Tepecik	11	80	25		11
Debbağhane	14		237	24,5	2
Dere					
Cuma	16	166,5	33	8	13,5
Toplam	41	246,5	295	32,5	26,5

Kaynak: BOA

5. Vergi

5.1 Vergi-i Mahsusa

Temettü defterlerinde vergiler her hane reisinin isminin üst tarafında ve dikine olarak yazılmıştır. Önce “meslek” “vergi-i mahsusa”-“öşür” sırasıyla yazılmıştır. Defterde vergi-i mahsusaya ait rakam “sene-i sabıkada vergi-i mahsusadan bir senede vermiş olduğu” gibi belirtilmiştir.

Vergi-i mahsusa ile kazançlar arasında orantı yoktur. Kazancı az olan daha çok; kazancı çok olan daha az vergi ödeyebilmiştir.²⁵⁹

²⁵⁸ Ethem Ruhi Alper, **a.g.e.**, s.70.

²⁵⁹ Mübahat Kütükoğlu, **a.g.e.**,s.412.

Bütün mahalleler arasında en çok vergi veren kişi Cuma mahallesinde 101.hanede “Terzi Kara Ali oğlu Hacı Mehmed bin Ali” olup kendisinin mesleğine tacir yazılmıştır. Verdiği vergi miktarı 550 kuruştur.²⁶⁰ Onu Debbağhane Mahallesinde ise 4 tane hane izler. Bu hanelerin hepsi aynı vergi miktarın vermiştir. Dördünün de mesleği debbağlık olup 460 kuruş vergi vermiştir.²⁶¹

En az vergi-i mahsusayı veren kişi”.... Oğlu İsmail bin Ali “ olup bıçakçılıktan 10 kuruş vergi vermiştir.²⁶²

Tablo 30. Vergi-i Mahsusa

Mahalle	Hane Sayısı	Vergi-i Mahsusa (kuruş)	Ort. Hane Başına düşen vergi miktarı (kuruş)
Tepecik	204	25154	123,30
Debbağhane	313	32121	102,62
Dere	61	2890	47,38
Cuma	254	26670	105,00
Toplam	832	86835	104,37

Kaynak: BOA

Yukarıda belirtilen vergi ve kazanç adaletsizliği burada gözükmektedir. Irgat ve ameleler 100 ile 50 kuruş arasında değişen vergi ödemelerine karşın çoğu ağdacı, kasap... gibi meslek sahipleri onlardan az vergi vermişlerdir.

Kimi hanelerde “hiçbir nesnesi yok” yazılmış olsa da mesleklerinden dolayı vergi vermişlerdir. Ancak Cuma mahallesinde 119. hanedeki sakin “hiçbir nesnesi yok” yazısı ve mesleği de olmamasına karşın 20 kuruş vergi vermiştir.²⁶³

İş kollarına ayırmadan halka hizmetle uğraşanlara bakılacak olursa, imamlar 1444 kuruş, hatibler 1592 kuruş muhtarlar 730 kuruş vergi vermiştir. İmam ve

²⁶⁰ BOA. ML.VRD.TMT 09204, s.52.

²⁶¹ BOA. ML.VRD.TMT 09205.

²⁶² BOA. ML.VRD.TMT 09204, s.43.

²⁶³ BOA. ML.VRD.TMT 09204, s.60.

hatiblerden kimi vergi vermez iken muhtarlardan sadece Tepecik Mahallesinde bulunan vermemiştir.

Simav Kazasına ait Temettuat Defterlerinde her mahallenin hane sayısının bitiminde en son sayfada toplam vergi miktarı da gösterilmiştir.²⁶⁴ Buna göre;

Dere Mahallesi	=== Vergi-i Mahsusa	2910 1260 senesi
		31 1261 senesi

		2941
Tepecik Mahallesi	=== YOK	
Cuma Mahallesi	=== Vergi-i Mahsusa	25997 1260 senesi
		196 1261 senesi

		26193
Debbağhane Mahallesi	=== Vergi-i Mahsusa	32127 1260 senesi
		244 1261 senesi

		32371

5.1.1. Geliri Olup Vergi Vermeyenler

Gelir sahibi olan 22 yetim dışında Cuma mahallesinde “şunun bunun ianesiyle” geçinmekte olan 2 tane daha yetim vardır.²⁶⁵

Gelir sahibi olan yetimlerin çoğunun mezru tarlaları bulunmaktadır. Bunlar genelde hane reisi konumuna gelmiş kimselerdir.

²⁶⁴ BOA. ML.VRD.TMT.09204, 09205, 09194, 09238; Defterlerde verilen rakamlarla elde edilen rakamlar arasında farklar bulunmaktadır.

²⁶⁵ BOA. ML.VRD.TMT. 09204

Mecnun diye belirtilen 2 kişinin ise gelirleri olup vergi vermemektedirler. Hatta Tepecik Mahallesinde bulunan mecnunun meslekten geliri de 140 kuruştur.²⁶⁶ Diğer mecnunun mezru tarlasının yanında Aktaş Zaviyesine ait mezru tarlası da bulunmaktadır.²⁶⁷

Bu grupta aynı yetimler gibi hane reisi konumuna gelmiş zevce ve valideler de bulunmaktadır.

Genellikle en son sayfaya iliştirilmiş olarak verilmişlerdir. Sadece Cuma mahallesinde bulunan ve defterde “Süleyman kızı Hatice”, “...kızı Emine” şeklinde yazılmış, Tablo’da “kızları” şeklinde gösterilen 6 kişi bulunmaktadır.

Tablo 31. Geliri olup vergi vermeyenler

Mahalle	TEPECİK	DEBBAĞHANE	DERE	CUMA	TOPLAM
Yetim	9	9		4	22
Aşçı		1			1
Zevce	5	3	4	2	14
Kızları				6	6
Valide	1		2		3
İmam	3	2	1	3	9
Müezzin				2	2
Hatip	1	2		2	5
Asker				5	5
Talebe		1		1	2
Natır		1			1
Dellal			1		1
Çoban				2	2
Mecnun	1	1			2

Kaynak: BOA

²⁶⁶ BOA. ML.VRD.TMT. 09194. s.54.

²⁶⁷ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.42.

Tablo 31'deki 6 kızın içerisinde en fazla temettuat vergisi veren, 226 kuruş vermiştir. Aralarında mezru tarlası bulunan 1 kişi vardır. Bu kişi 0,5 dönümlük tarlasıyla 140 kuruş hâsılât vermiştir. Yine bu kişinin bahçesi ve hayvanları vardır.²⁶⁸

Zevce ve validelere bakacak olursak Dere mahallesindeki 3 zevcenin mezru tarla dönümleri diğer mahalledeki kadınlara oranla en fazladır. Ortalama mezru tarla dönümleri 13 tür. Verdikleri temettuat ortalamaları ise 203 kuruştur.²⁶⁹ Tepecik mahallesinde ikamet eden validenin ise 1 camusu vardır. Büyükbaş hayvancılıkta görüldüğü gibi 1 camusa 100kuruş hâsılât alınır iken ondan 1 camusa 40 kuruş alınmıştır. Yine bu mahallede zevcelerden birinin dükkânı olup kira almakta ve bu kişi 4 dönüm arazisini Namık Bey vakfına vermiştir.²⁷⁰

Debbâğhane mahallesinde ise en yüksek temettuat vergisine sahip bir zevce (eş) bulunmaktadır. Bu kişi 847 kuruş vergi vermiştir.²⁷¹

5.2. Öşür

Öşür'ün sözlük manası onda bir olup içtimai yardım için alınan onda bir nispetindeki vergidir.²⁷²

Öşrün İslam toprak ve vergi hukukunda eskilere inen bir geçmişi vardır.

Osmanlı Devletinde önemli vergi kalemlerinden olan öşür, eski fıkıhı içeriğinden farklı anlam kazanmıştır.

Osmanlı Devleti, fethettiği toprakların soyut mülkiyetini kendi elinde tutarak tasarrufunu tebaya bırakmış, bu suretle toprağı işleyenler ekip biçtikleri arazinin daimi ve ırsi kiracısı haline gelmişlerdir.²⁷³ Böylece zirai toprakların verim gücü, bölgedeki ziraat usulleri ve çeşitleri ile çiftçinin elde edeceği safi gelir miktarı ve “benzeri hukuki

²⁶⁸ BOA. ML.VRD.TMT. 09204, s.123.

²⁶⁹ BOA. ML.VRD.TMT. 09238, s.22-23.

²⁷⁰ BOA. ML.VRD.TMT. 09194, s. 80.

²⁷¹ BOA. ML.VRD.TMT. 09205, s.67.

²⁷² A.Grahmann, Öşür, İ.A., (Ankara: 1997), s.482.

²⁷³ Ö.Lütfi Barkan, Osmanlı Devletinde Öşür, İ.A.(Ankara: 1997),s.485.

zaruretlar ile asırlık tecrübe ve teamüller“ göz önünde bulundurarak öşür adı altında 1/10 ile 1/5 arasında alınan bu vergi, toprağı işleyenler açısından da aynı zamanda bir toprak kirasıydı. Bu yüzden önceleri toprağı işleyen reaya tarafından doğrudan sahibi arza ödenirdi.²⁷⁴

Tanzimat dönemine gelindiğinde H. 1256 (1840) tarihli ilmühaberle her yerde onda bir oranında toplanmasına karar verilen öşür vergisi²⁷⁵ tarım kesiminde her üründen alınmaktaydı; hububat çeşitlerinden, bahçe ve bostanlarda yetiştirilen ürünlerden, meyve ağaçlarından, üzüm bağlarından...

Hububat öşrü genelde bir hacim ölçü birimi olan kile olarak konulmakta sonra paraya dönüştürölmekteydi.

Koyun yetiştirenler, kanunnamelerde “koyun resmi” denilen “adeti ağnem” ödemek zorundaydı. Bu vergide Tanzimat’la birlikte bazı düzenlemelerden geçti. Bölgelere göre koyunun değeri, sütünden, yapağısından, derisinden, yavrusundan sağlanabilecek gelir göz önünde tutularak ağnam resmi idare meclisince saptamış, ona göre alınmağa başlanmıştır.²⁷⁶

Simav merkez kazasında tahıl üretiminin en yüksek oranda gerçekleştiğı ürün dalı temel gıda maddesi olan buğday (hınta) dır. Arpa (şair) ikinci sırada gelmektedir.

Çok az miktarlarda görölen hayvan yemi olarak kullanılan alaf (yulaf) ve mürdük şehir merkezinde fazla üretilmemektedir. Sadece Cuma mahallesinin 197. hanesinde alaf, 137. hanesinde ise sadece mürdük üretimi vardır.

Bugün Simav Gölü’nün kurutulmasından sonra bu sahada yapılan fasulye tarımı ile Simav’ın göl fasulyesi çok aranan bir ürün olmuştur.²⁷⁷

²⁷⁴ Osman Köksal, **a.g.e.**, s.122 ; Tımar düzeninin bozulmasından sonra miri arazisinin tasarrufa izin yetkisi mültezımlere, muhassıllara ve diğler görevlilere verilmiş ve aşar vergisi Tanzimat sırasında iltizam usulüyle tahsil edilmiştir.

²⁷⁵ Ö.Lütfi Barkan,1997, **a.g.e.**,s.487.

²⁷⁶ Musa Çadırcı, 1991,**a.g.e.**, s.346.

²⁷⁷ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğdu, **a.g.e.**, s.40.

Burada hıntanın 1 kilesine 8 kuruş, şairin 6 kuruş, fasulyenin 8 kuruş, üzümün 6 kuruş, burçağın 7 kuruş, nohudun 8 kuruş, alafın 4 kuruş alınmıştır. Bazen kile başına alınan fiyat aynı mahallenin içinde bile farklı rakamlara ulaşmaktadır.

Tabloda belirtilmemiş olmakla birlikte 1253 kile hıntanın 121,5'i miri arazi, 104,5'i de vakıf arazisidir. 345,5 kile şairinde 35,5'i miri arazi, 54'ü vakıftır. 58 kile olan üzümün 8'i miri arazi, 2'si vakıf, 18,5 kile burçağın 5,5'i miri arazi, 30,5 kile fasulyenin 2'si miri arazi, 3'ü vâkıfa aittir.

Tablo 32. Tahıl Üretimi

	Hınta		Şair		Fasulye		Üzüm	
Mahalle	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş
Tepecik	341,5	2838	89	544			11,5	69
Debbağhane	564	4512	186	1127	29	232	34,5	207
Dere	32,5	280	9	54	0,5	4	3,5	21
Cuma	314,5	2514	61,5	375,5	1	8	8,5	51
TOPLAM	1253	10144	345,5	2100,5	30,5	244	58	348

Kaynak: BOA

	Burçak		Nohut		Alaf		Mürdük	
Mahalle	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş
Tepecik	1	7	1,5	12				
Debbağhane	16	111	10	80				
Dere								
Cuma	1,5	10,5	1	8	1	4	0,5	3,5
TOPLAM	18,5	128,5	12,5	100	1	4	0,5	3,5

Kaynak: BOA

Aşağıdaki tabloda tahıl üretiminden elde edilen kuruşların toplamı verilmiştir. Temettuat Defterlerinde kimi zaman kişinin hınta, şair veya fasulye ... vb. kilesi verilmeyip sadece “aşer ve rusum olarak sene-i sabıkada bu senede vermiş olduğu... kuruş” verilmiştir. O yüzden tahıl üretiminde verilen kuruş toplamı ile aşağıdaki tabloda geçen toplam aşar rakamı farklıdır.

Tablo 33. Toplam AŞAR (kuruş)

Mahalle	Hane Sayısı	Toplam Aşar (kuruş)	Hane Başına Aşar (Kuruş)
Tepecik	204	3613	17,71
Debbağhane	313	6270,5	20,03
Dere	61	351	5,75
Cuma	254	2960,5	11,66

Kaynak: BOA

Simav’a ait Temettuat defterlerinde daha öncede belirtildiği gibi tarım kesiminde her üründen bağ, bahçe ve bostanlardan, kovandan, koyunlardan... çeşitli vergiler alınmaktaydı.

En çok öşrü alınan bağlardı.1853,5 kuruş bağ öşrü alınmıştır. Yine kişinin verimsiz olarak adlandırılan tarım arazisinden de 30 kuruş öşür alınmıştır.

Simav’ın mahallelerinde rastlanmayan ancak köylerde oldukça fazla geçen bir diğer öşür ise resmi bennak öşürüdür. Örneğin Tarıcı karyesinde 32 kuruş resmi bennak öşrü vardır.²⁷⁸

²⁷⁸ BOA.ML.VRD.TMT. 09232.

Tablo 34. Öşür (Dönüm/Kuruş)

Mahalle	Tepecik	Debbağhane	Dere	Cuma	Toplam
Bostan	333	842,5	63	372	1610,5
Bağ	204,5	539,5	71	1038,5	1853,5
Bağçe	82,5	120,5	6	70	279
Afyon	280,5	712		64	1056,5
Keten	12	27,5		4	43,5
Kestane (Ad.)	2,5			29	31,5
Kovan (Ad.)	11	2		13,5	26,5
Duhan	46				46
Dönüm Duhan	37,5				37,5
Öşrü Asel (Ad.)		24,5		8	32,5
Soğan	20	49	10	29	108
Kendir	31	190	16	50	287
Adet-i Ağnem	112,5	53,5	2	50,5	218,5
Ceviz (Ad.)	95	274,5	9,5	116,5	495,5
Yonca		6			6
Mefsaka'lAhir		30			30
Üzüm			57,5		57,5
Kök Boya				18	18

Kaynak: BOA

Temettuat defterlerinde tüm bu öşürler verildikten sonra tahıl üretiminde verilen kuruş miktarı ile öşürler toplanmıştır.

Tablo 35 'de toplam vergilerin kuruş olarak rakamları verilmiştir.

Tablo 35. Toplam Vergiler

Mahalle	Hane Sayısı	Toplam Vergi (Kuruş)	Hane Başına (Kuruş)
Tepecik	204	4638,5	22,74
Debbağhane	313	8729,5	27,89
Dere	61	489	8,02
Cuma	254	4672,5	18,40
Toplam	832	18529,5	77,04

Kaynak: BOA

Ancak bu rakamlar verilirken defteri tutanların yanlış hesaplamalarından kaynaklanan toplam hataları vardır. Kimi yerde toplam fazla veya olması gerekenden azdır.

1876 Hüdavendigar Vilayeti Salnamesine göre ise; Kütahya Sancağının toplam aşar gelirinin (7.589.404 kuruş) en büyük bölümü Simav kazasından (1.237.700 kuruş) sağlıyordu. Kütahya merkez kazasının aşarı ise 839.895 kuruştur. Aynı yıl Simav kazasının vergi emvali 62.378 kuruş, ağnam ve rusumu (hayvan vergisi) 153.387 kuruş, vakıf köylerinin geliri ise 68.275 kuruştur.²⁷⁹

Tablo 36. Kazadaki Kazançların Toplamı

	Kazanç Türü	Kazanç (Kuruş)
1	Mesleki Kazançlar	163.516
2	Tarım	194.310
3	Hayvancılık	25.936
4	Kira (İcar)	9.644
	Toplam	393.406

Kaynak: BOA

Yukarıda verilen tabloda Simav merkezinin gelirleri ayrıntılarıyla verilmiştir. Tüm kazançlar kuruş olarak gösterilmiştir. Burada da tarım ve mesleki kazançların yüksek olduğu görülmüştür.

²⁷⁹ Cahit Pala ve Ertuğrul Erdoğan, **a.g.e.**, s.199.

SONUÇ

Simav, tarihsel süreçte de ilkçağlardan Osmanlı dönemine kadar adından söz ettirmiştir. İlk önce Friglerin Anadolu'ya gelmesiyle birlikte yerleştikleri bir şehir olmuş, Hristiyanlığın yayılmasının ardından da Piskoposluk merkezi haline gelmiştir. Germiyanogulları döneminde Simav çeyiz olarak Osmanlılara verilmiştir. Osmanlı Devletinin eline geçmesiyle Simav artık bir kaza haline gelmiştir.

Simav demografik yapısı bakımından diğer Osmanlı yerleşim birimlerine benzemektedir. İlk bakışta diğer Anadolu kasabaları gibi küçük ve kapalı bir yapı arz etmektedir. Ayrıca Müslüman olmayan nüfusun merkezde hiç görülmemesiyle, kaza merkezinde çok kültürlü bir yapının hakim olmadığı anlaşılr.

Simav kaza merkezinin kendi içinde oluşturduğu medreselerle eğitime verdiği önem dikkat çekicidir. Bu medreselerde birçok talebe yetişmiş, Mısır'a, Konya, Bursa ve İstanbul'a birçok kişi gönderilmiştir. Bu durumda Simav'da ünlü simaların doğmasına, vakıf ve tarikatların kurulmasına, öncü kişilerin oluşmasına yol açmıştır.

Osmanlı Klasik döneminin ardından Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Simav'da da Nakiboğulları ve Nasuhoğulları gibi yerel güçler tarih sahnesine çıkacaklardır. Bu kişilerin kendi aralarında çatışmalarının yanı sıra Simav'da oluşturdukları güçleri ve ileride görülecek olan yararları anlaşılmıştır.

1845 (H. 1261) yılı Temettuat Defterleri'ni incelediğimizde kazanın ortalama geliri önemli bir yekune ulaşır. Öyle ki, Kütahya kazası merkezindeki mahallelerle gelir ortalaması hemen hemen aynı rakamları vermektedir. Hatta aşar gelirinin büyük çoğunluğunu Simav karşılamıştır.

Bu dönemde kaza merkezinin öncelikli temel geçim kaynağı tarımdı. Kaza merkezinde %49,5 oranında kazanç getiren tarım, hane reislerinin hemen hemen hepsinin toprak sahibi olduklarını ve toprakla olan bağlarını koparmadıklarını ortaya koymaktadır. Genelde hububat tarımının yapıldığı kazada bostan ve bağların dönüm

sayıları oldukça yüksekti. Bu arazilerden alınan yıllık hâsılatlar da fazlaydı. Ekilen arazilerin tümünden de aşar alınmıştır. Ekili araziler ele alınırken tahıl üretiminde arpa ve buğdayın ne kadar yaygın olduğu rakamlarla belirtilmiştir. Alınan aşarların belli oranları bulunsa da farklı rakamlara da ulaştığı görülmüştür. Simav merkez kazasında rastlanan bir diğer arazi çeşidi de vakfa ait arazilerdir. Simav’da var olan bu zaviye vakıflarının önemli oranda tarla dönümleri vardır. Bu vakıflardan Babık Bey vakfının Simav’da ne kadar yaygın olduğu anlaşılmıştır.

Simav merkezindeki bir diğer geçim kaynağı mesleki kazançlardır. Tarımdan sonra Simav’da en fazla kazanç getiren meslek grupşarı %41,5 oranındadır. Bu durum meslek sahiplerinin kazançlarının önemli bir kısmının meslekten elde ettiğini gösterir. Meslek grupları içerisinde en çok rastlanılan iş kolu ise dericilik. Özellikle tabakçılık şehir merkezinde oldukça gelişmiştir. Simav tabakhanesinin, çevre illerde de meşhur olduğu görülmüştür. Bu meslek grubunu yüksek gelirleriyle nalbantçılık ve ağdacılık izlemektedir.

Simav merkez kazasında tarım ve meslek kazançlarından sonra hayvancılık -özellikle büyükbaş hayvancılık- gelişmiştir. Hemen hemen her hanenin bir hayvanı bulunmaktadır. Hayvancılıktan sonra %2,5 gibi bir oranda kira gelirleri vardır. Özellikle bu gelirler tarım dışı gelirlerden fazlaca elde edilmiştir.

Sonuç olarak, 19. yüzyıl Anadolu kasabalarından biri olan Simav, tarım, ticaret ve kültürel olarak gelişme sürecinde bulunan küçük bir yerleşim birimi özellikleri taşımaktadır. Öte yandan Kütahya merkez kazasıyla karşılaştırıldığında Simav merkez kazasının gelir bakımından Kütahya merkeziyle aynı rakamlara sahip olduğu görülmektedir. İncelenen dönemle birlikte Simav Kazası’nın halkı için toprağın hala vazgeçilmez bir unsur olduğu, yerini muhafaza ettiği, fakat şehirleşmenin bir gereği olarak da meslek gruplarının sayısının merkezin ihtiyacını karşılayacak bir çeşitliliğe ulaştığı açıkça görülmektedir.

EKLER LİSTESİ

EK–1 Dere Mahallesi Temettuat Defterlerinin Birinci Sayfası

EK–2. Debbaghane Mahallesi Temettuat Defterlerinin İkinci Sayfası

EK–3. Cuma Mahallesi Temettuat Defterlerinin Son Sayfası

EK–4. Tepecik Mahallesi Temettuat Defterleri İkinci Sayfası

EK–5. Simav İlçesi Haritası

EK–6. Simav Merkez İlçesi Haritası

EKLER

EK-1: Dere Mahallesi Temettuat Defterlerinin Birinci Sayfası

هه او نه کار بانی هه هه هه هه
 تابع سجا و دفنا هه هه هه
 و نه هه هه هه
 و هه هه هه
 ۱۸۹۱
 هه



EK-2. Debbaghane Mahallesi Temettuat Defterlerinin İkinci Sayfası

[illegible]

EK-3. Cuma Mahallesinin Temettuat Defterlerinin Son Sayfası

۷۶۷۱
 ۷۶۷۱

اجمال بکدست

بریکری

۲۵۹۹۷
۰۰۱۹۹
۲۶۱۹۶

عایه اغلام

۱۱۶
۰۱۸
۱۳۴

نفوس مهور

۵۷۹

جانها

۹۵۷

نقش

۱۶۴۴۶۷

افتار

۲۶۸۸
۴۱۸۸

وقف افطاش

۱۵۴
۱۵۷

وقف بابیه بیت

۰۹۹
۱۶۱

باله مطور قریب از اهابینک مارعه کببله املکت و اراض و متعاضات اوله و هج پتی
 کتم واقفا و بیکه به غدر و نندی اولنماری اولنماری کرکک اوله علیه ماحدیری و کرکک ماحدیریت
 سازه کلله تخفیه ماره ایتکلرک فلفله امر و رضا برکونه حال و هرکه بقو اولدر ایه کتوبه بیزله
 کتوب ایش اولدق بیزله صفد بیزه اقضا اینه جزا اجرا بیدرعه اوزر نقده بیزلی مشد و قند بیزک
 صله مقدره اولدق بیله طرز دینه تمه قلدی





قضا، مندرک زرافه مدبری و کیم بولند بیزر دینه باله و مندر و قد قضا به عا جزای نه رقیب و تنظیم
 اولنماری ماره کیم واقفا غدر و علاو اولنماری نقده جاکری بیله تمه اولدی



EK-4.Tepecik Mahallesi Temettuat Defterleri İkinci Sayfası

خداوندگار این موقوفه کنه سیرت نفع نفس و مآ و جسم و مسکنه و تبه و جبه
مکه الهیزین امداد و حیوانه و اراضیدینک شغفایه و میده و فخر

[illegible]

KAYNAKÇA**KULLANILAN BELGELER****A. Temettuat Defterleri**

BOA. ML.VRD.TMT 07776

BOA. ML.VRD.TMT 07912

BOA. ML.VRD.TMT 09194

BOA. ML.VRD.TMT 09204

BOA. ML.VRD.TMT 09205

BOA. ML.VRD.TMT 09222

BOA. ML.VRD.TMT 09238

BOA. ML.VRD.TMT 09249

BOA. ML.VRD.TMT 09253

BOA. ML.VRD.TMT 09258

B. Salnameler

1901 Maarif Salnamesi

1902 Maarif Salnamesi

1903 Maarif Salnamesi

1904 Hüdavendigâr (Bursa) Vilayeti Salnamesi

BASILI ESERLER

Akan, Vedat. **Kütahya Sancağında Gediz Kazası 1261 Tarih ve 7862 Numaralı Temettuat Defterleri Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği**, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2002

Akar, Hasan – Güneş, Necati. **Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler**, Birinci basım, Niksar, 2002

Akçura, Yusuf. **Osmanlı Devleti’nin Dağılma Devri**, Birinci basım, , Ankara: T.T.K. Yay., 1940

Akdağ, Mustafa. **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası**, Birinci basım, Ankara: Bilgi Yay., 1975

Akgündüz, Ahmet – Öztürk, Said. **Darende Temettuat Defterleri**, Birinci basım, İstanbul, 2000

Albayrak Recep, **Simav Türkleri ve Osmanlı Döneminde Simav**, Birinci basım, Ankara, 1997

Algan, Ertuğrul – Ongar, İrfan. **Kral Midas’ın Ülkesi Frigya**, Birinci basım, Eskişehir: Esbank Kültür Yay., 1991

Alper, Etem Ruhi. **Yeşil Simav**, Birinci basım, İstanbul: İnkılap Yay., 1956

Aşıkpaşazade. **Osmanoğullarının Tarihi**, Birinci basım, Haz.: Kemal Yavuz – M.A.Yekta Saraç, İstanbul: K. Kitaplığı, 2003

Baykal Şevki. **İşte Simav**, Birinci basım, Kütahya: Çamlıca Yay., 1966

Barkan, Ö.Lütfi – Meriçli, Enver. **Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri**, Birinci

basım, Ankara: T.T.K. Yay., 1998

Batur, Atilla – Dadaş, Cevdet – Mete, Zekai. **Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kütahya’da Sosyal Hayat**, Birinci basım, C.1-23-, Kütahya Belediyesi, Kütahya: Kütahya Kültür ve Tarihini Araştırma Merkezi, 2002

Belen, Fahri. **Büyük Türk Zaferi**, Birinci basım, Ankara, 1970

Bozyiğit, Yaşar. **Simav’ın Manevi Mimarları**, Birinci basım, Kütahya: Erkam Matbaası, 2001

_____, **Simav’da Ahilik ve Ahiler**, Birinci basım, Kütahya: Erkam Matbaası, 2000

_____, **Simav’da Medreseler ve Müderrisleri**, Yayınlanmamış Eser

Cebesoy Ali Fuat. **Bilinmeyen Hatıralar**, İkinci basım, İstanbul: Temel Yay., 2005

Çadırcı, Musa. **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Birinci basım, , Ankara: T.T.K. Yay., 1997

Çakır, Coşkun. **Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi**, Birinci basım, İstanbul: Küre Yay., 2001

Çataltepe, Sipahi. **19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedit Ordusu**, Birinci basım, İstanbul: Göçebe Yay., 1997

Çelik, Hüseyin. **Ali Suavi ve Dönemi**, Birinci basım, İstanbul: İletişim Yay., 1997

Çerkes Ethem. **Anılarım**, Üçüncü basım, İstanbul: Berfin Yay., 1998

Çetin, Türker. **1845 (H.1261)Tarihli Temettuat Defterlerine Göre Kütahya Şehri Polat Bey, Efendi Bala, Ahi Mustafa, Cedit, Kadışeyh ve Şehreküstü**

Mahallerinin İktisadi ve İctimai Durumu, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2003

Develioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Onyedinci basım, Ankara:Aydın Kitabevi Yay.,2000

Doğan, İsmail. **Tanzimat'ın iki ucu: Münif Paşa ve Av. Suavi**, Birinci basım, İstanbul: İz Yay., 1991

Er, Tülay. **Simav İlçesi ve Çevresi Yaren Teşkilatı**, Birinci basım, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988

Ergin, Osman Nuri. **Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı**, Birinci basım, İstanbul: İ.Ü.H.F.Yay., 1936

Evliya Çelebi, Zıllıoğlu Mehmet. **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Birinci basım, C.3-13, Ankara: Üçdal Neşriyat Yay., 1969

Gürırmak, Alaattin. **Tarihte Simav**, Birinci basım, İzmir, 1989
_____ **Kestane Dağı**, Birinci basım, Simav, 2003

Hoca Saadettin Efendi. **Tacü't - Tevarih**, C.I, Üçüncü basım, Eskişehir: Kültür Bakanlığı Yay., 1992

Kara, Mustafa. **Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler**, Birinci basım, Bursa: Uludağ Yay., 1990

Kaynar, Reşat. **Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat**,Üçüncü basım, , Ankara: T.T.K. Yay., 1985

Kazıcı, Ziya. **Osmanlılarda Vergi Sistemi**, Birinci basım, İstanbul: Şamil Yay., 1997

Kocaman, Mesut. “**1845 tarihli Temettuat Defterine Göre Hüdavendigâr eyaleti Kütahya Kazası Tavşanlı Nahiyesine Bağlı Maymul, Tepecik ve Kara Köylerinin İctimai ve İktisadi Durumu**”, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Köksal, Osman. **XIX. Yüzyılda bir Osmanlı Ordugah Kasabası Şumnu**, Birinci basım, Ankara: Araştırma Yay., 2006

Köprülü, Fuad. **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, Birinci basım, Ankara: T.T.K. Yay., 1959

Kuntay, M.Cemal, **Namık Kemal Devrinin Olayları ve İnsanları**, Birinci basım, İstanbul: T.T.K. Yay., 1944

Kurt, Yılmaz. **Koçibey Risalesi**, İkinci basım, Ankara: Akçağ Yay., 1998

Kütahya, 2002, Kütahya Valiliği, İl Özel İdaresi Yay., 2002

Müneccimbaşı Ahmet Dede, **Müneccimbaşı Tarihi**, Birinci Basım, C.1, Turç: İsmail Erünsal, Ankara: Tercüman 1001 Temel Eser, 1974

Nesri, Mehmet. **Kitab-ı Cihan-nüma Nesri Tarihi**, İkinci basım, C.1, Yay.: Faik Reşit Unat – Mehmet A. Köymen, Ankara: T.T.K. Yay., 1987

Pakalın, M.Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İkinci basım, C.I-II, Ankara: MEB Yay., 1993

Pala, Cahit – Erdoğan, Ertuğrul. **Doğası Tarihi ve Folkloruyla Simav**, Birinci basım, Ankara, Simav İlçesi Halk Eğitimi Derneği Yay., 1991

Purgstal, Joseph von Hammer, **Osmanlı Devleti Tarihi**, İkinci Basım, C.1, İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1983

Ortaylı, İlber. **Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler**, Üçüncü basım, , İstanbul: T.T.K. Yay., 2000

_____, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, İkinci basım, İstanbul: İletişim Yay., 2002

Orhonlu, Cengiz. **Osmanlı İmparatorluğunda Derbend Teşkilatı**, Birinci basım, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay., 1967

Öz, Mehmet. **Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumları**, Birinci basım, İstanbul: Dergah yay., 1997

Özalp, Reşat. **Simav Camileri ve Hayratı İmar Derneği**, Birinci basım, Ankara: Yenigün Yay., 1984

Özkaya, Yücel. **Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık**, Birinci basım, Ankara: T.T.K. Yay., 1994

Öztürk, Said. **Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik**, Birinci basım, İstanbul: Kitabevi Yay., 1996

Seyidoğlu, Halil. **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, İkinci basım, İstanbul: Güzem Can Yay., 1999

Shaw, J.Stanford. **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, İkinci basım, C.1-2, İstanbul, e Yay., 2004

Texier, Cahrlles. **Küçük Asya**, Çev.: Ali Suat, C.I-II, Birinci basım, Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Yay., 2002

Umar, Bilge. **Phrygia**, Birinci basım, İstanbul: Ak Yay., 1982

Uzunçarşılı, İ.Hakkı. **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**,
Dördüncü basım, Ankara: T.T.K. Yay., 1988

_____ **Kütahya Şehri**, Birinci basım, 1936

_____ **Osmanlı Devletinde Medhal**, Birinci basım, Ankara: T.T.K.
Yay., 1984

_____ **Osmanlı devletinde İlmiye Teşkilatı**, Birinci basım, Ankara:
T.T.K. Yay., 1965

Varlık, M.Çetin. **Germiyanogulları**, Birinci basım, Ankara: T.T.K. Yay., 1974

MAKALELER

Adıyeke, Nuri. “Temettuata Sayımları ve Bu sayımları düzenleyen nizamname
örnekleri”, **OTAM**, S.11, (Ankara, 2000), s.769-807

Barkan, Ö.Lütfi. “Osmanlı Devletinde Öşür”, **İ.A.**, C.9, (Ankara, 1997), s. 485-488
_____. “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Devleti”, **Türkiyat Mecmuası**,
C.10, (1965), s.1-26

Cihan, Ahmet. “Osmanlı Medreselerinde Sosyal Hayat”, **Osmanlı**, C.4, (1999), s.176-
187

Çadırcı, Musa,. “Türkiye’de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme”,
Belleten, C.34, S.134, (1970), s.409-415
_____. “Tanzimat’ın uygulanmasında karşılaşılan bazı güçlükler”, **Tanzimat’ın 150.**
Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, (Ankara, 1989), s.295-299

Darkot, Besim. “Simav”, **İ.A.**, C.10, (Ankara, 1997), s.448-450

- Demir, Mustafa. "Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı, **Türkler Ansiklopedisi**, C.6, (1999), s.320-322
- Demir, İsmet. "Temettuat Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri", **Osmanlı**, C.6, (Ankara, 1999), s.315-321
- Eke, Beğlü, "Bir Sosyal Sınıf Belirleyicisi Olarak Meslek Faktörü", **İ.Ü.İ.F.M.**, **Prof.Dr. Sabri Ülgener'e Armağan Özel Sayısı**, (İstanbul, 1987), s:377-401
- Grahmann, A. "Öşür", **İ.A.**, C.9, (Ankara, 1997), s. 482-485
- Guran, Tevfik. "19. yüzyılda Temettuat Tahrirleri", **Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik**, (Ankara, 2000), s.78-83
- Halaçoğlu, Yusuf. "Osmanlılarda Vakıf Müessesesi", **I. Vakıf Haftası, Vakıflar Genel Müdürlüğü**, (Ankara, 1983), s.98-101
- Kara, Mustafa - Algar, Hamid. "Abdullah-ı İlahi", **İ.A.**, C.1, (Ankara, 1997), s.110-112
- Kazıcı, Ziya. "Osmanlı Eğitim ve Öğretim Sisteminde Genel Medreseler", **Osmanlı**, C.4, (1999), s.161-167
- Kufralı, Kasım. "Molla İlahi ve Kendisinden sonraki Nakşibendiye Muhiti", **İ.Ü.E.T.D.D.**, C.3, S.1-4, (İstanbul, 1948), s.129-151
- Kütükoğlu, Mubahat. "Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", **Belleten**, C.59, S.225, (1995), s.395-418
- Ocak, A.Yaşar. "Zaviyeler", **Vakıflar Dergisi**, S.12, (1978), s.250-261
- Ocak, A.Yaşar – Faroqhi, S., "Zaviye", **İ.A.**, C.13, (Ankara, 1997), s.468-470

Serin, Mustafa, “Osmanlı Arşivinde bulunan Temettuat Defterleri”, **T.C. Başbakanlık**

I. Milli Arşiv Şurası, (Ankara, 1998), s.717-728

Şener, Abdüllatif. “Osmanlı Mali Düşüncesinin Çağdaşlaşması”, **Tanzimatın 150.**

yılında Uluslararası Sempozyumu, (Ankara,1989), s.215-241

Türkay, Cevdet. “Osmanlı İmparatorluğunda Vergi”, **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**,

(1972), s.16-23

Uçman, Abdullah, “Ali Suavi”, **İ.A.**, C.2, (Ankara, 1997), s.443-446

Yediyıldız, Bahaeddin. “Sosyal Bütünleşme Açısından Türk Vakıfları”, **I. Vakıf**

Haftası, Vakıflar Genel Müdürlüğü, (Ankara, 1983), s.34-36

Varlık, M.Çetin.”XVI. yüzyılda Kütahya Sancağında yerleşme ve vergi nüfusu”,

Belleten, C.52, (1988), s.143-167